

Hallituksen esitys eduskunnalle asekauppasopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja laiksi sopimuksen 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi New Yorkissa huhtikuussa 2013 tehdyn asekauppasopimuksen. Suomi allekirjoitti sopimuksen kesäkuussa 2013.

Asekauppasopimus on ensimmäinen tavanomaisten aseiden kauppaa koskeva kansainvälinen sopimus. Sopimuksen tavoitteena on saada aikaan mahdollisimman tiukat yhteiset kansainväliset vaatimukset, joilla säännellään tavanomaisten aseiden kansainvälistä kauppaa tai parannetaan sen sääntelyä. Sopimuksella pyritään myös torjumaan laitonta asekauppaa. Sopimuksella määrätään aseiden vientiin, tuontiin, kauttakuljetukseen, mukaan lukien uudelleenlastaus, sekä välitykseen liittyvistä asesiirtojen edellytyksistä. Sopimusta sovelletaan kaikkiin tavanomaisiin aseisiin, ampumatarvikkeisiin sekä osiin ja komponentteihin. Sopimus sisältää tavanomaisten aseiden siirtoja koskevat kieltomääräykset. Lisäksi sopimus asettaa kansainväliset vähimmäisvaatimukset kansalliselle vientilupahakemusten arvioinnille. Sopimukseen sisältyy vuosittainen raportointivelvollisuus.

Sopimuksen kansainvälisen voimaantulon edellytyksenä on, että viisikymmentä valtiota ratifioi sopimuksen. Sopimus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun viideskymmenes ratifioimis- tai hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu tallettajan huostaan. Sopimus ei vielä ole tullut kansainvälisesti voimaan.

Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä ehdotus laiksi sopimuksen 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta. Sopimuksen voimaansaattamista koskeva laki on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti kuin sopimus tulee Suomen osalta voimaan. Sopimuksen 6 ja 7 artiklan väliaikaista soveltamista koskeva laki ehdotetaan tulevaksi voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana mahdollisimman pian sen jälkeen, kun Suomi on tallettanut oman sitoutumiskirjansa. Sopimuksen voimaansaattaminen ei edellytä muutoksia Suomen kansalliseen lainsäädäntöön.

SISÄLLYS

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Suuri osa valtioiden ja järjestöjen kansainvälisestä toiminnasta on säännelty kahden- ja monenvälisin sopimuksin. Aseiden osalta kansainvälisiä sopimuksia on olemassa ennen kaikkea asevalvonnan puolella. Asekauppa on kuitenkin aiemmin jäänyt kansainvälisen sääntelyn ulkopuolelle. Asekaupan sääntelyn puute ja laitton asekauppa ovat vaikuttaneet kielteisesti globaaliin toimintaan rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisessä, sosiaalisen ja taloudellisen tasa-arvon edistämässä, asevientikieltojen ja sanktioiden valvonnassa, siviiliväestön ml. naisten ja lasten suojelussa, sukupuolten välisen tasa-arvon ja oikeusvaltioperiaatteiden edistämässä. Asekauppasopimuksen soveltamisalaan kuuluvat pienaseet ovat helpon saatavuutensa vuoksi usein käytettyjä aseita valtioiden sisäisissä konflikteissa ja sisäisessä väkivallassa. Myös raskaampia aseita voidaan käyttää siviiliväestöä vastaan.

Asekauppasopimus on ensimmäinen tavanomaisten aseiden siirtoja käsittelevä kansainvälinen sopimus ja merkittävä saavutus myös YK -järjestelmän kannalta. Asekauppasopimus pyrkii yhteisillä, oikeudellisesti sitovilla tavanomaisten aseiden tuontia, vientiä ja muita siirtoja koskevilla määräyksillä vastuulliseen ja läpinäkyvämpään lailliseen kansainväliseen asekauppaan ja lisäarvon tuottamiseen. Sopimuksen, jolla myös pyritään laittoman asekaupan rajoittamiseen, odotetaan vahvistavan kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta globaalilla tasolla. Sopimus sisältää määräykset tavanomaisten aseiden erityyppisistä siirroista. Kaksikäyttötuotteet eivät sisälly sopimuksen soveltamisalaan.

2 Nykytila

2.1 Kansainvälinen oikeus, aseita koskevat sopimukset ja periaatteet

Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden alalla tehdyillä sopimuksilla on erityistä merkitystä myös asekauppasopimuksen alalla. Sopimukseen sisältyy merkittävät kirjaukset kansainvälisestä humanitaarisesta oikeudesta ja ihmisoikeuksista. Sopimuksen 6 artikla kielloista määrää, että tavanomaisten aseiden tai tarvikkeiden siirtoon ei saa myöntää lupaa, mikäli kyseisiä aseita tai tarvikkeita käytettäisiin joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan, vuoden 1949 Geneven sopimusten törkeään rikkomiseen, suojeltuihin siviilikohteisiin tai siviileihin kohdistuviin hyökkäyksiin tai muihin sotarikoksiin, jotka määritellään kansainvälisissä sopimuksissa, joissa kyseinen valtio on osapuolena. Sopimuksen 6 artikla ei sisällä nimenomaista viittausta Rooman perussääntöön, joka sisältää kansainvälisesti kaikista laajimmat sotarikoksia koskevat määritelmät. Rooman perussääntö sisältyy kuitenkin epäsuorasti 6 artiklassa olevaan viittaukseen kansainvälisistä sopimuksista, joissa sopimusvaltiot ovat osapuolina. Lisäksi 7 artikla viennistä ja vientilupahakemusten arvioinnista sisältää kirjaukset kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden vakavasta loukkaamisesta.

Asekauppasopimuksen soveltamisalalla on merkitystä myös muilla asevalvontaa koskevilla kansainvälisillä sopimuksilla ja sitoumuksilla, joita on selostettu alla. Asekauppasopimus eroaa kuitenkin luonteeltaan perinteisistä aseriisuntaa ja -valvontaa koskevista kansainvälisistä sopimuksista siinä, että se määrää tavanomaisten aseiden laillisen kaupan edellytyksistä ja pyrkii estämään laitonta asekauppaa.

Kansainväliset sopimukset humanitaarisen oikeuden alalla

Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden alalla on tehty sopimuksia, joiden tarkoituksena on rajoittaa aseellisten selkkausten kielteisiä vaikutuksia ja minimoida niistä aiheutuva inhimillinen kärsimys. Maailmansotien jälkeen vuonna 1949 Punaisen Ristin kansainvälisen komitean (ICRC) aloitteesta ja sen johtamana kokoontui Geneveen diplomaattikonferenssi, joka hyväksyi neljä aseellisissa selkkauksissa sovellettavaa Geneven yleissopimusta (SopS 7 ja 8/1955). Näitä sopimuksia täydennettiin vuonna 1977 hyväksytyllä kahdella lisäpöytäkirjalla (SopS 81 ja 82/1980) ja vuonna 2005 hyväksytyllä kolmannella lisäpöytäkirjalla (SopS 33/2009).

Rooman perussääntö

Rooman perussäännöllä (SopS 55 ja 56/2000) perustettiin ensimmäinen pysyvä Kansainvälinen rikostuomioistuin (ICC). ICC:n tehtävänä on tuomita vakavimmista, laajamittaisista kansainvälisistä rikoksista, jotka koskettavat koko kansainvälistä yhteisöä. Perussäännössä määritellään tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat rikokset, joita ovat joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan sekä sotarikokset. Myös hyökkäysrikos on kirjattu ICC:n toimivaltaan kuuluvaksi kansainväliseksi rikokseksi. Kampalassa vuonna 2010 järjestetyssä ICC:n Rooman perussäännön tarkistuskonferenssissa hyväksyttiin perussääntöön muutokset, jotka koskivat hyökkäysrikoksen määritelmää, toimivallan käytön edellytyksiä ja 8 artiklaa. Perussäännön 8 artiklaan hyväksytyt muutokset koskevat myrkyn tai myrkkyyaseiden käyttämistä, tukahduttavien, myrkyllisten tai muiden kaasujen ja kaikkien vastaavien nesteiden, tarvikkeiden tai laitteiden käyttämistä ja ihmisen ruumiissa helposti laajentuvien tai litistyvien luotien käyttämistä, mikä jatkossa määritellään perussäännön mukaiseksi sotarikokseksi myös valtionsisäisissä aseellisissa konflikteissa. Vastaavat teot on jo aikaisemmin kriminalisoitu kansainvälisten aseellisten konfliktien osalta. Kampalassa hyväksytyjen muutosten kansallinen hyväksyminen ja voimaansaattaminen on Suomessa parhaillaan valmisteilla.

Kansainväliset pakotteet ja asevientikiellot

YK:n turvallisuusneuvoston määräämät pakotteet ovat keskeisiä aseiden rajoittamista koskevia kansainvälisiä velvoitteita. Turvallisuusneuvosto voi YK:n peruskirjan (SopS 1/1956) nojalla määrätä talous- ja kauppapakotteista, esimerkiksi aseiden viennin kieltämisestä tietyille alueille, silloin kun se katsoo kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden säilyttämisen tai palauttamisen tätä edellyttävän. Tällaiset turvallisuusneuvoston päätöslauselmat velvoittavat kaikkia YK:n jäsenvaltioita, joiden on pantava ne viipymättä täytäntöön.

Euroopan unionissa turvallisuusneuvoston määräämät pakotteet pannaan täytäntöön EU:n neuvoston päätöksin ja asetuksin. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien täytäntöön panemisen lisäksi EU on yhä useammin turvautunut myös omiin, YK:n päätöslauselmista

riippumattomiin asevientikieltoihin osana EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Asekauppasopimuksen mukaan turvallisuusneuvoston määräämät asevientikiellot ja muut kyseistä valtiota velvoittavat kansainväliset sitoumukset muodostavat ehdottoman esteen siirtoluvan myöntämiselle.

Kansainväliset vientivalvontaa koskevat sopimukset

Suomea sitoo YK:n yleiskokouksen vuonna 2001 hyväksymä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen yleissopimuksen ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskeva lisäpöytäkirja (jäljempänä ”*tuliasepöytäkirja*”), joka laadittiin YK:n yleiskokouksen päätöslauselman 55/215 nojalla. Suomi hyväksyi pöytäkirjan 17 päivänä toukokuuta 2011 ja se tuli Suomen osalta voimaan 16 päivänä kesäkuuta 2011 (SopS 73–75/2011). Lisäksi aseiden välityksen valvonta perustuu Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön pienaseita koskevaan ETYJ -asiakirjaan (OSCE Document on Small Arms and Light Weapons, FSC.DOC/1/00), jäljempänä ”*ETYJin pienaseasiakirja*”). Näissä asiakirjoissa sopimusvaltioille annetaan suosituksia harkita valvonnan sääntelemistä kansallisessa lainsäädännössä.

Suomea velvoittaa myös vuonna 1970 voimaan tullut sopimus ydinaseiden leviämisen estämisestä (SopS 11/1970). Puolustustarvikkeiden vientiin liittyvät myös biologisten aseiden kieltosopimus (SopS 14 ja 15/1975) sekä kemiallisten aseiden kieltosopimus (SopS 19/1997).

Suomea sitoo lisäksi vuonna 2004 annettu YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1540. Se edellyttää, että jäsenvaltiot pidättäytyvät tarjoamasta minkäänlaista tukea valtioista riippumattomille toimijoille, jotka pyrkivät hankkimaan joukkotuhouaseita.

Yleissopimus tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kielloista tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutuksiltaan umpimähkäisiä, sekä siihen liittyneet kolme pöytäkirjaa hyväksyttiin vuonna 1980. Ne tulivat kansainvälisesti voimaan 2 päivänä joulukuuta 1983. Yleissopimuksen I pöytäkirja koskee havaitsemattomia sirpaleita, II pöytäkirja miinojen, ansojen ja muiden taistelulaitteiden käyttöä koskevia kielloja ja rajoituksia ja III pöytäkirja polttoaseiden käyttöä koskevia kielloja ja rajoituksia. Suomi hyväksyi yleissopimuksen ja sen kolme pöytäkirjaa toisena valtiona maailmassa toukokuussa 1982 (SopS 64/1983, yleissopimuksen 1 artiklan muutos SopS 102 ja 103/2004). Yleissopimuksen tarkistuskonferenssi sopi miinojen käytön lisärajoituksista miinojen, ansojen ja muiden taisteluvälineiden käyttöä koskevista kielloista ja rajoituksista tehdyssä pöytäkirjassa (SopS 91/1998, muutettu II pöytäkirja), joka hyväksyttiin 3 päivänä toukokuuta 1996. Lisäksi Suomi on hyväksynyt 13 päivänä lokakuuta 1995 tehdyn IV pöytäkirjan sokeuttavista laseraseista (SopS 52/1998), sekä 28 päivänä marraskuuta 2003 tehdyn V pöytäkirjan sodan räjähtämättömistä jäänteistä (SopS 84 ja 85/2006).

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon 2009 mukaisesti Suomi liittyi Ottawan jalkaväkimiinat kieltävään sopimukseen (yleissopimus jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä) vuonna 2012 (SopS 12 ja 13/2012). Sopimus kieltää jalkaväkimiinojen kehittämisen, tuottamisen, hankinnan, varastoinnin, hallussapidon sekä siirrot suoraan tai välillisesti.

YK:n tavanomaisten aseiden rekisteri (UNROCA)

YK:n tavanomaisten aseiden rekisteri (UNROCA) on YK:n yleiskokouksen (A/RES/46/36 L) vuonna 1991 perustama, YK:n aseriisuntatoimiston alaisuudessa oleva rekisteri, johon valtiot voivat vapaaehtoisesti raportoida harjoittamastaan asekaupasta ja hallussaan olevista aseista. Raportointimekanismin kautta jäsenvaltioiden tulisi pyrkiä raportoimaan vuosittain, ennen 31 päivää toukokuuta, edellisen vuoden aseiden siirroista; tuonneista sekä vienneistä. Vuosittaisten raporttien jakamisen tavoitteena on lisätä jäsenvaltioiden välistä tiedonvaihtoa ja läpinäkyvyyttä, ja siten edistää niiden välistä luottamusta ja vakautta. Avoimuuden toivotaan vähentävän jäsenvaltioiden aseiden tuotantoa ja siirtoa, ja siten myös ehkäisevän konflikteja. Rekisteri kattaa seitsemän asekatgoriaa; taistelupanssarivaunut, panssaroidut taisteluaoneuvot, suurikaliiperiset tykistöjärjestelmät, taistelulentokoneet, rynnäköhelikopterit, taistelualukset ja ohjukset ja ohjuslaukaisimet. Seitsemän edellä mainitun asekatgorian (vähimmäisvaatimus) lisäksi jäsenvaltiot voivat halutessaan myös raportoida pienaseiden ja kevyiden aseiden siirroista (A/RES/58/54 vuodelta 2003). Jäsenvaltiot voivat myös raportoida hallussaan olevista aseista, kotimaassa tuotettujen aseiden hankinnasta ja kansallisesta asevientilainsäädännöstä. Rekisterin toimivuus perustuu siihen, miten hyvin rekisteri kattaa kaikki olennaiset asekatgoriat ja siihen, miten moni jäsenvaltio vuosittain raportoi aseiden siirroista. Keskimäärin yli 100 valtiota, Suomi mukaan lukien, raportoi vuosittain rekisteriin. Rekisteriä perustettaessa sovittiin, että sen edistymistä ja kehittymistä tulisi säännöllisesti tarkastella. Hallitustenvälinen asiantuntijaryhmä (GGE), joka raportoi YK:n yleiskokoukselle, tarkastelee rekisterin toimivuutta joka kolmas vuosi (viimeinen tarkastelu kuitenkin vuodelta 2009). Rekisteri on osittain vanhentunut, eikä sitä ole kyetty uudistamaan ja modernisoimaan tarkastelujenkaan yhteydessä. Asekehityksen myötä uusia asejärjestelmiä tulisi sisällyttää rekisteriin – esimerkiksi miehittämättömät ilma-alukset ovat laajalti jo käytössä, mutta ne eivät ole rekisterin asekatgoria. Rekisterin uudistamisen tarve nousi esille myös asekauppasopimuksen neuvotteluissa. Rekisterin asekatte (lisäyksenä pienaseet ja kevyet aseet) oli kuitenkin ainoa asekatte, josta voitiin päästä yhteisymmärrykseen. Asekauppasopimuksen 20 artikla mahdollistaa sopimuksen muuttamisen kuuden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Artiklan kautta avautuu siten mahdollisuus asekauppasopimuksen asekatteen muuttamiselle, ja sitä kautta mahdollisesti myös YK:n tavanomaisten aseiden rekisterin päivittämiselle. Rekisteri löytyy UNROCA:n internet-sivuilta (<http://www.un-register.org/>).

Vientivalvontaa koskevat järjestelyt

Tavanomaisia aseita, kaksikäyttötuotteita ja teknologian siirtoa koskeva Wassenaarin järjestely on 41 jäsenmaan muodostama vientivalvontajärjestely. Wassenaarin järjestely perustettiin vuonna 1998, ja sen päätavoite on epävakautta aiheuttavien asekatteiden ehkäiseminen vastuullisen vientivalvonnan keinoin. Jäsenvaltiot pyrkivät kansallisten menettelyjensä avulla estämään sotilaallisen kapasiteetin kasvua ja vahvistumista ja estämään tarkoituksenvastaisia siirtoja, jotka voisivat vahvistaa sotilaallista kapasiteettia. Lähes kaikki EU:n jäsenvaltiot osallistuvat Wassenaarin järjestelyyn. Wassenaarin järjestelyn jäsenmaat ovat kiinnostuneita edesauttamaan osana järjestelyä asekauppasopimuksen täytäntöönpanoa. Järjestelyllä voi siten olla merkittävä vaikutus asekauppasopimuksen toimeenpanossa. Wassenaarin järjestelyn jäsenmäärän voi ennakoida kasvavan nykyisestä 41 pääosin teollisuusmaasta, sillä useat maat ovat jättäneet

jäsenyyshakemuksen. Jäsenvaltiot toimivat järjestelyn puheenjohtajina kalenterivuositain. Suomen puheenjohtajuus on seuraavan kerran vuonna 2016.

Vuonna 2003 käynnistetty Proliferation Security Initiative (PSI) -hanke on joukkotuhoojien leviämisen estämiseen keskittyvä joustava järjestely, ei muodollinen organisaatio eikä siten oikeudellisesti velvoittava. Hankkeella pyritään lisäämään kansainvälistä yhteistyötä salakuljetuksesta epäiltyjen alusten pysäyttämiseksi ja tutkimiseksi maalla, merellä ja ilmassa. Aloitteen puitteissa järjestetään kansainvälisiä harjoituksia.

2.2 EU-lainsäädäntö

Asekauppasopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) nojalla unionin toimivaltaan. Unionissa on hyväksytty useita sellaisia säädöksiä, joiden tavoitteena on lieventää ja poistaa tavanomaisten aseiden siirtojen esteitä sisämarkkinoilla tai säännellä tavanomaisten aseiden vientiä kolmansiin maihin.

Asekauppasopimuksen kannalta relevantit unionin säädökset on annettu pääasiassa kauppapolitiikkaa koskevan SEUT 207 artiklan tai sisämarkkinoita koskevan SEUT 114 artiklan nojalla tai unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) perusteella.

Sisämarkkinoita koskevan oikeusperustan eli SEUT 114 artiklan nojalla on annettu puolustustarvikkeiden puolella Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/43/EY yhteisön sisällä tapahtuvia puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtoja koskevien ehtojen yksinkertaistamisesta (jäljempänä ”*direktiivi puolustusmateriaalisiirroista*”). Direktiivin tavoitteena on yksinkertaistaa ja yhdenmukaistaa EU:n sisäisiä puolustustarvikesiirtoja. Direktiivi on relevantti Euroopan talousalueen kannalta ja se koskee siten Euroopan talousalueen sisäisiä puolustustarvikkeiden siirtoja sisämarkkinaperiaatteiden mukaisesti. Direktiivillä ei säädetä Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden vientipolitiikkaa ja siihen liittyvää harkintavaltaa. Direktiivin tavoitteena on avata Euroopan puolustus- ja turvallisuusalan markkinoita ja mahdollistaa nykyistä tehokkaampi rajat ylittävä kilpailutus. Direktiivi sisältää EU:n sisämarkkinoita koskevat peruseriaatteet, kuten avoimuus, syrjimättömyys ja yhdenvertainen kohtelu. Direktiivillä yhdenmukaistetaan unionin sisäisiä puolustustarvikesiirtoja ja yhtenäistetään Euroopan talousalueen sisäisiä siirtoja. Yhtenäistämällä Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden kansalliset lupamenettelyt pyritään parantamaan talousalueen puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä. Direktiivissä edellytetään, että jäsenvaltiot myöntävät EU:n sisäisiin siirtoihin yleisiä siirtolupia ja koontisiirtolupia. Siirrot vaativat aina ennakkoluvan. Aikaisemmin laajalti käytössä olleet yhtä vientiä koskevat luvat soveltuvat vain poikkeustapauksiin, joissa jäsenvaltio katsoo yksittäisen luvan tarpeelliseksi turvallisuussetujensa vuoksi.

Direktiivin soveltamisalana eli asekatteena on neuvoston hyväksymä Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo, mukaan lukien alajärjestelmät, komponentit, varaosat, teknologian siirto, kunnossapito ja korjaus. Euroopan unionin puolustustarvikeluettelo saatetaan ajan tasalle kerran vuodessa kansainvälisen vientivalvontajärjestelmän Wassenaarin järjestelyn tuottaman luettelon (niin sanottu ”Munition List”) perusteella. Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo on viimeksi päivitetty 27 päivänä helmikuuta 2012 (Euroopan unionin virallinen lehti C 85,

22.3.2013). Koska puolustusmateriaalisiirroista annetun direktiivin soveltamisala perustuu EU:n yhteiseen puolustustarvikeluetteloon, on direktiivin asekatte huomattavasti laajempi kuin asekauppasopimuksessa.

Siviiliaseiden puolella SEUT 114 artiklan nojalla on annettu neuvoston direktiivi 93/15/ETY siviilikäyttöön tarkoitettujen räjähdystarvikkeiden markkinoille saattamista ja valvontaa koskevien säännösten yhdenmukaistamisesta (jäljempänä ”*räjähdedirektiivi*”). Siviiliaseiden patruunat kuuluvat direktiivin soveltamisalaan. Sisämarkkinoita koskevan oikeusperustan nojalla on annettu myös direktiivi aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta (91/477/ETY, jäljempänä ”*asedirektiivi*”). Asedirektiivillä on harmonisoitu siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden ja aseiden osien siirto Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Asedirektiivissä ja räjähdedirektiivissä on luotu Euroopan unionin sisäisille siirroille siirtolupajärjestelmä, jossa lähtövaltion viranomainen antaa siirtoluvan saatuaan vastaanottajavaltion viranomaiselta ennakkosuostumuksen siirrolle. Suomen ampuma-aselaissa (1/1998) siirtoluvan antamisen edellytyksinä ovat määräämään viranomaisen antama suostumus siirrolle sekä siirto-olosuhteiden turvallisuus. Laissa ei ole nimenomaisesti asetettu siirtoluvan antamisen edellytykseksi sitä, että siirto on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukainen. Ampuma-aselaissa on kuitenkin säädetty lupaviranomaiselle yleinen harkintavalta luvan antamiselle (”lupa voidaan antaa..”), jolloin lupahakemus voitaisiin hylätä ulko- ja turvallisuuspoliittisin syin. Euroopan komissio on katsonut, että unionin lainsäädäntö täyttää asekauppasopimuksen määräykset unionin sisäisten siirtojen osalta. Asekauppasopimuksen voimaantulolla ei ole vaikutusta viranomaistoimintaan siirtojen valvonnan osalta.

YUTP:n puolella taas unionissa säännellään puolustustarvikkeiden vientiä kolmansiin maihin. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 8 päivänä kesäkuuta 1999 EU:n käytäntesäännöt aseiden viennistä (EU Code of Conduct on Arms Export). Käytäntesäännöt ovat toimineet keskeisenä instrumenttina Suomen lupaharkinnassa. Joulukuusta 2008 lähtien nämä käytäntesäännöt on korvannut neuvoston hyväksymä, oikeudellisesti sitova yhteinen kanta (2008/944/YUTP) sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä (Council Common Position Defining Common Rules Governing Control of Exports of Military Technology and Equipment, jäljempänä ”*EU:n yhteinen kanta*”). EU:n yhteisen kannan asekatteena on edellä mainittu Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo, joka alun perin hyväksyttiin juuri EU:n yhteisen kannan soveltamiseen liittyen. Yhteisellä kannalla on pyritty yhdenmukaistaan EU:n jäsenvaltioiden kolmansiin maihin suuntautuvaa puolustustarvikevientien luvitusta. EU:n yhteinen kanta sisältää unionin jäsenvaltioita sitovat puolustustarvikkeiden lupamenettelyssä huomioon otettavat kriteerit. Lupamenettely on EU:n yhteisen kannan mukaan tapauskohtaista kokonaisharkintaa. Kokonaisharkinnassa otetaan huomioon kahdeksan kansainvälisoikeudellista sekä ulko- ja turvallisuuspoliittista kriteeriä, muun muassa vastaanottajavaltion sisäinen tilanne, erityisesti ihmisoikeustilanne erikseen arvioituna, alueellinen tilanne ja arvio luvitettavien puolustustarvikkeiden mahdollisesta päätyemisestä muille kuin laillisille loppukäyttäjille. Yhteisen kannan kahdeksaa kriteeriä on selostettu tarkemmin jäljempänä 5 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa. Jos puolustustarvikkeet eivät ominaisuuksiensa tai merkityksensä puolesta johda tai niitä ei suuren todennäköisyyden perusteella käytetä ihmisoikeusloukkauksiin, aseelliseen hyökkäykseen tai muuhun vastaavaan ei-hyväksytyyn tarkoitukseen vastaanottajavaltiossa tai sen ulkopuolella, lupa voidaan myöntää edellyttäen, että kokonaisharkinnan muut näkökohdat puoltavat luvan antamista. Asekauppasopimuksen lupakriteereitä koskevat 6 ja 7 artikla ovat yhteneväisiä EU:n puolustustarvikevientejä koskevan

yhteisen kannan menettelyllisen osan kanssa. Yhteisen kannan ja asekauppasopimuksen vienti- ja siirtolupia koskevat kriteerit ovat myös perussisällöltään yhteneväiset, ja niiden keskeinen sisältö on sama. Toisin kuin asekauppasopimuksessa, EU:n yhteisessä kannassa ei kuitenkaan ole nimenomaista sukupuolittunutta väkivaltaa koskevaa kriteeriä. EU:n sisäisesti onkin keskusteltu siitä, tulisiko sukupuolittunutta väkivaltaa koskeva kriteeri sisällyttää yhteiseen kantaan, kun kantaa seuraavan kerran tarkastellaan.

Kappapolitiikkaa koskevan oikeusperustan eli SEUT 207 artiklan nojalla unionissa on annettu asetus (EU) N:o 258/2012 kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä (jäljempänä ”asevientiasetus”). Asevientiasetuksella on harmonisoitu siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden, aseiden osien ja olennaisten komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vienti Euroopan unionista kolmansiin valtioihin. Asevientiasetuksen viennin sääntelyä koskevat artikkelit tulevat sovellettaviksi 30 päivänä syyskuuta 2013 alkaen. Asevientiasetuksen 10 artiklassa säädetään päätöksen valmistelussa huomioitavista seikoista. Päätöksenteossa on ensinnäkin huomioitava jäsenvaltion velvoitteet kansainvälisten vientivalvontajärjestelyiden ja sopimusten osapuolena. Lisäksi on huomioitava kansallisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökohdat edellä mainittu EU:n yhteinen kanta mukaan lukien. Jäsenvaltioiden on myös noudatettava neuvoston hyväksymissä päätöksissä, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätöksissä ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa asetettuja asevientikieltoja. Asevientiasetus sisältää jäsenvaltiolle veloitteen ilmoittaa muille jäsenvaltioille tekemästään kielteisestä lupapäätöksestä taikka vientiluvan mitätöimisestä, muuttamisesta, peruuttamisesta tai sen soveltamisen keskeyttämisestä. Lupaviranomaisen on lupaharkinnassaan otettava huomioon olennaisesti samankaltaista liiketoimintaa koskevat epäämispäätökset.

Asekauppasopimuksen soveltamiseen liittyvät lisäksi unionissa kauppapolitiikan nojalla annetut asetukset tuontiin sovellettavasta yhteisestä järjestelmästä (asetus (EY) N:o 260/2009) sekä yhteisen vientimenettelyn käyttöön otosta (asetus (EY) N:o 1061/2009).

Edellä mainittujen säädösten lisäksi relevantti on SEUT 346 artikla, jonka perusteella jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeellisiksi keskeisten turvallisuusasetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan. Kyseiset toimenpiteet eivät kuitenkaan saa heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön.

2.3 Suomen lainsäädäntö

Asekauppasopimuksen kannalta relevanttia kansallista sääntelyä sisältyy puolustustarvikkeiden viennistä annettuun lakiin (282/2012) sekä ampuma-aselakiin (1/1998). Suomen kansallisen lainsäädännön voidaan jo nykyisellään katsoa vastaavaan asekauppasopimuksen vaatimuksia, eikä asekauppasopimuksen ratifioiminen siten aiheuta tarvetta muuttaa Suomen lainsäädäntöä. Sopimuksen tarkempi täytäntöönpano voi kuitenkin jatkossa edellyttää viranomaisvalvonnan tehostamista ja viranomaisyhteistyön kehittämistä.

2.3.1 Puolustustarvikkeita koskeva lainsäädäntö

Puolustustarvikkeiden viennistä, siirrosta, välityksestä ja kauttakuljetuksesta säädetään puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa. Puolustustarvikkeet on määritelty puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 3 §:ssä. Puolustustarvikkeella tarkoitetaan Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa määriteltyjä, ominaisuuksiensa perusteella 22 tuoteluokkaan jaoteltuja, erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita ja niitä varten suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita, lisävarusteita, varustusta ja järjestelmiä. EU:n yhteisestä puolustustarvikeluettelosta on selostettu edellä jaksossa ”2.2 EU-lainsäädäntö”. Puolustustarvikeluettelo on osittain päällekkäinen Euroopan unionin neuvoston aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun direktiivin (91/477/EY) tuotekatteen kanssa. Puolustustarvikeluettelo sisältää osittain selkeästi siviiliaseiksi luokiteltuja ampuma-aseita ja niiden tarvikkeita, joiden valvonnasta Suomessa vastaa Poliisihallitus. Nämä koskevat puolustustarvikeluettelon tuoteluokkia 1 ja 3. Puolustustarvikkeiksi luokitellaan puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 1 osalta vain erityisesti sotilaskäyttöön suunnitellut täysautomaattiset aseet, tarkkuuskiväärit, rihlattomiin aseet ja aseet, joissa käytetään hylsytöntä ampumatarviketta sekä aseisiin suunnitellut komponentit, lisälaitteet ja varusteet. Puolustustarvikkeiksi luokitellaan puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 3 osalta vain 2 momentissa tarkoitetut sekä tuoteluokan 2 aseiden vähintään 12,7 mm ampumatarvikkeet ja niiden komponentit sekä alle 12,7 mm panssaria lävistävät, sytyttävät ja valojuovalliset ampumatarvikkeet sekä muut sotilasstandardien mukaan merkityt ampumatarvikkeet ja niiden komponentit.

Puolustustarvikkeiden viennistä annettu laki sisältää säännökset puolustustarvikkeiksi määriteltävän materiaalin viennistä, siirrosta, kauttakuljetuksesta ja välityksestä. Siirrolla tarkoitetaan puolustustarvikkeiden kuljetuksia Euroopan talousalueella, viennillä puolustustarvikkeiden kuljetuksia Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Tässä kohdassa asekauppasopimuksen terminologia poikkeaa kansallisessa lainsäädännössä käytetystä terminologiasta, sillä asekauppasopimuksen 2 artiklan 2 kohdassa määritelty käsite ”siirto” kattaa sekä viennin, tuonnin, kauttakuljetuksen, uudelleenlastauksen että välityksen.

Puolustusministeriön velvollisuutena on ratkaista, onko tietty tarvike sellainen, että se tarvitsee vienti-, siirto- kauttakuljetus- tai välitysluvan. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain mukaan puolustustarvikkeiden vienti (5 §) ja siirto (6 §) sekä välitys (7 §) ja kauttakuljetus (8 §) on sallittua ainoastaan valtioneuvoston tai puolustusministeriön myöntämällä tai julkaisemalla luvalla. Puolustustarvikkeiden lisäksi valvonnanaista on myös puolustustarvikkeen valmistukseen liittyvän tietotaidon ja valmistusoikeuden, erityisesti puolustustarvikkeen valmistamiseen tarkoitetun koneen ja laitteen sekä puolustustarvikkeen valmistukseen tai käyttöön liittyvän tietokoneohjelmiston siirto ja luovutus kolmanteen maahan. Puolustustarvikkeiden maahantuonti ei nykyisen lain mukaan ole luvanvaraista.

Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 20 §:ssä säädetään valtioneuvoston ja puolustusministeriön toimivallan jaosta lupa-asioissa. Valtioneuvoston yleisistunto myöntää luvat varsinaiseen taistelukäyttöön tarkoitetulle, tuhoa tuottavalle materiaalille ja asejalustoille tai silloin, kun viennin arvo on huomattavan suuri tai asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää. Mikäli tällainen vienti on taloudelliselta arvoltaan vähäinen tai vientiin ei liity

puolustustarvikkeen omistusoikeuden tai puolustustarvikkeeseen kohdistuvan määräysvallan siirtymistä ulkomaille, luvan myöntää puolustusministeriö. Taloudellisesti vähäisen viennin arvo määritellään puolustusministerin päätöksellä. Voimassa olevan päätöksen mukaan alle 1 miljoonan euron vientejä pidetään arvoltaan vähäisenä vientinä.

Puolustustarvikkeiden välitys säädettiin valvonnanalaiseksi vuonna 2002 tehdyllä lakimuutoksella. Muutoksella saatettiin Suomen puolustustarvikkeiden maastavientilainsäädäntö vastaamaan tuliasepöytäkirjassa, Etyjin pienaseasiakirjassa, EU:n tavanomaisten aseiden viennin työryhmässä (COARM) ja Wassenaarin järjestelyssä annettuja suosituksia. Suomen alueella tapahtuva puolustustarvikkeiden välitys kolmansien maiden välillä on puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 7 §:n mukaan sallittua ainoastaan siihen myönnetyllä välitysluvalla. Suomen alueen ulkopuolella tapahtuva puolustustarvikkeiden välitys on sallittua ainoastaan Suomen kansalaiselle, suomalaiselle yhteisölle sekä kotikuntalain mukaisesti Suomessa vakinaisesti asuvalle ulkomaalaiselle. Luvan myöntää hakemuksesta puolustusministeriö.

Edelleen puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 9 §:ssä säädetään, että lupa myönnetään tai julkaistaan vain, jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaista eikä se vaaranna Suomen turvallisuutta. Tämä koskee kaikkia Suomen myöntämiä vienti, siirto-, kauttakuljetus- ja välityslupia. Lupaharkinnassa otetaan huomioon EU:n yhteinen kanta (ks. yhteisestä kannasta edellä jakso ”2.2. EU-lainsäädäntö”). EU:n yhteiseen kantaan sisältyvät Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet, kuten YK:n turvallisuusneuvoston määräämät talouspakotteet ja asevientikiellot, Euroopan unionin asevientikiellot sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön, muiden turvallisuus-järjestöjen tai kansainvälisten vientivalvontajärjestelyjen päättämät asianomaiset rajoitteet, kun ne ovat monenvälisesti sitovia. EU:n yhteistä kantaa selostetaan tarkemmin jäljempänä 5 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Lupaharkinnassa otetaan huomioon vietävien puolustustarvikkeiden ominaisuudet, käyttötarkoitus ja sotilaallinen merkitys. Lisäksi otetaan huomioon komponentin tai osajärjestelmän ostaneen kolmannen maan noudattama vientipolitiikka, sillä komponentin tai osajärjestelmän jälleenvienti tapahtuu kolmannen maan vientivalvonnan alaisuudessa. Luvan myöntäminen on lähtökohta, jos uusi toimitus on luonteeltaan vastaava kuin aiempi vienti, se on jatkoimitus tai muutoin sidoksissa aiempaan vientiin. Sama koskee varaosien tai täydennysten toimittamista aiemmin luvitettuihin vienteihin.

Yhteisen kannan 10 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat soveltuvin osin ottaa huomioon myös ehdotettujen vientitoimitusten merkityksen taloudellisten, sosiaalisten, kaupallisten ja teollisten etujensa kannalta, mutta nämä tekijät eivät saa vaikuttaa edellä selostettujen lupakriteereiden soveltamiseen. Yhteisen kannan toimeenpanossa sovellettava ja neuvoston COARM- työryhmässä päivitettävä Käyttäjän opas (Euroopan unionin neuvoston ilmoitus 9241/09, 29.4.2009) sisältää lupaharkinnan perusteiden tulkintaa koskevat parhaat käytänteet. Yhteisessä kannassa mainittujen teollisten etujen huomioon ottaminen tarkoittaa, että kokonaisharkinnassa otetaan huomioon viennin merkitys Suomen puolustuksen materiaalivalmiuden ja alan kotimaisen teollisuuden kehittämisen kannalta. Suomen puolustuksen materiaalivalmius ja alan kotimaisen teollisuuden kehittäminen ovat osittain toisistaan riippuvaisia, sillä puolustuksen materiaalivalmius edellyttää huoltovarmuuden turvaamista, missä kotimaisella teollisuudella on tärkeä osuus.

2.3.2 Ampuma-aseita koskeva lainsäädäntö

Siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten viennistä Suomesta Euroopan unionin ulkopuolelle säädetään ampuma-aseilain (1/1998). Lain 36 §:n mukaan kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuva vienti on luvanvaraista. Lain 19 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan luvanvaraista ei ole ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten vienti yksityistä tarkoitusta varten. Lupaviranomaisena kaupallisessa viennissä toimii Poliisihallitus.

Ampuma-aseilain mukaan luvanvaraista on myös ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten tuonti, valmistaminen ja kauppa. Tältä osin ampuma-aseilain koskee kaikkia ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia riippumatta siitä, mihin käyttöön ne on suunniteltu tai valmistettu. Ampuma-aseilain soveltamisalaan kuuluvat myös ohjus- ja raketinheitinjärjestelmät. Ampuma-aseilain 20 §:n mukaan Poliisihallitus antaa ja peruuttaa luvan asealan elinkeinon harjoittamiseen (asealan elinkeinolupa).

Ampuma-aseilain 17 §:n 1 kohdan mukaan laki ei koske valtion harjoittamaa ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä, hankkimista eikä luovuttamista valtion tarkoituksiin. Pykälän 5 kohdan mukaan laki ei myöskään koske näiden tuotteiden kuljettamista eikä säilyttämistä eikä 7 kohdan mukaan niiden korjaamista ja muuntamista valtion laitoksissa. Säännöksen 10 kohdassa (601/2001) lain soveltamisalan ulkopuolelle rajataan vieraan valtion asevoimille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuonti, vienti, valmistaminen, korjaaminen, muuntaminen tai hallussapito, jos toiminta perustuu Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyyn sopimukseen (SopS 64 ja 65/1997) tai muuhun kansainväliseen rauhanturvaamistehtävään taikka jos toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain nojalla.

Ampuma-aseilain ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten vientiä koskevat säännökset korvautuvat 30 päivänä syyskuuta 2013 sovellettavaksi tulevalle Euroopan unionin asevientiasetuksella. Sen mukaan siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden, aseiden osien ja olennaisten komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vienti Euroopan unionin tullialueelta kolmanteen valtioon on pääsääntöisesti luvanvaraista. Luvanvaraista on ampuma-aseilain säännöksistä poiketen myös yksityinen vienti. Asevientiasetuksen 9 artiklassa on tilapäisen viennin luvanvaraisuutta koskevia poikkeuksia liittyen muun muassa metsästys- ja ampumaurheilumatkoihin sekä näyttely- ja korjausvienteihin. Asevientiasetuksen soveltamisalaa on rajattu sen 3 artiklassa. Sen mukaan asevientiasetusta ei sovelleta valtioiden välisiin asekauppoihin eikä aseiden siirtoihin. Sitä ei myöskään sovelleta jäsenvaltioiden asevoimien, poliisin tai viranomaisten käyttöön tarkoitettuihin ampuma-aseisiin, niiden osiin ja olennaisiin komponentteihin sekä ampumatarvikkeisiin. Valtioiden välinen siviiliaseiden vienti ja tällaisten aseiden vienti jäsenvaltion viranomaiselle tapahtuu käytännössä viranomaisten hankinta- ja luovutus päätösten nojalla.

Kansallisessa lainsäädännössä on säännöksiä myös aseiden tuonnista. Kaikkien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten maahantuonti on luvanvaraista ampuma-aseilain (1/1998) mukaisesti. Lisäksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn

turvallisuudesta annetussa laissa (390/2005) on maahantuontia koskevia säännöksiä. Sen nojalla valvotaan räjähdysainetta sisältäviä esineiden tuontia, jos ne eivät kuulu ampuma-aselain soveltamisalaan. Kemikaalien maahantuonnista kemikaalilaissa (744/1989). Ydinmateriaalien maahantuonnista on säädetty ydinenergialaissa (990/1987) ja ydinenergia-asetuksessa (161/1988). Lisäksi Tulli valvoo, että kaikki tuonti ilmoitetaan ja hoidetaan tullisäädösten mukaisesti.

2.4 Asekauppasopimuksen merkitys

Asekauppasopimus on ensimmäinen tavanomaisten aseiden siirtoja käsittelevä kansainvälinen sopimus. Sopimusta on valmisteltu useiden vuosien ajan, mutta vasta Yhdysvaltain sitoutuminen prosessiin antoi mahdollisuuden neuvotteluprosessin aloittamiseen. Konfliktierkkien Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maiden samoin kuin länsimaiden kiinnostus sopimusta kohtaan on aina ollut vahva. Myös kansalaisjärjestöt ovat toimineet aktiivisesti kautta vuosikymmenien sopimuksen aikaansaamisen puolesta.

Sopimus sisältää merkittävät kirjaukset kansainvälisestä humanitaarisesta oikeudesta ja ihmisoikeuksista. Monille valtiolle vahvat ihmisoikeuksia ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevat kirjaukset olivat neuvotteluissa kynnyskysymyksiä. Kirjaukset olivat kynnyskysymyksiä myös Suomelle ja EU:lle. Suomi esitti neuvotteluissa kieltoja koskevan artiklan vahvistamista niin, että siihen olisi nimenomaisesti ja itsenäisesti sisällytetty myös kaikista vakavimmat ja säännönmukaisimmat ihmisoikeusloukkaukset sotarikosten ja rikosten ihmisyyttä vastaan koskevien kirjausten lisäksi. Tämä ehdotus saavutti tukea, mutta se ei lopulta kuitenkaan menestynyt.

Sopimusta voidaan pitää merkittävänä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamista edistävänä kansainvälisenä instrumenttina. Lisäksi sopimus huomioi laajemminkin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksien loukkaamisen. Näitä kirjauksia voidaan pitää sopimuksen keskeisimpinä saavutuksina, joiden merkitys korostuu sopimuksen täytäntöönpanossa ja sen tarkastelussa. Sopimukseen sisältyvä kirjaus törkeän sukupuolittuneen väkivallan huomioimisesta vientilupahakemusten arvioinnissa on merkittävä edistysaskel kansainvälisenä sopimuskirjauksena.

Neuvottelujen käyminen Yhdistyneiden kansakuntien puitteissa ja varsinaisen sopimuksen hyväksyminen Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa on myös tärkeä saavutus. Tämä saavutus vahvistaa yhtäältä sopimuksen legitimitettä ja toisaalta YK:n toimivuutta, erityisesti asevalvonnan alalla.

2.5 Sopimusneuvottelut

Vuonna 2006 YK:n pääsihteeriiä pyydettiin päätöslauselmalla 61/89 ("Kohti asekauppasopimusta: tavanomaisten aseiden tuontia, vientiä ja siirtoa koskevien yhteisten kansainvälisten normien vahvistaminen") perustamaan hallitusten asiantuntijoista koostunut työryhmä valmistelemaan asekauppasopimusta. Ryhmään kutsuttiin tasapuolisen maantieteelliseen jakautumaan perustuen Suomen lisäksi Algeria, Argentiina, Australia, Brasilia, Kiina, Kolumbia, Costa-Rica, Kuuba, Egypti, Ranska, Saksa, Intia, Indonesia, Italia, Japani, Kenia, Meksiko, Nigeria, Pakistan, Romania, Venäjä, Etelä-Afrikka, Espanja, Sveitsi, Ukraina, Yhdistyneet Kuningaskunnat ja Yhdysvallat.

Työryhmän toimeksiantona oli tutkia oikeudellisesti sitovan asekauppasopimuksen tekemisen mahdollisuutta, tulevan sopimuksen asekatetta ja lupamenettelyyn liittyviä kriteereitä.

Asekauppasopimusprosessin varsinaisina aloitteentekijöinä toimivat Suomi, Australia, Argentiina, Costa Rica, Iso-Britannia, Japani ja Kenia. Asekauppasopimusta neuvoteltiin YK:ssa kahden konferenssin aikana. Ensimmäinen sopimusta koskeva konferenssi järjestettiin heinäkuussa 2012 ja toinen konferenssi maaliskuussa 2013. Aloitteentekijät toimivat aktiivisesti näiden kahden konferenssin aikana ja yhteisiä puheenvuoroja pidettiin tarpeen mukaan. Aloitteentekijät ovat pyrkineet vaikuttamaan suorien kontaktien muihin neuvotteluosapuoliin ja osallistumaan kaikkiin epävirallisiin neuvotteluihin ainakin yhden aloitteentekijän toimesta. Aloitteentekijät ovat toimineet kummassakin konferenssissa vahvasti kulloisenkin puheenjohtajan tukena neuvottelutuloksen saavuttamiseksi. Suomi myös toimi konferenssin puheenjohtajan pyynnöstä fasilitaattorina sukupuolittunutta väkivaltaa koskevan kriteerin epävirallisissa neuvotteluissa.

Aloitteentekijöiden rooli korostui erityisesti, kun ensimmäinen, heinäkuussa 2012 pidetty, sopimuskonferenssi päättyi ilman tulosta. Välittömästi konferenssin jälkeen aloitteentekijät ryhtyivät miettimään prosessin jatkoa ja hyvin nopeasti päätyivät esittämään seuraavaa konferenssia sopimusneuvottelujen jatkamiseksi heinäkuun konferenssissa esitetyn luonnostekstin pohjalta. Tämän mukaisesti yleiskokous hyväksyi 23 päivänä joulukuuta 2012 päätöslauselman 67/234/A, jossa toinen konferenssi sovittiin järjestettäväksi maaliskuussa 2013. Yhdeksän päivää kestäneessä maaliskuun konferenssissa neuvoteltiin heinäkuussa puheenjohtajan laatiman sopimusluonnoksen pohjalta. Aloitteentekijät jatkoivat aktiivista toimintaansa maaliskuun konferenssin valmistelujen aikana tuen saamiseksi konferenssille ja sopimukselle. Maaliskuun konferenssi päättyi kuitenkin ilman, että sopimusteksti saatiin hyväksytyä. Tämän jälkeen aloitteentekijät eräiden muiden maiden kanssa päättivät viedä sopimustekstin YK:n yleiskokouksen hyväksyttäväksi mahdollisimman pian. YK:n yleiskokous hyväksyi sopimuksen suurella ääntenemmistöllä 2 päivänä huhtikuuta 2013 (pätöslauselma 67/234B).

Sopimus avattiin allekirjoituksille New Yorkissa 3 päivänä kesäkuuta 2013. Sopimuksen allekirjoitti 67 valtiota. Myös Suomi, yhtenä koko asekauppaprosessin aloitteentekijöistä, allekirjoitti sopimuksen ensimmäisten joukossa. Hallituksen esityksen antohetkellä sopimuksen on allekirjoittanut [xx] valtiota, mukaan lukien kaikki Pohjoismaat ja EU:n jäsenvaltiot. Sopimuksen on hallituksen esityksen antohetkellä ratifioinut [xx] valtiota.

Sopimusta neuvoteltaessa keskeiseksi kysymykseksi muodostui sopimuksen asekatte eli soveltamisala ja erityisesti ampumatarvikkeiden asema sopimuksessa. Sopimukseen sisältyy nyt sopimuksen soveltamisalaa koskevan määräyksen lisäksi erillinen määräys ampumatarvikkeista sekä osista ja komponenteista. Ratkaisu tarkoittaa, että käytännössä ampumatarvikkeet, osat sekä komponentit sisältyvät sopimuksen asekatteeseen, vaikka ne ovat sopimuksessa eri määräyksessä. Sopimuksessa viitataan kuitenkin useassa kohtaa kaikkiin edellä mainittuihin artikloihin silloin, kun kyseessä on sopimuksen soveltamisalaan ja asekatteeseen liittyvät viittaukset.

2.6 Asian valmistelu EU:ssa

EU ryhtyi asekauppasopimuksen valmisteluun käytännössä vuonna 2010 sopimusta valmistelleen valmistelukomitean (PrepCom) aloitettua työnsä. Ensivaiheessa jäsenvaltioita pyydettiin

vastaamaan unionin ulkosuhdepalvelun (EEAS) toimittamiin sopimuksen asiallista sisältöä koskeneisiin kysymyksiin, joihin jäsenvaltioiden enemmistö, Suomi mukaan lukien, toimittivat vastauksensa. Jo valmistelutyön alussa päätettiin, että asekauppasopimusta koskeneisiin neuvotteluihin ei laadita yleisesti unionissa käytössä olevaa EU:n neuvotteluprosessia, koska sen muuttaminen valmistelukomitean työn ja varsinaisten neuvottelujen aikana olisi ollut liian hidasta. Neuvotteluprosessin sijaan päätettiin laatia sopimuksen koko asiasisällön kattava joustavampi EU:n non-paper -asiakirja (EU non-paper on the structure of an Arms Trade Treaty), jota voitiin tarvittaessa täydentää. Ratkaisu osoittautui onnistuneeksi ja yhteisesti sovittua non-paper'ia pystyttiin käyttämään jo valmistelukomiteassa ja myöhemmin vuosina 2012 ja 2013 järjestetyissä YK:n konferensseissa EU:n ja jäsenvaltioiden puheenvuorojen pohjana. Sopimusvalmistelujen edetessä non-paperia täydennettiin maaliskuun 2013 konferenssia varten ottamalla ensisijaisesti huomioon vuoden 2012 heinäkuun konferenssin työn tuloksena syntynyt sopimusluonnos ja niitä koskevat EU:n muutostarpeet.

Neuvosto hyväksyi neuvotteluvaltuudet ja neuvotteluohjeet SEUT 114 (1), 207 (4) sekä 218 (3) ja (4) artiklan perusteella sekä ennen heinäkuun 2012 että ennen maaliskuun 2013 kokousta. Ensin mainitussa jäsenvaltiot valtuutettiin neuvottelemaan heinäkuussa 2012 pidetyssä konferenssissa sopimuksen koko asiallista soveltamisalaa koskeneista kysymyksistä, mukaan lukien unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluneet kysymykset. Maaliskuun 2013 kokousta varten neuvosto valtuutti komission neuvottelemaan unionin yksinomaiseen toimivaltaan sekä EU:n liitesäännöstön (acquis) ja asekauppasopimuksen yhteneväisyyttä koskeneista kysymyksistä. Jäsenvaltiot jatkoivat neuvotteluja toimivaltaansa kuuluneista määräyksistä.

Komissio esitti sopimukseen myös alueellisten integraatiojärjestöjen, kuten EU:n, sopimukseen liittymistä koskeneen niin sanotun RIO-lausekkeen (*Regional integration organisations*, aiemmin myös *Regional economic integration organisations* eli REIO-lauseke). EU pyrkii ulkoisen toimintansa tehostamiseen ja siten enenevästi myös kansainvälisten sopimusten osapuoleksi. EU:n sopimusten osapuoleksi tuleminen toteutetaan RIO-lausekkeeksi kutsutulla lausekkeella, joka sääntelee esimerkiksi EU:n ja sen jäsenvaltioiden äänioikeutta, vaadittujen ratifiointien määrää sekä toimivallan jakoa koskevat kysymykset. Lauseketta ei kuitenkaan hyväksytty, eikä EU siten voi liittyä asekauppasopimuksen osapuoleksi. RIO-lauseke on hyväksytty aikaisemmin lukuisiin kansainvälisiin sopimuksiin, esimerkiksi edellä mainittuun YK:n yleiskokouksessa hyväksyttyyn tuliasepöytäkirjaan. EU pystyy mahdollisesti liittymään sopimukseen myöhemmin sopimuksen 20 artiklan muuttamismenettelyä koskevan määräyksen nojalla, mikäli RIO-lauseketta vastustaneiden maiden kannat muuttuvat.

Koska EU:n sopimukseen liittymisen mahdollistavaa RIO-lauseketta ei hyväksytty, komission ensisijaisena tehtävänä neuvotteluissa oli taata asekauppasopimuksen yhteneväisyys EU:n liitesäännöstön (acquis) kanssa. Tämän voidaan katsoa onnistuneen. Komission käymien neuvottelujen tuloksena pystyttiin sopimuksen yleistä toimeenpanoa koskeva 5 artikla ja vientiä sekä siihen liittyvää lupaharkintaa koskeva 7 artikla sekä kauttakulkua ja uudelleenlastausta koskeva 9 artikla saattamaan yhdenmukaiseksi EU:n sisäisiä puolustustarvikesiirtoja koskevan direktiivin yleisiä- ja koontisiirtolupia sekä direktiivin lupamenettelyä koskeviin poikkeuksiin liittyvän 4 artiklan kanssa. Lisäksi asekauppasopimuksen suhdetta muihin kansainvälisiin sopimuksiin koskevan 26 artiklan sanamuotoa muutettiin siten, että asekauppasopimus on yhdenmukainen EU:n perussopimusten ja liitesäännöstön kanssa.

EU:n asekauppasopimusta koskeneet pääasialliset kannat. EU:lla ja sen jäsenvaltioilla on kansainvälisen vertailun perusteella pitkälle kehittyneet ja toimivat tavanomaisten aseiden ja sotilasteknologian siirtojen valvontajärjestelmät. Sopimuksen valmistelun alettua EU valmisteli sopimuksen koko asiallista soveltamisalaa koskevat kantansa ATT-Coarm työryhmän kokouksissa. Asekauppasopimuksen keskeisten määräysten, kuten asekatteen ja lupamenettelyyn liittyvien kriteereiden, osalta EU:n kannat menivät huomattavasti pidemmälle kuin muiden osapuolten esitykset. EU:n asekatteesta sisälsi YK:n tavanomaisten aseiden rekisterin (UNROCA) seitsemän asekategorian lisäksi pienaseet, ampumatarvikkeet/ammukset, aseiden osat ja komponentit, teknisesti kehittyneimmät aseet, teknologian siirrot, teknisen avun ja koulutuksen. EU korosti ihmisoikeuksia ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevia, vaatimustasoltaan korkeita, kirjauksia sopimuksen lupamenettelyn kriteeristöön. Kriteereihin tuli myös sisällyttää tarkoituksenvastaisia siirtoja, korruptiota ja vastaanottajavaltion sosiaalis-taloudellista asemaa koskevat kriteerit. EU myös puolsi alusta lukien mahdollisimman kattavia aseiden eri siirtomuotoja koskevia määräyksiä. Unionin tavoite oli, että viennin, tuonnin, välityksen, kauttakuljetuksen ja uudelleenlastauksen lisäksi siirtomuotoihin olisi sisällytetty aselahjat ja -lainat.

EU puolsi alusta alkaen asekauppasopimuksen sihteeristöä, jonka toimivaltuudet olisivat mahdollisimman rajatut. Kanta liittyi asekauppasopimuksen tärkeään kansallista soveltamista koskevaan pääsääntöön. Osapuolten ulkopuolisen kansainvälisen tahon puuttumista sopimuksen soveltamiseen haluttiin välttää.

EU:n liitesäännösten ja asekauppasopimuksen yhteneväisyyden turvaaminen oli yksi EU:n pääprioriteeteista.

EU:n sisäinen koordinaatio ja konsultaatiot toteutettiin tehokkaasti. EU pystyi profiloitumaan sekä valmistelukomiteassa että heinäkuun 2012 ja maaliskuun 2013 konferensseissa yleisistunnoissa ja epävirallisissa konsultaatioissa. Yhteistyö ulkosuhdepalvelun, komission ja jäsenvaltioiden kesken sujui hyvin.

Koska sopimukseen sisältyy Euroopan unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia aloja eikä EU:sta voi tulla sopimuksen osapuolta, ulkoasiainneuvosto hyväksyi 27 päivänä toukokuuta 2013 päätöksen jäsenvaltioiden valtuuttamisesta allekirjoittamaan asekauppasopimus Euroopan unionin edun vuoksi. Neuvosto teki xx päivänä xx kuuta 2013 päätöksen jäsenvaltioiden valtuuttamisesta ratifioimaan sopimus siltä osin kuin se kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

2.7 Suomen toiminta sopimusneuvotteluissa

Suomi on yksi seitsemästä asekauppasopimusprosessin aloitteentekijästä Australian, Argentiinan, Costa Rican, Ison-Britannian, Japanin ja Kenian ohella. Suomi toimi aktiivisesti asekauppasopimuksen aikaansaamiseksi yhdessä muiden aloitteentekijöiden, Pohjoismaiden, EU- ja YK:n jäsenmaiden sekä kansalaisjärjestöjen kanssa. Vuonna 2006 YK:n yleiskokouksen aiheesta ”Kohti asekauppasopimusta: tavanomaisten aseiden tuontia, vientiä ja siirtoa koskevien yhteisten kansainvälisten normien vahvistaminen” antaman päätöslauselman 61/89 hyväksymisen yhteydessä Suomi yhtenä kanssasuosittajana korosti sopimushankkeen merkitystä painottaen vastuuttoman asekaupan kielteisiä seurauksia ja alleviivaten ihmisoikeuksien sekä kansainvälisen humanitaarisen

oikeuden keskeistä asemaa sopimuksessa. Aloitteentekijämaiden ulkoministerit esittivät sekä heinäkuussa 2012 että maaliskuussa 2013 yhteisen vetoituksen asekauppasopimuksen puolesta.

Suomi totesi päätöslauselman hyväksymisen yhteydessä EU:n puheenjohtajavaltiona vuonna 2006 pitämässään puheenvuorossa EU:n olevan tyytyväinen päätöslauselman saamaan laajaan tukeen. Työryhmä kokoontui kolme kertaa vuonna 2008 ja julkaisi samana vuonna päätöslauselmalla 61/89 edellytetyn raporttinsa, joka sisälsi sopimuksen asiallista sisältöä koskevat peruseriaatteen.

Suomen aktiivinen sisäinen valmistautuminen sopimusta koskeneisiin neuvotteluihin alkoi vuonna 2010, jolloin myös sopimuksen valmistelukomitea (PrepCom) aloitti työnsä. Valmistelu alkoi vastaamisella EU:n ulkosuhdepalvelun toimittamiin, sopimuksen asiallista sisältöä koskeneisiin kysymyksiin. Tällöin kartoitettiin Suomen alustavat kannat hallituksen välisen asiantuntijatyöryhmän työhön liittyen, muun muassa sopimuksen asekatteeseen ja lupamenettelyjen kriteeristöön. Suomen lähtökohtana oli YK:n tavanomaisten aseiden rekisterin (UNROCA) seitsemään asekategoriaan perustuva, mutta kuitenkin mahdollisimman laaja asekatte. YK:n aserekisteriä tuli täydentää pienaseilla ja ampumatarvikkeilla (niin sanottu ”7 + 1 + 1” -malli). Lupamenettelyn kriteeristön tuli olla mahdollisimman kattava ja sisältää ihmisoikeuksia ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevat korkeat standardit. Suomi osallistui myös vuodesta 2010 lukien kaikkiin EU:n tavanomaisten aseiden työryhmän (Coarm) pitämiin ATT -Coarm – kokouksiin.

Ulkoasiainministeriö perusti sopimusneuvotteluihin valmistautumista varten työryhmään, johon kutsuttiin puolustus- ja sisäministeriön, tullihallituksen ja poliisihallituksen edustajat. Työryhmän työn tuloksena todettiin, että tavoitteena tulisi olla pyrkiminen sellaiseen neuvottelutulokseen, joka olisi sopusoinnussa Suomen kansallisen lainsäädännön kanssa, erityisesti tuonnin osalta.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan ja tasavallan presidentin yhteinen kokous linjasi Suomen neuvotteluohjeet valmistelukomiteassa EU:ssa ja sopimuskonferensseissa ja muilla tahoilla, esimerkiksi pohjoismaisissa yhteyksissä tapahtuvaa työskentelyä varten. Muilta osin Suomen kannat määräytyivät hallitusten edustajien kokouksessa ja asekauppasopimusta valmistelleessa työryhmässä sekä EU:ssa sovitun mukaisesti.

Valmistelukomitea piti vuosina 2010 - 2012 New Yorkissa yhteensä neljä kokousta, joihin kaikkiin Suomi osallistui. Komitea laati sopimusta koskeneen poliittis-teknisen luonnoksen, johon oli pyritty sisällyttämään kaikkien maaryhmien ja maiden kannat. Luonnos ei ollut luonteeltaan varsinainen sopimusluonnos. Se muodosti kuitenkin heinäkuussa 2012 New Yorkissa pidetyn YK:n ensimmäisen sopimuskonferenssin työn pohjan. Konferenssi laati sopimusluonnoksen, joka olisi ollut myös Suomen hyväksyttävissä siitakin syystä, että puolustustarvikkeiden tuontia koskeva kysymys oli jätetty kansallisen sääntelyn varaan. Konferenssi ei kuitenkaan pystynyt päättämään sopimuksesta konsensuksella eräiden valtioiden pyydettyä lisäaikaa sopimusvalmistelulle.

Toisen konferenssin työn tuloksena maaliskuussa 2013 syntyi uusi sopimusluonnos (A/CONF.217/2013/L.3), joka oli aikaisempiin luonnoksiin verrattuna sisällöltään huomattavasti parempi, koska se sisälsi vahvemmat kirjaukset ihmisoikeuksista ja kansainvälisestä humanitaarisesta oikeudesta, sekä sijoitti ampumatarvikkeet, osat ja komponentit kiinteämmin sopimuksen soveltamisalan eli asekatteen yhteyteen. Konferenssin päättyessä 28 päivänä

maaliskuuta 2013 luonnosta ei kuitenkaan pystytty hyväksymään yksimielisesti kolmen maan vastustuksen vuoksi. Tästä syystä sopimusluonnos vietiin YK:n yleiskokouksen hyväksyttäväksi 2 päivänä huhtikuuta 2013, jolloin luonnos hyväksyttiin suurella äänen enemmistöllä (sopimuksen puolesta äänesti 154 maata, vastaan äänesti 3 maata ja 23 pidättäytyi äänestämisestä). Suomi allekirjoitti asekauppasopimuksen New Yorkissa 3 päivänä kesäkuuta 2013.

Suomen lähtökohtana neuvotteluissa on ollut sisällöllisesti kunnianhimoinen, vaatimuksiltaan korkea ja mahdollisimman universaali sopimus, joka tehokkaasti sääntelee tavanomaisten aseiden kauppaa ihmisoikeudet ja kansainvälinen humanitaarinen oikeus huomioiden. Suomi painotti sopimuksen valmistelujen aikana sopimuksen merkitystä vastuuttoman asekaupan kielteisten seurausten vähentämisessä. Suomi tavoitteli sopimukseen vahvoja sitoumuksia ihmisoikeuksista ja kansainvälisestä humanitaarisesta oikeudesta aseviennissä. Lisäksi Suomi piti tärkeänä mahdollisimman laajaa asekatetta sopimukseen, mukaan lukien ampumatarvikkeet. EU:n ja Suomen tavoitteiden voidaan katsoa toteutuneen sopimuksessa. Kirjaukset siirtokriteereistä ovat tavoitteiden mukaiset. Ainoastaan eri siirtomuotoja ja asekatetta koskevat kirjaukset ovat alkuperäisiä tavoitteita jonkin verran suppeammat. Aselahjoja ja -lainoja ei sisällytetty asekauppasopimuksen siirtomuotoihin. Lisäksi teknologia ja tietotaito (mukaan lukien koulutus) jäivät asekatteen ulkopuolelle. Suomen kansallisessa lainsäädännössä aselahjat ja -lainat kuitenkin sisältyvät siirtomuotoihin. Samoin Suomen kansallisessa lainsäädännössä teknologia ja tietotaito ovat valvonnanalaisia.

Suomi osallistui aktiivisesti ja aloitteellisesti EU:n, pohjoismaiden ja sopimuksen aloitteentekijämaiden ryhmän kokouksiin. Erityisesti sopimuksen aloitteentekijämaat muodostivat sopimuksen valmistelukonferensseissa tiiviin ja vaikuttavan ryhmän. Lisäksi Suomi järjesti yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa sopimuskonferensseissa oheistapahtumia ja kävi aktiivisesti keskusteluja kansalaisjärjestöjen edustajien kanssa.

3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET

Esityksen tavoitteena on hyväksyä ja saattaa kansallisesti voimaan asekauppasopimus. Sopimuksella säännellään ensimmäisen kerran maailmanlaajuisista tavanomaisten aseiden kauppaa. Ratifioimalla yleissopimuksen Suomi olisi osaltaan vaikuttamassa sopimuksen kansainväliseen voimaantuloon ja tukisi samalla sopimuksen keskeisten tavoitteiden – tavanomaisten aseiden kaupan tiukkojen vaatimusten täytäntöönpanon ja laittoman asekaupan estämisen – yleismaailmallista voimaantuloa. Sopimuksen maailmanlaajuisen soveltamisen saavuttamiseksi on keskeistä, että mahdollisimman moni valtio allekirjoittaa ja ratifioi sopimuksen. Tämä tavoite on erityisen keskeinen kaikista suurimpien aseviejävaltioiden ja aseidentuottajavaltioiden osalta.

Asekauppasopimusta sovelletaan kaikkiin tavanomaisiin aseisiin, jotka kuuluvat seuraaviin luokkiin: taistelupanssarivaunut, panssaroidut taisteluajoneuvot, suurikaliiperiset tykistöjärjestelmät, taistelulentokoneet, rynnäkköhelikopterit, taistelualukset, ohjukset ja ohjuslaukaisimet sekä pienaseet ja kevyet aseet. Asekatteeseen luetaan lisäksi näihin aseisiin tarkoitetut ampumatarvikkeet sekä aseiden osat ja komponentit.

Sopimuksella määrätään aseiden vientiin, tuontiin, kauttakuljetukseen, mukaan lukien uudelleenlastaus, sekä välitykseen liittyvistä asesiirtojen edellytyksistä. Sopimus sisältää tavanomaisten aseiden siirtoja koskevat kieltomääräykset. Aseiden siirtoihin ei saa myöntää lupaa, jos siirto rikkoisi YK:n asevientikieltoa tai osapuolen velvoitteita, jotka johtuvat kansainvälisistä sopimuksista, joihin kyseinen valtio on sitoutunut taikka jos valtiolla on tietoa, että aseita tai tarvikkeita käytettäisiin joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan tai sotarikoksiin. Lisäksi sopimus asettaa kansainväliset vähimmäisvaatimukset kansalliselle vientilupahakemusten arvioinnille, jossa huomioidaan kansainvälisen oikeuden keskeiset velvoitteet ja asetetaan ensimmäistä kertaa kansainväliseksi vientilupakriteeriksi aseiden käyttö törkeään sukupuolittuneeseen väkivaltaan tai törkeään naisiin ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan.

Sopimuksessa edellytetään, että osapuolet toteuttavat avoimen kansallisen valvontajärjestelmän valvomaan sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden ja tarvikkeiden siirtoa sekä nimeävät toimivaltaiset kansalliset viranomaiset sopimuksen täytäntöönpanoa varten. Näitä ovat Suomessa puolustusministeriö ja Poliisihallitus.

Sopimuksessa edellytetään myös, että kukin osapuoli nimittää yhden tai useamman kansallisen yhteystahon vaihtamaan tietoja sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvistä kysymyksistä. Suomen yhteystahoiksi esitetään nimettäväksi ulkoasiainministeriö, puolustusministeriö ja sisäasiainministeriö/Poliisihallitus.

Sopimukseen sisältyy myös raportointivelvoite, mikä edesauttaa asekaupan läpinäkyvyyttä ja tätä kautta myös vastuullisuutta.

Sopimus mahdollistaa osapuolten konferenssin toimivaltuuksien kautta aseteknologian kehityksen seuraamisen ja sopimuksen muuttamisen tarvittavilta osin.

Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Suomen on tarkoitus ilmoittaa ratifioinnin yhteydessä, että se soveltaa sopimuksen 6 ja 7 artiklaa väliaikaisesti ennen sopimuksen kansainvälistä voimaantuloa. Tämän vuoksi esitykseen sisältyy myös ehdotus laiksi sopimuksen 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta.

Sopimuksen voimaansaattaminen ei edellytä muutoksia Suomen kansalliseen lainsäädäntöön. Suomen voimassa olevan vientivalvontajärjestelmän voidaan katsoa vastaavan nykyisellään asekauppasopimuksen valvontajärjestelmälle asettamia vaatimuksia.

4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET

4.1 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Puolustustarvikkeiksi katsottavien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten vienti, siirto, kauttakuljetus ja välitys on sallittua ainoastaan siihen myönnettyllä luvalla. Kansallisen puolustustarvikelainsäädännön kokonaisuudistus tuli voimaan 30 päivänä kesäkuuta 2012 ja sillä pantiin täytäntöön EU:n direktiivi puolustusmateriaalisiirroista. Puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa on säädetty yksityiskohtaisesti luvan myöntämisen ja peruuttamisen edellytyksistä, lupamenettelyistä ja viranomaisista. Lupaviranomaisena toimii puolustusministeriö. Laki perustuu aiempaan puolustustarvikkeiden viennistä ja kauttakuljetuksesta annettuun lakiin (242/1990) jäljempänä ”*maastavientilaki*”. Maastavientilakiin tehtiin sen voimassa ollessa kansainvälisen kehityksen edellyttämät muutokset vuosina 1994 ja 2002. Uudistusten seurauksena Suomen puolustustarvikkeiden vientivalvontaa ja viranomaisten toimintaa koskevan lainsäädännön voitiin siten katsoa pitkälti vastaavan yhteiskunnallista ja kansainvälistä kehitystä jo ennen vuoden 2012 uudistusta ja asekauppasopimuksen neuvottelua.

Ampuma-aselain mukaan siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten kaupallinen vienti edellyttää lupaa. EU:n asevientiasetuksen 30 päivänä syyskuuta 2013 voimaan tulevien säännösten mukaan siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden, osien ja olennaisten komponenttien sekä ampumatarvikkeiden kaupallinen ja yksityinen vienti on luvanvaraista. Lupaviranomaisena toimii Poliisihallitus. Sekä ampuma-aselain että asevientiasetuksen säännökset edellyttävät ulko- ja turvallisuuspoliittisten seikkojen arviointia asekauppasopimuksen vaatimukset täyttävällä tavalla.

Asekauppasopimuksen tuontia koskevat määräykset jättävät sopimusvaltioille mahdollisuuden säätää tuonnin valvonnasta kansallisen harkinnan mukaan riittävällä tasolla. Ampuma-aselain soveltamisalaan kuuluvien esineiden eli ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten sekä ohjus- ja raketinheitinjärjestelmien tuonti on ampuma-aselain 18 §:n 1 momentin mukaan luvanvaraista. Sellaisten ampuma-aselain soveltamisalaan kuulumattomien mutta sopimuksen alaan kuuluvien esineiden, jotka sisältävät räjähdysainetta, tuontia valvotaan räjähdysaineita koskevan lainsäädännön nojalla. Muiden kuin ampuma-aselain soveltamisalaan kuuluvien esineiden, kuten aseistamattomien sotilasilma-alusten ja sotilasalusten, tuonnin tulee tapahtua kaikkien tullisäädöksissä säädettyjen määräysten ja menettelyiden mukaisesti. Tämä menettely täyttää asekauppasopimuksen määräykset eikä menettelyyn ole sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä tarkoitus tehdä muutoksia.

Sopimus sisältää määräyksiä raportoinnista. Vastaavia raportointivelvoitteita sisältyy myös muihin kansainvälisiin sopimuksiin, joissa Suomi on osapuolena. Koska Suomi toimittaa tietoja jo YK:n tavanomaisten aseiden aserekisteriin (UNROCA), asekauppasopimuksen vuosiraportti voisi käytännössä sisältää vastaavat tiedot. Raporttien laatiminen voitaisiin koordinoita siten, että asekauppasopimuksen raportointivelvoitteesta ei aiheudu merkittävää lisätyötä valvontaviranomaisille.

Sopimuksessa edellytetään myös, että kukin osapuoli nimittää yhden tai useamman kansallisen yhteystahon vaihtamaan tietoja sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvistä kysymyksistä. Suomen

yhteystahoiksi esitetään nimettäväksi ulkoasiainministeriö, puolustusministeriö ja sisäasiainministeriö/Poliisihallitus.

Suomen voimassa oleva vientivalvontajärjestelmä vastaa hyvin asekauppasopimuksen vaatimuksia, eikä sopimuksen täytäntöönpanosta siten synny kansallisina lupaviranomaisina toimiville puolustusministeriölle ja Poliisihallitukselle välittömiä lisävelvoitteita. Asekauppasopimuksen hyväksymisellä ei ole vaikutusta viranomaisten toimintaa koskevaan lainsäädäntöön, mutta sen voidaan katsoa tehostavan entisestään viranomaisten välistä yhteistoimintaa.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Sopimukseen ei liity suoria budjettivaikutuksia. Yleissopimuksen 16 artiklassa määrätään vapaaehtoisrahaston perustamisesta kansainvälisen avun antamiseksi. Rahaston tarkemmasta toiminnasta on tarkoitus päättää vasta sopimuksen tultua voimaan.

Sopimuksella ei ole myöskään muita hallintoon tai lupajärjestelmään kohdistuvia taloudellisia vaikutuksia.

4.3 Yritysvaikutukset

Teollisuuden kannalta on keskeistä, että asekauppasopimus tulisi voimaan kaikkien merkittävien aseita valmistavien valtioiden osalta samanaikaisesti. Yhdenmukaisten kriteerien noudattaminen asekaupassa loisi osaltaan tasapuoliset edellytykset asekauppaa harjoittaville yrityksille.

Asealan yritysten yhteiskuntavastuu puolustustarvikkeiden ja siviiliaseiden kansainvälisessä kaupassa on korostunut. Yritysten edellytetään myös tuntevan asekauppaan liittyvät kansainväliset määräykset ja soveltavan asekauppaan liittyviä eettisiä näkökohtia. Toimiminen kansainvälisten määräysten mukaan kiristyvässä kilpailutilanteessa on yrityksille myös tärkeä imagokysymys. Suomen neuvotteluvaltuuskuntaan kutsuttiin edellä selostetuista syistä myös Patria Oyj:n edustaja, jolla oli mahdollisuus seurata neuvottelujen kulkua ja perehtyä asekaupan kansainvälisen sääntelyn peruseräisiin.

Sopimuksen hyväksyminen ei edellytä muutoksia puolustustarvikkeiden sekä ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten vientilupamenettelyihin eikä sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden tuonnin valvontaa koskeviin menettelyihin. Sopimuksen hyväksymisestä ei aiheudu tarvetta muuttaa vienti- ja tuontilupien sisältöä, rajauksia eikä lupaehtoja. Sopimuksen hyväksymisellä ei siten ole vaikutusta ase- ja puolustustarvikealan yritysten toimintaan tältä osin.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Asekauppasopimuksen myönteiset humanitaariset vaikutukset ovat merkittäviä. Sopimus on osa kansainvälisen yhteisön toimia asekaupan aiheuttamien inhimillisten kärsimysten vähentämiseksi ja estämiseksi. Konfliktit vähiten kehittyneissä maissa, erityisesti Afrikassa, ovat suurimpia kehityksen esteitä. Sopimukseen sisältyvät kirjaukset vakavista kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja ihmisoikeuksia koskevaa kansainvälistä oikeutta koskevista loukkauksista. Näillä on

erityisen tärkeä merkitys asekaupan aiheuttamien kielteisten humanitaaristen vaikutusten minimoimisessa.

Sopimuksessa on lisäksi huomioitu, että suuri enemmistö aseellisten selkkausten ja aseellisen väkivallan uhreista on siviilejä, erityisesti naisia ja lapsia. Tämän vuoksi sopimuksen 7 artiklan 4 kohtaan on sisällytetty velvollisuus arvioida vientilupahakemusten käsittelyssä mahdollisuus siitä, että aseita käytettäisiin törkeään sukupuolittuneeseen taikka lapseen tai naiseen kohdistuvaan väkivaltaan.

Asekauppasopimuksella voidaan katsoa olevan myös myönteisiä vaikutuksia rikostorjunnan kannalta, sillä sopimuksella pyritään torjumaan laitonta asekauppaa.

5 ASIAN KANSALLINEN VALMISTELU

Valtioneuvosto antoi eduskunnalle selvityksen asekauppasopimusta koskevista neuvotteluista 18 päivänä toukokuuta 2010 (UTP 6/2010 vp), ja myöhemmin neljä jatkokirjelmää (5 päivänä kesäkuuta 2012, 4 päivänä syyskuuta 2012, 27 päivänä helmikuuta 2013 ja 12 päivänä huhtikuuta 2013). Lisäksi asiasta on tiedotettu eduskunnalle valtiosopimusselvityksen yhteydessä 25 päivänä marraskuuta 2011 (UTP 18/2011 vp). Asia on ollut myös ulko- ja turvallisuuspoliittisen valiokunnan ja tasavallan presidentin yhteisen kokouksen käsittelyssä toukokuussa 2012 ja maaliskuussa 2013.

Ennen vuotta 2010 asia on ollut esillä joulukuussa 2009, kun eduskunnalle on annettu tietoja neuvoston päätöksestä EU:n toimista asevientivalvonnassa sekä neuvoston yhteiseen kantaan 2008/944/YUTP sisältyvien periaatteiden ja kriteerien edistämisestä kolmansissa maissa (UTP 6/2009 vp).

Suomi allekirjoitti sopimuksen 3 päivänä kesäkuuta 2013. Ulkoasiainministeriö pyysi Puolustusministeriöltä, Sisäasiainministeriöltä, Oikeusministeriöltä, Suomen Punainen Risti ry:ltä, Amnesty Internationalin Suomen Osasto ry:ltä, Patria Oyj:ltä, Suomen Sadankomitea ry:ltä ja Suomen Puolustus- ja Ilmailuteollisuusyhdistys PIA ry:ltä lausuntoa asekauppasopimuksen allekirjoittamisesta. Mikään taho ei nähnyt estettä allekirjoittamiselle. Amnesty Internationalin Suomen osasto ry. ja Suomen Sadankomitea ry. painottavat nopeaa allekirjoitusta ja ratifiointia, mutta samalla toteavat, että nykyisen valvontajärjestelmän toimivuutta tulisi tarkastella ja lainsäädännön osia tarkentaa.

Ulkoasiainministeriö asetti hallituksen esityksen valmistelua varten työryhmän, jonka jäsenenä oli puolustusministeriön, sisäasiainministeriön ja ulkoasiainministeriön edustajia.

Työryhmän valmisteleva luonnos hallituksen esitykseksi lähetettiin lausunolle [Täydennetään lausuntokierroksen jälkeen]. Annetut lausunnot on otettu huomioon esitystä viimeisteltäessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Sopimuksen sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

Johdanto. Asekauppasopimuksen johdannossa kuvataan kansainvälisen yhteisön perussyöt sopimuksen laatimiselle. Johdanto nojautuu toisaalta Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan keskeisiin periaatteisiin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistämisestä, kehityksestä ja ihmisoikeuksista, ja toisaalta keskeisiin asekauppaa koskeviin kansainvälisiin periaatteisiin sekä asekaupan seurauksiin. Johdannossa viitataan etenkin Yhdistyneiden kansakuntien toimintaohjelmaan pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan kaikkien osa-alueiden estämisestä, torjumisesta ja poistamisesta.

Johdannossa huomioidaan alueellisten järjestöjen mahdollinen avustava rooli sopimuksen täytäntöönpanon edistämisessä. Myös kansalaisyhteiskunnan, kansalaisjärjestöjen ja elinkeinoelämän rooli sopimuksen edistämisessä tunnustetaan. Johdannossa korostetaan, ettei mikään sopimuksen määräys estä valtioita ylläpitämästä ja toteuttamasta muita tehokkaita toimia, joilla edistetään sopimuksen tavoitetta ja tarkoitusta. Kyseinen kirjaus oli erityisen tärkeä etenkin EU:lle, joka olisi halunnut vieläkin painokkaammin korostaa sitä, että sopimusta tiukemmat ja vahvemmat määräykset ovat myös mahdollisia. Asekauppasopimus muodostaa vähimmäistason kansainväliselle tavanomaisia aseita koskevalle kaupalle ja on luonteeltaan kansainvälinen kompromissi. Useat maat soveltavat käytännössä jo tällä hetkellä tiukempia kriteereitä kuin asekauppasopimuksessa edellytetään. Johdannon viimeisessä kappaleessa korostetaan sopimuksen yleismaailmallisen noudattamisen tärkeyttä. Tämä on merkittävä tavoite, joka korostui läpi neuvotteluprosessin. Ottaen huomioon asekauppasopimuksen tavoite ja tarkoitus, ulottuvuus, luonne ja käytännön vaikutukset inhimillisen kärsimyksen vähentämiseen, tätä tavoitetta voidaan kansainvälisesti pitää erityisen keskeisenä.

Periaatteet Sopimuksen johdantoa seuraa erillinen osio sopimuksen periaatteista. Erillisen periaatteita koskevan osion sisällyttäminen sopimukseen ennen sopimuksen operatiivisia määräyksiä on poikkeuksellista. Neuvotteluissa valtaosalle valtioista oli kynnyskysymys, että periaatteet sisällytetään johdannon yhteyteen, eikä sopimuksen operatiivisiin määräyksiin. Periaatteita yritettiin neuvotteluissa sulauttaa myös osaksi johdantoa, mutta tämä ei lopulta ollut mahdollista. Periaatteisiin on nyt kirjattu auki asekauppasopimuksen kannalta asiaankuuluvia Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan määräyksiä, kuten määräys kaikkien valtioiden luonnollisesta oikeudesta erilliseen ja yhteiseen puolustautumiseen (51 artikla). Peruskirjan 51 artiklassa määrätään, että jos jokin Yhdistyneiden kansakuntien jäsen joutuu aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, mikään peruskirjan säännös ei saa rajoittaa valtion luonnollista oikeutta erilliseen tai yhteiseen puolustautumiseen, kunnes turvallisuusneuvosto on ryhtynyt tarpeellisiin toimenpiteisiin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Asekauppasopimuksen tarkoituksena ei ole rajoittaa valtioiden oikeutta hankkia aseita itsepuolustustarkoitukseen. Periaatteissa todetaan myös peruskirjan 2 artiklan 7 kappaleen mukainen kielto puuttua asioihin, jotka olennaisesti kuuluvat jonkin valtion sisäiseen toimivaltaan. Tämän peruskirjan yksittäisen määräyksen toteaminen nimenomaisesti periaatteissa ei ollut itsestäänselvyys, ja monet valtiot eivät olisi halunneet kirjausta mukaan. Kyseistä peruskirjan määräystä ei voida kuitenkaan tulkita siten, etteikö asekauppasopimuksen täytäntöönpanoa seurattaisi kansainvälisesti kaikkien valtioiden

toimesta mahdollisimman avoimen raportoinnin ja erityisesti asekauppasopimuksen 6 ja 7 artiklan täytäntöönpanon kautta.

Sopimuksen periaatteisiin kirjattiin myös kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksien noudattaminen, kunnioittaminen ja kunnioittamisen vahvistaminen. Esimerkkeinä näitä asiakokonaisuuksia koskevista kansainvälisistä velvoitteista mainitaan vuoden 1949 Geneven sopimukset ja Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. Nämä velvoitteet mainitaan periaatteissa kuitenkin vain esimerkkeinä. Periaatteen tarkoituksena on mahdollisimman laajasti kiinnittää huomiota keskeisiin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksien kysymyksiin. Tarkemmin näitä koskevat asekauppasopimuksen velvoitteet on kirjattu sopimuksen 6 ja 7 artiklaan.

Periaatteissa todetaan myös sopimuksen johdonmukainen, puolueeton ja syrjimätön täytäntöönpano. Lisäksi periaatteissa tunnustetaan valtioiden oikeutettu etu hankkia aseita omaan puolustautumiseen ja rauhanturvaoperaatioihin. Tämän kirjauksen tarkoituksena on selventää, että kyseessä on asekauppaa rajoittava, ei kieltävä kansainvälinen sopimus. Neuvotteluissa erityisesti rauhanturvaoperaatioiden toiminnan nimenomaista toteamista pidettiin tärkeänä selvyysyistä. Periaatteisiin kirjattiin näin ollen valtioiden oikeutettu etu hankkia tavanomaisia aseita osallistuakseen rauhanturvaoperaatioihin. Tämä tarkoittaa käytännössä, että valtio voi operaatio-osallistumisen yhteydessä viedä omistuksessaan olevia aseita konfliktialueelle ja taata tätä kautta joukkojensa turvallisuuden samoin kuin rauhanturvaoperaation mandaatin mukaisen toiminnan.

1 artikla. *Tavoite ja tarkoitus.* Artiklassa todetaan sopimuksen tavoitteet, joita ovat sekä mahdollisimman tiukkojen yhteisten kansainvälisten vaatimusten aikaansaaminen että tavanomaisten aseiden laittoman kaupan ja tarkoituksenvastaisten siirtojen estäminen. Sopimuksen molemmat tavoitteet ovat yhtä lailla keskeisiä ja päätyivät lopulta sopimukseen samantarvoisina. Koska sopimuksella säännellään ensimmäistä kertaa tavanomaisten aseiden kansainvälistä kauppaa, on perustavoite yhteisistä kansainvälisistä vaatimuksista merkityksellinen. Sopimus asettaa vähimmäisedellytykset kansainväliselle asekaupalle ja sallii siten tiukempien edellytysten soveltamisen. Sopimuksen toisella tavoitteella – aseiden laittoman kaupan estämisellä – on merkitystä etenkin kehittyvissä maissa. Kansainvälisen tavanomaisten aseiden kaupan sääntely kytkeytyy tiiviisti myös laittoman asekaupan estämiseen, mihin liittyy myös 11 artikla tarkoituksenvastaisista siirroista.

Sopimuksen tarkoituksena on edistää kansainvälistä ja alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta YK:n peruskirjan hengessä, mikä todetaan myös sopimuksen johdannossa. Lisäksi sopimuksen tarkoituksena on vähentää inhimillistä kärsimystä. Heikosti säännelty ja laitton asekauppa vaikuttaa suoraan aseellisen väkivallan uhrilukuun, joka arvioiden mukaan on satoja tuhansia ihmisiä vuositasolla. Lisäksi artiklaan on kirjattu sopimuksen tarkoitus edistää osapuolten yhteistyötä, avoimuutta ja vastuullista toimintaa tavanomaisten aseiden kansainvälisessä kaupassa. Tällä painotetaan sopimuksen merkitystä vastuullisemmassa ja avoimemmassa asekaupassa.

2 artikla. *Soveltamisala.* Artikla sisältää sopimuksen soveltamisalan kannalta keskeiset määräykset sopimuksen asekatteesta, eli aseista, joihin sopimusta sovelletaan. Asekauppasopimus määrää sotilastarkoituksiin valmistettujen aseiden ja pienaseisiin lukeutuvien siviiliaseiden siirroista.

Sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat sotilastarkoituksiin valmistetut tavanomaiset aseet ja pienaseet on lueteltu erillisinä kategorioina artiklan 1 kohdan alakohdissa a – h. Kyseisen kohdan mukaan sopimusta sovelletaan kaikkiin tavanomaisiin aseisiin, jotka kuuluvat seuraaviin luokkiin: a) taistelupanssarivaunut, b) panssaroidut taisteluajoneuvot, c) suurikaliiperiset tykistöjärjestelmät, d) taistelulentokoneet, e) rynnäköhelikopterit, f) taistelualukset, g) ohjukset ja ohjuslaukaisimet sekä h) pienaseet ja kevyet aseet. Asekatteeseen luetaan lisäksi 3 artiklassa mainitut ampumatarvikkeet ja 4 artiklassa mainitut aseiden osat ja komponentit, vaikka ne on sisällytetty erillisinä artikloina varsinaisen asekatetta koskevan määräyksen ulkopuolelle. Sopimuksen lupamenettelyä koskevia 6 ja 7 artiklan sisältämiä kriteereitä sovelletaan 2 artiklan asekatteen sisältämien aseiden, 3 artiklan ampumatarvikkeiden sekä 4 artiklan osien ja komponenttien siirtoihin. Lisäksi sopimuksen 11 artiklan mukaan 2 artiklassa tarkoitettujen aseiden lupamenettelyssä on arvioitava myös, onko olemassa riski, että aseita käytetään tarkoituksenvastaisiin siirtoihin eli laittomiin tarkoituksiin. Artiklassa 11 ei viitata ampumatarvikkeisiin (3 artikla) eikä osiin ja komponentteihin (4 artikla). Suomessa kuitenkin kansallisessa lupaharkinnassa tarkoituksenvastaisten siirtojen mahdollisuus huomioidaan myös ampumatarvikkeiden sekä osien ja komponenttien luvituksessa.

Asekauppasopimuksen edellä mainitun asekatteen pohjana (sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan a–g alakohdat) on YK:n tavanomaisten aseiden rekisterin (UNROCA) seitsemän asekatteita, joita ovat taistelupanssarivaunut, panssaroidut taisteluajoneuvot, suurikaliiperiset tykistöjärjestelmät, taistelulentokoneet, rynnäköhelikopterit, taistelualukset, ohjukset ja ohjuslaukaisimet.

Asekauppasopimuksen asekatetta on täydennetty pienaseilla ja kevyillä aseilla (2 artiklan 1 kohdan h alakohta) sekä ampumatarvikkeilla (3 artikla) ja aseiden osilla ja komponenteilla (4 artikla), koska YK:n tavanomaisten aseiden rekisteri on suppea ja osittain vanhentunut. YK:n tavanomaisten aseiden rekisterin lisänä on pienaseita ja kevyitä aseita koskeva luettelo. Siinä pienaseiksi on määritelty kevyet konekiväärit, rynnäkökiväärit, konepistoolit, kiväärit ja karbiinit sekä revolverit ja itselataavalla kertatulella toimivat pistoolit. Kivääreistä ja karbiineista osa on puolustustarvikkeita, esimerkiksi sotilaalliset tarkkuuskiväärit, ja osa siviilikäyttöön tarkoitettuja, kuten metsästys- ja urheilukiväärit. Pistoolia ja revolveria valmistetaan urheilu- ja metsästyskäyttöön sekä viranomaiskäyttöön. Viranomaisista näitä kantavat tyypillisesti poliisi- ja rajavartiolaitokset sekä tullin ja vankeinhoitolaitoksen virkamiehet. Pistooli tai revolveri voi olla myös sotilaan tukiasse, Suomen kansallisessa asevientilainsäädännössä kaikki pistoolit ja revolverit on katsottu muiksi kuin puolustustarvikkeiksi.

Asekatteen määrittelyssä esitettiin sopimusneuvotteluiden aikana myös laajempaa, teknisesti kehittyneempää asekatetta, joka olisi sisältänyt myös teknologian siirrot, teknisen avun antamisen ja esimerkiksi koulutuksen. Esityksiä ei kuitenkaan hyväksytty ja tärkeiksi kysymyksiksi nousivat helposti hankittavien ja paljon tuhoa tuottavien siviiliaseiden sekä ampumatarvikkeiden, osien ja komponenttien sisällyttäminen asekatteeseen. Räjähdeet eivät sisälly sopimuksen soveltamisalaan. Myös kaksikäyttötuotteet on jätetty sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Sopimusneuvotteluissa pidettiin tärkeänä, että asekauppasopimuksen asekatte ei vanhennu ja pysyy aseiden teknisen kehityksen tasolla. Tästä syystä 20 artiklaan on sisällytetty sopimuksen ja siten

myös asekatteen muuttamista koskevat määräykset. Ensimmäiset muutokset voidaan esittää kuusi vuotta sopimuksen kansainvälisen voimaantulon jälkeen.

Asekauppasopimuksen asekatteeseen kuuluvat aseet katsotaan Suomen kansallisessa lainsäädännössä viennin osalta joko puolustustarvikkeiksi tai siviilikäyttöön tarkoitetuiksi ampumaseiksi, aseiden osiksi, patruunoiksi ja erityisen vaarallisiksi ammuksiksi.

Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan *puolustustarvikkeilla* tarkoitetaan Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa määriteltyjä, ominaisuuksiensa perusteella 22 tuoteluokkaan jaoteltuja, erityisesti sotilaskäyttöön suunniteltuja tuotteita ja niitä varten suunniteltuja komponentteja, lisälaitteita, lisävarusteita, varustusta ja järjestelmiä. Tuoteluokat koostuvat muun muassa aseista ja asejärjestelmistä, kemiallisen sodankäynnin taisteluaineista ja biologisista ja radioaktiivisista aineista, sotilasajoneuvoista, sotilasoivista ja sotilasilma-aluksista, suojaravustuksesta ja suojarakenteista, kuvaus- ja sen vastatoimenpidevarustuksesta, sotilaselektronikasta sekä ohjelmistoista.

Valvonnalaista on myös puolustustarvikkeeseen liittyvä tietotaito ja valmistusoikeus; erityisesti puolustustarvikkeen valmistamiseen tarkoitettu kone ja laite sekä puolustustarvikkeen valmistukseen tai käyttöön liittyvä tietokoneohjelmisto.

Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo (jäljempänä myös ”*puolustustarvikeluettelo*”) tarkistetaan Euroopan unionissa säännöllisesti ottaen tarvittaessa huomioon vastaavat kansalliset ja kansainväliset luettelot. Puolustustarvikeluettelo on kuitenkin osittain päällekkäinen Euroopan unionin neuvoston aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun direktiivin (91/477/EY) tuotekatteen kanssa. Puolustustarvikeluettelo sisältää osittain selkeästi siviiliaseiksi luokiteltuja ampumaseita ja niiden tarvikkeita, joiden valvonnasta Suomessa vastaa Poliisihallitus. Puolustustarvikesiirroista annetussa direktiivissä todetaan, ettei se rajoita aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun direktiivin soveltamista. Tämä on otettava huomioon puolustustarvikeluettelon soveltamisessa.

Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelon tuoteluokat sisältävät kaikki kansainvälisessä asekauppasopimuksessa valvonnalaiseksi asetetut tuotteet:

- Tuoteluokka 1, erityisesti sotilaskäyttöön suunnitellut täysautomaattiset aseet, tarkkuuskiväärit, rihlattomat aseet ja aseet, joissa käytetään hylsytöntä ampumatarviketta sekä aseisiin suunnitellut komponentit, lisälaitteet ja varusteet.
- Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan puolustustarvikkeiksi luokitellaan puolustustarvikeluettelon tuoteluokan 1 osalta vain erityisesti sotilaskäyttöön suunnitellut täysautomaattiset aseet, tarkkuuskiväärit, rihlattomat aseet ja aseet, joissa käytetään hylsytöntä ampumatarviketta sekä aseisiin suunnitellut komponentit, lisälaitteet ja varusteet.
- Tuoteluokka 2, rihlattomat aseet, joiden kaliiperi on 20 mm tai enemmän, muut aseet tai aseistus, joiden kaliiperi on 12,7 mm (0,50 tuumaa) tai enemmän, heittimet ja lisälaitteet,

kuten esimerkiksi tykit, haupitsit, kanuunat, kranaatinheittimet, panssarintorjunta-aseet, heittimet, sotilaalliset savu-, kaasu- ja pyrotekniset heittimet sekä aseiden tähtäimet.

- Tuoteluokka 3, tuoteluokkaan 1 tarkoitettujen aseiden vähintään 12,7 mm ampumatarvikkeet ja niiden komponentit sekä alle 12,7 mm panssaria lävistät, sytyttävät ja valo-juovalliset ampumatarvikkeet sekä muut sotilasstandardien mukaan merkityt ampuma-tarvikkeet ja niiden komponentit. Puolustustarvikkeiksi luokitellaan tuoteluokan 3 osalta vain tuoteluokan 2 aseiden vähintään 12,7 mm ampumatarvikkeet ja niiden komponentit sekä alle 12,7 mm panssaria lävistävät, sytyttävät ja valokuovalliset ampumatarvikkeet sekä muut sotilasstandardien mukaan merkityt ampumatarvikkeet ja niiden komponentit.
- Tuoteluokka 4, pommit, torpedot, raketit, ohjukset, muut räjähteet ja panokset sekä niihin liittyvät varusteet ja lisälaitteet.
- Tuoteluokka 5, tulenjohtolaitteet. Tulenjohtolaitteiden lisäksi tuoteluokkaan sisältyvät niihin liittyvät hälytys- ja varoituslaitteet järjestelmiseen, testaus-, suuntaus- ja vastatoimintavarusteet, sekä tulenjohtolaitteita varten erityisesti suunnitellut lisälaitteet.
- Tuoteluokka 6, maakulkuneuvot, joita ovat esimerkiksi panssarivaunut ja muut aseistetut ja asealustoilla tai miinoituslaitteilla varustetut sotilasajoneuvot, panssaroidut ajoneuvot sekä korjaamoajoneuvot.
- Tuoteluokka 7, myrkylliset kemialliset ja biologiset aineet, mellakantorjunta-aineet, radioaktiiviset aineet ja niihin liittyvät varusteet, komponentit ja materiaalit. Tuoteluokkaan kuuluvat biologiset ja radioaktiiviset aineet, jotka on sovitettu sodankäyntiin, tuottamaan ihmis- ja eläintappioita sekä vahingoittamaan varustusta, satoa tai ympäristöä. Tuoteluokka on hyvin laaja ja sisältää esimerkiksi kemiallisen sodankäynnin taisteluaaineita, syövyttäviä ja lamauttavia aineita sekä kasvintuhoaineita.
- Tuoteluokka 8, räjähteet ja niiden seokset. Räjähteet ovat kiinteitä, nestemäisiä tai kaasumaisia aineita tai ainesekoja, joiden käytettyinä aloite-, lisä- tai päälatauksena taistelukärjissä sekä hävitys- ja muissa tarkoituksissa edellytetään räjähtävän.
- Tuoteluokka 9, sota-alukset ja laivaston erikoisvarusteet.
- Tuoteluokka 10, ilma-alukset ja ilmavoimien erikoisvarusteet.
- Tuoteluokka 11, elektroninen varustus, joka ei sisälly muihin tuoteluokkiin.
- Tuoteluokka 12, suurnopeuksiseen liike-energiaan perustuvat asejärjestelmät ja niihin liittyvät varusteet.
- Tuoteluokka 13, panssarointi- tai suojarvarustus sekä suojarakenteet kuten panssarilevyt, erilaiset sotilasjärjestelmien ballistiset suojat, kypärät ja vartalosuojat.

- Tuoteluokka 14, erikoisvarustus sotilaskoulutukseen tai sotilaallisten tilanteiden simulointiharjoituksiin.
- Tuoteluokka 15, kuvaus- ja vastatoimivarustus.
- Tuoteluokka 16, taotut, valetut ja muut puolivalmiit tuotteet, jotka voidaan identifioida tietystä valmiista tuotteesta sen rakenteen, muodon tai toiminnan perusteella ja jotka on erityisesti suunniteltu tuoteluokissa 1–4, 6, 9,10, 12 tai 19 tarkoitettuihin tuotteisiin.
- Tuoteluokka 17, erinäiset sotilaskäyttöön soveltuvat laitteet, materiaalit ja tiedostot.
- Tuoteluokka 18, tuotantolaitteet ja olosuhdetestauslaitteistot puolustustarvikkeiden tuottamista, varmentamista, laadunvarmistusta tai testausta varten.
- Tuoteluokka 19, suunnatun energian asejärjestelmät ja niihin liittyvät laitteet tai vastatoimintalaitteet sekä testimallit.
- Tuoteluokka 20, kryogeeniset ja suprajohtavat laitteet.
- Tuoteluokka21, joukko erilaisia ohjelmistoja. Esimerkiksi puolustustarvikkeiden kehittämiseen, tuotantoon tai käyttöön on suunnitellut ohjelmistot sisältyvät tähän tuoteluokkaan.
- Tuoteluokka 22, teknologia, jota tarvitaan tässä pykälässä valvonnanalaisiksi määriteltyjen tarvikkeiden kehittämiseen, tuottamiseen tai käyttöön. Valvonnanalaisista teknologiaa on myös teknologia, jota tarvitaan tuoteluokassa 7 määriteltyjen toksikologisten aineiden, niihin liittyvien varusteiden ja komponenttien kehittämiseen, tuotantoon tai käyttöön; taikka tuoteluokassa 7 määriteltyjen biopolymeerien ja erikoissoluviljelmien kehittämiseen, tuotantoon ja käyttöön.

Suomen kansallisessa lainsäädännössä *ampuma-aseet* on määritelty ampuma-aselain 2 §:ssä, jonka mukaan ampuma-aseella tarkoitetaan välinettä, jolla ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen avulla voidaan ampua luoteja, hauleja tai muita ammuksia taikka lamaanuttavia aineita siten, että siitä voi aiheutua vaaraa ihmiselle. Ampuma-aseeksi katsotaan myös sellainen esine, joka muistuttaa ampuma-asetta ja joka rakenteensa tai valmistusmateriaalinsa puolesta on ilman erityistietoja ja -taitoja muunnettavissa toimivaksi ampuma-aseeksi. Ampuma-aseina ei pidetä seuraavia välineitä, elleivät ne ole ilman erityistietoja ja -taitoja muutettavissa välineiksi, joilla voidaan ampua luoteja tai hauleja siten, että siitä voi aiheutua vaaraa ihmiselle:

- 1) rakennustyössä käytettäväksi suunnitellut ja valmistetut naulaimet;
- 2) hengenpelastuksessa taikka tieteellisessä tai teollisessa käyttötarkoituksessa käytettäväksi suunnitellut ja valmistetut välineet.

Pysyvästi ampumakelvottomaksi tehtyä ampuma-asetta ei pidetä ampuma-aseena. Ampuma-aselain 1 §:n 2 momentin mukaan mitä kyseisessä laissa säädetään ampuma-aseista, koskee myös ohjus- ja raketinheitinjärjestelmiä.

Edellä mainitun perusteella voidaan todeta, että Suomen kansallisessa lainsäädännössä säännelty asekatte on laajempi kuin asekauppasopimuksen asekatte. Suomen asekatte sisältää muun muassa tietotaidon (koulutus mukaan lukien), ohjelmistot, räjähteet, kemialliset ja biologiset aineet sekä radioaktiiviset materiaalit, joita ei ole sisällytetty asekauppasopimuksen soveltamisalaan.

Artiklan 2 kohdassa määritellään sopimuksessa sovellettavat, kansainväliseen asekauppaan liittyvät osapuolten toimenpiteet. Näitä ovat vienti, tuonti, kauttakulku ja uudelleenlastaus sekä välitys, joita koskevana yleismääritteenä kautta sopimuksen käytetään käsitettä ”siirto”. Siirrolla tarkoitetaan asekauppasopimuksessa *kolmansiin maihin* kohdistuvia toimenpiteitä. Sen sijaan Euroopan unionin lainsäädännössä ja Suomen puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa ”siirrolla” tarkoitetaan Euroopan talousalueen sisällä tapahtuvia siirtoja. Uudelleenlastausta ei ole määritelty Suomen lainsäädännössä, vaan sen katsotaan Suomessa sisältyvän kauttakuljetukseen, vientiin tai tuontiin. Sopimusneuvotteluissa keskusteltiin myös aselahjojen ja -lainojen mahdollisesta sisällyttämisestä siirtomuotoihin, mutta lopulta niitä ei sopimuksessa nimenomaisesti mainittu. Suomen kansallisessa lainsäädännössä aselahjat ja -lainat kuitenkin sisältyvät siirtomuotoihin.

Artiklan 3 kohdassa määrätään, että sopimusta ei sovelleta, kun osapuoli tai joku muu sen puolesta kuljettaa tavanomaisia aseita kansainvälisesti omaa käyttöönsä varten, edellyttäen, että tavanomaiset aseet pysyvät kyseisen osapuolen omistuksessa. Määräys liittyy osapuolten osallistumiseen kansainvälisiin rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioihin ja niihin liittyviin tavanomaisten aseiden siirtoihin.

3 artikla. Ampumatarvikkeet. Artiklassa edellytetään, että osapuolet perustavat kansallisen valvontajärjestelmän ja ylläpitävät sitä säänneläkseen sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien ampumatarvikkeiden vientiä. Ampumatarvikkeet ovat osa 2 artiklan alaisuudessa määrättyä asekatetta, vaikka ne on sisällytetty erilliseen artiklaan. Ampumatarvikkeiden vientiin tulee soveltaa sopimuksen lupamenettelyä koskevia 6 ja 7 artiklaa. Ampumatarvikkeiden asema sopimuksessa muodosti yhden vaikeimmista neuvottelussa esillä olleista kysymyksistä. Alun perin esitettiin, että 3 artikla koskisi muitakin ampumatarvikkeiden siirtoja kuin vientiä. Ongelmana oli, etteivät eräät valtiot voineet hyväksyä lupamenettelyssä tarkoitettujen 6 ja 7 artiklan kriteereiden soveltamista kaikkiin ampumatarvikkeiden siirtoihin, minkä vuoksi määräys rajattiin koskemaan vain vientiä. Lisäksi ampumatarvikkeiden valvonta ja laillisen loppukäytön varmistaminen herättivät epäilyjä. Myös ampumatarvikkeiden merkintää (marking and tracing) koskeva kysymys oli esillä neuvotteluissa, mutta merkintävelvoite jätettiin lopulta asian monimutkaisuuden vuoksi sopimuksen ulkopuolelle.

Puolustustarvikkeiden osalta puolustustarvikkeiden vientiä koskevan lain 3 §:ssä ei ole käytetty asekauppasopimuksen 2, 3 ja 4 artiklan tapaista jakoa 1) tavanomaisiin aseisiin, 2) ampumatarvikkeisiin ja 3) osiin ja komponentteihin. Sen sijaan puolustustarvikkeiden vientiä koskevan lain 3 §:ssä on määritelty edellä selostettu ”puolustustarvike” siten, että se sisältää sekä aseet että niihin käytettävät ampumatarvikkeet, komponentit ja osat.

Myös ampuma-aselain terminologia poikkeaa hieman asekauppasopimuksen terminologiasta. Ampuma-aseissa ei ole käytetty asekauppasopimuksessa käytettyä ampumatarvike-termiä. Ampuma-aseissa on tämän sijasta patruunan ja ammuksen määritelmät. Ammuksella tarkoitetaan lain 4 §:n mukaan ruutikaasunpaineen, nallimassan räjähdyspaineen tai muun räjähdyspaineen

avulla ammuttavaa luotia, haulia ja muuta tarviketta, joka voi aiheuttaa vaaraa ihmiselle. Ammuksista luvanvaraisia ovat vain erityisen vaaralliset ammukset, joita ovat panssarin lävistämiseen suunnitellun ja valmistetun patruunan ammukset, räjähtävällä tai sytyttävällä luodilla varustettujen patruunoiden ammukset sekä pistoolissa tai revolverissa käytettäviksi suunniteltujen keskisytytteisten patruunoiden reikäpäiset ja vaikutukseltaan laajenevuuteen perustuvat ammukset. Ampuma-aselain 5 §:ssä on puolestaan patruunan määritelmä. Sen mukaan patruunalla tarkoitetaan ampuma-aseessa käytettäväksi soveltuvaa käyttövalmista hylsyn, nallin, ruudin ja ammuksen sekä nallin, ruudin ja ammuksen yhdistelmää sekä vastaavaa tarviketta. Säännöksessä patruunat on luokiteltu keski- ja reunasytytteisiin patruunoihin, haulikon patruunoihin, kaasupatruunoihin ja merkinantopatruunoihin. Ampuma-aselain soveltamisalaan kuuluvat kokonaiset patruunat, soveltamisalaan eivät kuulu irralliset hylsyt eivätkä erityisen vaarallisiksi ammuksiksi katsottavia luoteja lukuun ottamatta luodit ja haulit.

Asevientiasetuksessa säädetään siviilikäyttöön tarkoitettujen ampumatarvikkeiden viennistä Euroopan unionin ulkopuolelle. Sen 1 artiklan 4 kohdassa on ampumatarvikkeen määritelmä. Ampumatarvikkeilla tarkoitetaan kokonaisia patruunoita tai niiden komponentteja, mukaan luettuina hylsyt, nallit, ruuti, luodit ja ammukset, joita käytetään liitteessä I tarkoitettussa ampuma-aseessa, edellyttäen, että nämä komponentit ovat luvanvaraisia kyseisessä jäsenvaltiossa. Ampumatarvikkeen komponenttien viennin luvanvaraisuus on siten sidoksissa kunkin jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön vastaavaan määritelmään.

Vaikka Suomen lainsäädännön terminologia ei ole kaikilta osin yhteneväinen asekauppasopimuksen 3 artiklan terminologian kanssa, on määräyksessä tarkoitettujen ampumatarvikkeiden viennistä säädetty Suomen lainsäädännössä asekauppasopimuksessa edellytetyllä tavalla.

Suomen valvontajärjestelmää on selostetaan tarkemmin 5 artiklan perusteluissa.

4 artikla. Osat ja komponentit. Osat ja komponentit ovat osa 2 artiklan alaisuudessa määrättyä asekatetta. Määräyksen mukaan kaikkien osapuolten tulee perustaa kansallinen valvontajärjestelmä ja ylläpitää sitä säänneläkseen osien ja komponenttien vientiä. Osapuolten tulee soveltaa 6 ja 7 artiklan määräyksiä osien ja komponenttien vientilupamenettelyssä.

Ampuma-aselain 3 §:n mukaan *aseen osalla* tarkoitetaan ampuma-aseesta irrallisena olevaa aseiden runkoa, piippua, patruunapesää, sulkulaitetta ja sen runkoa, sulkukappaletta, äänenvaimenninta sekä niitä toiminnallisesti vastaavia osia. Ampuma-aselaissa ei ole käytetty komponentin käsitettä, vaan aseiden osien määritelmä kattaa myös komponentit.

Asevientiasetuksen 1 artiklan 2 kohdassa on ampuma-aseiden osien määritelmä ja 3 kohdassa olennaisen komponentin määritelmä. Asetuksen mukaan osilla tarkoitetaan mitä tahansa asetuksen liitteessä I tarkoitettuja osia tai varaosia, jotka on tarkoitettu nimenomaan ampuma-aseeseen ja jotka ovat oleellisia sen toiminnan kannalta, mukaan lukien piiput, lukon kehykset tai rungot, luistit tai sylinterit, lukot tai sulkukappalet, sekä laitteita, jotka on tarkoitettu vaimentamaan ampuma-aseiden laukaus tai muunnettu vaimentajaksi. Olennaisilla komponenteilla puolestaan tarkoitetaan sulkijamekanismeja, ampuma-aseiden pesiä ja piippuja, jotka luetaan erillisinä osina kuuluviksi samaan luokkaan kuin ase, jonka osia ne ovat tai jonka osiksi ne on tarkoitettu.

Ampuma-aselain ja asevientiasetuksen osien ja komponenttien määritelmät täyttävät asekauppasopimuksen valvonnanaalaisten tuotteiden listan vähimmäisedellytykset.

Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 3 §:ää koskevissa perusteluissa on todettu, että *komponentilla* tarkoitetaan tavaraa, laitetta, tuotetta tai muuta valmistetta, joka on tarkoitettu liitettäväksi osaksi puolustustarviketta siten, että se ei muodosta hallitsevaa osaa lopputuotteen identiteetistä (HE 93/2011). Lupaharkinnassa otetaan huomioon komponentin tai osajärjestelmän ostaneen kolmannen maan noudattama vientipolitiikka, sillä komponentin tai osajärjestelmän jälleenvienti tapahtuu kolmannen maan vientivalvonnan alaisuudessa. Luvan myöntäminen on lähtökohta, jos uusi toimitus on luonteeltaan vastaava kuin aiempi vienti, se on jatkotoimitus tai muutoin sidoksissa aiempaan vientiin. Sama koskee varaosien tai täydennysten toimittamista aiemmin luvitettuihin vienteihin.

Vaikka Suomen lainsäädännön terminologia ei ole kaikilta osin yhteneväinen asekauppasopimuksen 4 artiklan terminologian kanssa, on määräyksessä tarkoitettujen osien ja komponenttien viennistä säädetty Suomen lainsäädännössä asekauppasopimuksessa edellytetyllä tavalla.

Suomen valvontajärjestelmää on selostettu tarkemmin 5 artiklan perusteluissa.

5 artikla. *Yleinen täytäntöönpano.* Artiklassa määrätään sopimuksen yleisestä täytäntöönpanosta, joka tapahtuu kansallisella tasolla. Sopimusneuvotteluissa kansallisen tason täytäntöönpanoa pidettiin keskeisenä.

Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolet panevat sopimuksen täytäntöön johdonmukaisesti, puolueettomasti, syrjimättömästi ja sopimuksessa tarkoitetut periaatteet huomioiden.

Artiklan 2 kohdan mukaan osapuolet perustavat kansallisen valvontajärjestelmän, mukaan lukien kansallinen valvonnan alaisia tuotteita käsittelevä luettelo, sekä ylläpitävät sitä sopimuksen määräysten täytäntöönpanemiseksi.

Artiklan 3 kohdassa osapuolia kehoitetaan soveltamaan sopimusta tavanomaisiin aseisiin mahdollisimman kattavasti. Sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan a-g alakohdan soveltamisalaan kuuluvien luokkien tulee sisältää vähintään ne asekattegriat, jotka sisältyvät YK:n tavanomaisten aseiden rekisteriin sopimuksen voimaantulohetkellä. Sama koskee pienaseita ja kevyitä aseita (2 artiklan 1 kohdan h alakohta).

Artiklan 4 kohdan mukaan osapuolet toimittavat kansallisen lainsäädännön mukaisesti kansallisen valvonnan alaisten tuotteiden luettelon sihteeristölle, joka toimittaa sen muille osapuolille. Osapuolia kehoitetaan julkistamaan valvonnan alaisten tuotteiden luettelo.

Artiklan 5 kohdassa edellytetään, että osapuolet toteuttavat tämän sopimuksen määräysten täytäntöönpanon edellyttämät toimet ja nimeävät toimivaltaiset kansalliset viranomaiset luodakseen tehokkaan ja avoimen kansallisen valvontajärjestelmän, jolla säännellään sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden sekä 3 ja 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoa. Suomessa toimivaltaisina kansallisina viranomaisina toimivat puolustusministeriö ja Poliisihallitus, kuten jäljempänä käy ilmi.

Artiklan 6 kohdassa määrätään, että kukin osapuoli nimeää yhden tai useamman kansallisen yhteystahon vaihtamaan tietoja tämän sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvistä kysymyksistä. Kukin osapuoli ilmoittaa 18 artiklan mukaisesti perustetulle sihteeristölle kansallisen tai kansalliset yhteystahonsa ja pitää tämän tiedon ajan tasalla.

Suomen kansallinen vientivalvontajärjestelmä perustuu lakiin puolustustarvikkeiden viennistä ja ampuma-aselakiin, joissa on säädetty kattavista lupajärjestelmistä. Suomessa lupaviranomaisena toimii puolustustarvikkeiden puolella puolustusministeriö ja siviiliaseiden ja ampumatarvikkeiden puolella Poliisihallitus.

Puolustustarvikkeita koskevat säännökset valvontajärjestelmästä

Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 9 §:ssä on säädetty puolustustarvikkeiden lupaharkinnasta. Puolustustarvikkeiden vienti, siirto, välitys ja kauttakuljetuslupa myönnetään vain jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukaista eikä se vaaranna Suomen turvallisuutta. Luvan myöntäminen perustuu tapauskohtaiseen kokonaisharkintaan, jossa otetaan huomioon EU:n yhteinen kanta. Asekauppasopimuksen ja EU:n yhteisen kannan lupakriteerit vastaavat oleellisilta osin toisiaan.

EU:n yhteinen kanta sisältää unionin jäsenvaltioita sitovat puolustustarvikkeiden lupamenettelyssä huomioon otettavat vähimmäisvaatimukset. Yhteisen kannan tavoitteena on yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan puitteissa tehostaa yhteistyötä ja edistää lähentymistä sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin alalla ja sillä pyritään yhdenmukaistamaan EU:n jäsenvaltioiden kolmansiin maihin tapahtuvien vientien luvitus.

EU:n yhteinen kanta sisältää seuraavat kahdeksan lupaharkinnan perustetta, jotka otetaan lupamenettelyssä huomioon: 1) kansainvälisten sitoumusten noudattaminen, 2) ihmisoikeuksien kunnioittaminen lopullisessa määräraamassa, 3) lopullisen määräraaman sisäinen tilanne jännitteiden tai aseellisten konfliktien olemassaolon osalta, 4) alueellisen rauhan, turvallisuuden ja vakauden säilyminen, 5) jäsenvaltioiden ja niiden alueiden, joiden ulkosuhteista jäsenvaltio vastaa sekä ystävällisissä suhteissa olevien maiden tai liittolaismaiden kansallinen turvallisuus, 6) ostajamaan asenne kansainväliseen yhteisöön erityisesti siltä osin kuin on kyse sen suhtautumisesta terrorismiin, sen liittolaisuuksien suhteesta ja kansainvälisen oikeuden kunnioituksesta, 7) vaara, että tarvikkeet suunnataan muualle ostajamaassa tai viedään sieltä eteenpäin epätoivotuissa olosuhteissa sekä 8) puolustustarvikkeiden viennin yhteensopivuus vastaanottajamaan teknisen ja taloudellisen valmiuden kanssa pitäen suotavana, että valtiot voivat vastata oikeutettuihin puolustus- ja turvallisuustarpeisiinsa mahdollisimman vähin inhimillisin ja taloudellisin voimavaroin.

EU:n yhteisen kannan 10 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat soveltuvin osin ottaa huomioon myös ehdotettujen vientitoimitusten merkityksen taloudellisten, sosiaalisten, kaupallisten ja teollisten etujensa kannalta, mutta nämä tekijät eivät saa vaikuttaa edellä mainittujen perusteiden soveltamiseen. Yhteisen kannan toimeenpanossa sovellettavasta ja neuvoston COARM -työryhmässä päivitettävästä Käyttäjän oppaasta (Euroopan unionin neuvoston ilmoitus 9241/09, 29.4.2009) löytyy lupaharkinnan perusteiden tulkintaa koskevat parhaat käytänteet.

Ulkoasiainministeriö vastaa ulko- ja turvallisuuspoliittisen harkinnan tekemisestä. Puolustusteollisuuden viennistä riippuvista kehittämisedellytyksistä osana kokonaisharkintaa vastaa puolustusministeriö. Yhteisessä kannassa mainitut teolliset edut sisältävät sen, että kokonaisharkinnassa otetaan huomioon viennin merkitys Suomen puolustuksen materiaalivalmiuden ja alan kotimaisen teollisuuden kehittämisen kannalta. Suomen puolustuksen materiaalivalmius ja alan kotimaisen teollisuuden kehittäminen ovat osittain toisistaan riippuvaisia, sillä puolustuksen materiaalivalmius edellyttää huoltovarmuuden turvaamista, missä kotimaisella teollisuudella on tärkeä osuus.

Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista yleisistä edellytyksistä on annettu täsmentäviä säännöksiä valtioneuvoston asetuksella (311/2013). Maat, joihin ei liity maakohtaista ulko- ja turvallisuuspoliittista harkintaa ovat ns. luotettaviksi maiksi määritellyt EU:n ja ETA:n jäsenvaltiot sekä Sveitsi, Australia, Japani, Kanada, Uusi-Seelanti ja Yhdysvallat.

Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain mukaan puolustustarvikkeiden vienti (5 §) ja siirto (6 §) sekä kauttakuljetus (8 §) ja välitys (7 §) on sallittua ainoastaan luvalla, jonka myöntää puolustusministeriö. Ennen luvan myöntämistä puolustustarvikkeiden lupahakemukset käsitellään puolustusministeriön asettamassa maastavientiasioityöryhmässä, jossa edustettuna ovat toimivaltaiset viranomaiset (puolustusministeriö, ulkoasiainministeriö, sisäasiainministeriö, Poliisihallitus, Tulli, Pääesikunta ja Suojelupoliisi). Ulkoasiainministeriö esittää kantansa ulko- ja turvallisuuspoliittisista näkökohdista maastavientiasioiden työryhmälle osana ehdotetun viennin lupaharkintaa. Ulkoasiainministeriössä asia käsitellään sisäisessä vientivalvontatyöryhmässä, jonka tulee kannanottoa laatiessaan ottaa huomioon edellä mainitut EU:n yhteisen kannan kahdeksan kriteeriä.

Kun kyse on varsinaiseen taistelukäyttöön tarkoitettulle, tuhoa tuottavalle materiaalille ja asejalustoille myönnettävästä luvasta tai silloin, kun viennin arvo on huomattavan suuri tai asian ulko- ja turvallisuuspoliittinen merkitys sitä edellyttää, luvan myöntää valtioneuvoston yleisistunto. Mikäli tällainen vienti on kuitenkin taloudelliselta arvoltaan vähäinen tai vientiin ei liity puolustustarvikkeen omistusoikeuden tai puolustustarvikkeeseen kohdistuvan määräysvallan siirtymistä ulkomaille, luvan myöntää puolustusministeriö. Taloudellisesti vähäisen viennin arvo määritellään puolustusministeriön päätöksellä ja on tällä hetkellä miljoona euroa.

Vientilupaa ei myönnetä, jos lupa vaarantaisi Suomen turvallisuutta tai olisi Suomen omaksuman ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan vastainen. Lupaa puolustustarvikkeiden viennille ei myönnetä asevientikieltojen kohteena olevaan valtioon, ellei ehdotettuun vientiin sovellu jokin YK:n päätöslauselmaan tai EU:n neuvoston päätökseen kirjatuista poikkeusperusteista. Vienti voi siten poikkeuksellisesti olla sallittua esimerkiksi alueella toimivien kriisinhallintajoukkojen käyttöön.

Loppukäytön varmentamisesta on säädetty puolustustarvikevientilain 15 §:ssä. Luvan myöntämistä harkittaessa on välttämätöntä tietää, missä maassa ja kenen toimesta vietävä, siirrettävä, kauttakuljetettava tai välitettävä puolustustarvike on tarkoitettu lopullisesti käytettäväksi. Loppukäyttö varmennetaan lailliselta loppukäyttäjältä vaadittavalla loppukäyttäjätodistuksella. Loppukäyttäjätodistuksen on oltava loppukäyttäjän alkuperäisellä allekirjoituksella varustettu. Loppukäyttäjätodistuksessa tärkeitä on loppukäyttäjän vakuutus sille, ettei tuotteita viedä edelleen

ilman Suomen viranomaisten lupaa. Komponenttiviennissä loppukäyttäjäksi katotaan se, jonka tuotteeseen tavara käytetään. Komponentilla tarkoitetaan tavaraa, laitetta, tuotetta tai muuta valmistetta, joka on tarkoitettu liitettäväksi osaksi tässä laissa tarkoitettua puolustustarviketta siten, että se ei muodosta hallitsevaa osaa lopputuotteesta.

Luvan peruuttamisesta on säädetty puolustustarvikevientilain 17 §:ssä. Lupa voidaan peruuttaa, jos lupaehtoja on rikottu. Lupa voidaan peruuttaa myös, jos lupaa haettaessa on tahallaan annettu harhaanjohtavia tietoja taikka luvan myöntämisen yleiset edellytykset tai olosuhteet, joiden perusteella lupa on myönnetty, ovat olennaisesti muuttuneet. Lupa voidaan peruuttaa myös, jos siihen harkitaan olevan muu painava syy. Lupaehtoja on rikottu esimerkiksi tilanteessa, jossa luvassa määriteltyjen puolustustarvikkeiden määrä ylitetään tai luvan kohde muuttuu ilman, että luvan käyttäjä tiedottaa muutoksesta lupaviranomaiselle. Harhaanjohtavia tietoja voivat olla esimerkiksi todellisuutta vastaamattomat tiedot loppukäyttäjistä. Luvan peruuttamista harkittaessa otetaan huomioon tehdyt toimitussitoumukset mukaan luettuna tehtyihin tai käynnissä oleviin puolustustarviketoimituksiin liittyvät huolto- ja varaosatoimitussitoumukset. Luvan peruuttamisen ehtona oleva muu painava syy voi olla esimerkiksi Suomen turvallisuusetuihin tai yleiseen järjestykseen liittyvä syy. Painava syy luvan peruuttamiselle on myös esimerkiksi YK:n tai Euroopan unionin asettama asevientikielto luvan kohdemaahan taikka Euroopan unionin sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden vienneistä antamassa yhteisessä kannassa mahdollisesti tapahtuvat muutokset. Luvan peruuttaminen on tarpeen vastaanottajamaan tilanteen muuttuessa perustavanlaatuisesti, mikä voi johtaa luvalla vietävien tai välitettyjen puolustustarvikkeiden käyttämiseen ihmisoikeusloukkauksissa tai hyökkäyksellisessä aseellisessa tai muussa vastaavassa ei-hyväksyttävässä toiminnassa. Luvan peruuttaminen on mahdollista myös, jos viennissä tai välityksessä on syllistytty maastavientirikokseen tai -rikkomukseen. Luvan voi peruuttaa luvan myöntäjä eli valtioneuvosto tai puolustusministeriö. Lupa voidaan peruuttaa määräajaksi tai kokonaan.

Osana valvontajärjestelmää ampumatarvikkeista on asekauppasopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan pidettävä kansallista valvonnalaisten tuotteiden luetteloa. Puolustustarvikkeiden osalta luettelo on erittäin kattava. Luettelosta on selostettu edellä 2 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa. Luettelo koostuu Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa määritellyistä tuoteluokista, eikä tarvetta kansallisen lainsäädännön muuttamiseen asekauppasopimuksen hyväksymisen johdosta ole tältäkin osin.

Ampuma-aselaisa ja EU:n asevientiasetuksessa olevat säännökset valvontajärjestelmästä

Ampuma-aselain 18 §:n mukaan ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirto ja tuonti Suomeen, siirto ja vienti Suomesta, kauttakuljetus kaupallisessa tarkoituksessa, kauppa, hankkiminen, hallussapito ja valmistaminen on luvanvaraista. Lain 41 §:ssä on säädetty viennin, Suomesta tapahtuvan siirron sekä kauttakuljetuksen osalta puolustustarvikkeiksi katsottavia esineitä koskevasta poikkeuksesta. Näihin sovelletaan, mitä puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa säädetään. Ampuma-aselain 36 §:ssä säädetään kaupallisesta vientiluvasta ja kaupallisesta kauttakuljetusluvasta. Vientiluvan saamisen edellytyksenä on ensinnäkin, että luvanhakijalla on oikeus harjoittaa asealan elinkeinoa vietävillä esineillä. Kaupallinen kauttakuljetuslupa voidaan antaa muullekin henkilölle kuin aseelinkeinonharjoittajalle, esimerkiksi huolitsijalle. Lupaviranomainen voi vaatia luvanhakijaa

esittämään loppukäyttäjätodistuksen tai muun luotettavan selvityksen siitä, ettei luvan antamiselle ole estettä. Lisäksi lupaviranomaisen on, jos asian käsittely sitä edellyttää, selvitettävä ulkoasiainministeriöltä, ettei luvan antamiseen ole ulko- ja turvallisuuspoliittista estettä. Käytännössä siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten vientilupien sisältö ja vaadittavat selvitykset riippuvat viennin kohteena olevasta valtiosta. Ulkoasiainministeriön lausuntojen perusteella valtioita on luokiteltu sen perusteella, sisältyykö kyseiseen valtioon suuntautuvaan vientiin tarvetta erityiseen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen harkintaan. Mikäli tarvetta ei ole, on vientilupa voitu antaa myös määräaikaisena lupana niin, että luvassa on mainittu vietävät esineet ja niiden enimmäismäärät. Mikäli on tarvetta vientikohtaiseen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen harkintaan, on lupa annettu yksittäiselle vientierälle. Tällaisissa tapauksissa on edellytetty vientierää koskevan loppukäyttäjätodistuksen esittämistä. Loppukäyttäjätodistuksen edellytetty varmentamistapa riippuu määrävältiosta. Ulko- ja turvallisuuspoliittinen harkinta vastaa puolustustarvikkeiden vientilupahakemusta varten tehtävää harkintaa. Yksityisessä tarkoituksessa tapahtuva vienti ei ampuma-aselain 19 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ole luvanvaraista.

Ampuma-aselain 16 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan ampuma-aseissa tarkoitetaan siirrolla kuljetusta EU:n jäsenvaltiosta toiseen. Kaupallisesta siirtoluvasta säädetään lain 35 §:ssä. Siirtolupa voidaan antaa ase-elinkeinonharjoittajalle, jolla on oikeus harjoittaa asealan elinkeinoa siirrettävillä esineillä. Luvan antamisen edellytyksenä on, että siirrolle ei määrään antaman viranomaisen antaman ilmoituksen perusteella ole estettä ja että siirto-olosuhteet ovat turvalliset. Käytännössä luvanhakijan on liitettävä siirtolupaa koskevaan hakemukseen vastaanottajavaltion viranomaisen antama ennakkosuostumus. Mikäli vastaanottajavaltio on ilmoittanut, että siirtolupahakemuksen kohteena olevien esineiden siirrolle ei edellytetä ennakkosuostumusta, lupa voidaan antaa ilman tätä. Siirtoluvat ja ennakkosuostumukset annetaan standardisoiduilla lomakkeilla. Siirto-olosuhteiden turvallisuuden arvioimista varten siirtolupalomakkeessa on kohta, johon merkitään siirtoreitti. Lupaviranomainen tekee siirron turvallisuudesta arvion sillä käytettävissään olevan tiedon perusteella ja toimittaa siirtoluvan tiedoksi niihin jäsenvaltioihin, joiden kautta kuljetus tapahtuu. Kaupallinen siirtolupa voidaan ampuma-aselain 35 a §:n mukaan antaa myös määräaikaisena, jolloin luvanhaltijan on tehtävä kustakin kuljetuksesta ennalta ilmoitus lupaviranomaiselle.

Toimivaltaisena lupaviranomaisena toimii kaupallisen viennin ja siirron osalta Poliisihallitus ja yksityisen siirron osalta kotikunnan, kotipaikan tai oleskelupaikan poliisilaitos. Lupa voidaan antaa, jos siirto-olosuhteet ovat turvalliset.

Ampuma-aselain 38 §:n mukaan kaupallinen vientilupa annetaan asealan elinkeinoluvan voimassaoloajaksi, enintään kuitenkin kolmeksi vuodeksi. Kaupallinen kauttakuljetuslupa annetaan enintään kolmeksi vuodeksi.

Kaupallinen siirtolupa, määräaikainen kaupallinen siirtolupa, kaupallinen vientilupa ja kaasusumuttimen kaupallinen vientilupa raukeavat, jos asealan elinkeinolupa raukeaa tai peruutetaan. Lupaviranomaisen on peruutettava antamansa kaupallinen siirtolupa, määräaikainen kaupallinen siirtolupa, kaupallinen vientilupa tai kaupallinen kauttakuljetuslupa, jos siirrolle, viennille tai kauttakuljetukselle on määrään viranomaisen ilmoituksen mukaan este taikka jos sille on ulko- tai turvallisuuspoliittinen este. Kaupallinen siirtolupa ja määräaikainen kaupallinen

siirtolupa on peruutettava myös, jos siirto-olosuhteet eivät enää ole turvalliset. Lupa voidaan peruuttaa ulko- ja turvallisuuspoliittisista syistä. Lupaviranomaisen tehtävänä on osaltaan seurata kansainvälistä kehitystä. Lupien raukeamisesta ja peruuttamisesta on säädetty ampuma-aselain 39 §:ssä.

EU:n asevientiasetuksen 30 päivänä syyskuuta 2013 voimaan tulevien säännösten mukaan siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden, osien ja olennaisten komponenttien sekä ampumatarvikkeiden sekä kaupallinen ja että yksityinen vienti on luvanvaraista. Asevientiasetuksen mukaan vientilupa voidaan antaa yhdelle viejälle yksittäistä vientiä varten, useaa erillistä kuljetusta varten tai koontilupana yhtä tai useampaa kuljetusta varten yhdelle tai usealle yhdessä tai useassa valtiossa olevalle yksilöidylle loppukäyttäjälle tai vastaanottajalle. Lupaviranomaisena toimisi viejän kotipaikan tai sijoittautumispaikan valtion viranomainen. Tämä poikkeaisi Suomen nykyisestä järjestelmästä, jossa Suomen viranomainen antaa luvan suomalaiselle aseluvanhaltijalle Suomen alueelta tapahtuvaan vientiin. Vientiluvan antamisen edellytyksenä olisi voimassaolevan tuontiluvan esittäminen. Lisäksi kauttakulkuvaltioiden viranomaisten tulisi ennen tavaran laivausta antaa kirjallinen ilmoitus siitä, että ne eivät vastusta kuljetusta. Jos kauttakulkuvaltion viranomainen ei 20 päivän kuluessa olisi vastustanut kuljetusta, katsottaisiin sen antaneen suostumuksensa kuljetukselle. Viejän tulisi hakea suostumus. Lupaehdoilla määrättäisiin tarkemmin suostumuksen esittämisestä. Tuontiluvan hankkiminen olisi viejän velvollisuus. Vientilupa tulisi antaa kansallisen menettelyn mukaisesti, mutta sen käsittelyaika ei saa olla yli 60 työpäivää päivästä, jona kaikki vaadittavat tiedot on annettu toimivaltaiselle viranomaiselle. Poikkeuksellisissa olosuhteissa ja asianmukaisesti perustelluista syistä tämä määräaika voidaan pidentää 90 työpäivään. Vientiluvan voimassaoloaika ei saa ylittää tuontiluvan voimassaoloaikaa. Jos tuontiluvassa ei ole määritelty voimassaoloaikaa, vientiluvan voimassaoloajan on oltava vähintään yhdeksän kuukautta, paitsi poikkeuksellisissa olosuhteissa ja asianmukaisesti perustelluista syistä.

Vientiluvan, tuontiluvan ja näiden liiteasiakirjojen sisällölle asetettaisiin vietävien esineiden jäljittämisen mahdollistamiseksi vaatimuksia. Asiakirjoissa tulisi olla alkamis- ja päättymispäivä, antamispaikka, vientivaltion nimi, tuontivaltion nimi, tarvittaessa kauttakulkuvaltioiden nimet, luvansaaja, loppukäyttäjä, mikäli se on tiedossa laivaushetkellä, sekä vietävien tavaroiden laatu ja määrä. Vietävien ampuma-aseiden merkinnät tulisi sisällyttää lupatietoihin. Käytännössä vientilupaa haettaessa ei vielä ole tiedossa esineiden kuljetusreitti, se ratkeaa rahtisopimusta tehtäessä vasta luvan saamisen jälkeen. Kauttakulkuvaltioita ei käytännössä siten kovinkaan usein merkitä itse lupaan. Käytännössä Suomessa on edellytetty loppukäyttäjän nimeämistä, mikäli vienti on kohdistunut sellaiseen valtioon, johon ulko- ja turvallisuuspoliittisia esteitä koskeva arviointi tehdään tapauskohtaisesti. Jos vastaanottaja on jälleenmyyjä, sitä on pidetty loppukäyttäjänä. Vietävien ampuma-aseiden merkintöjen sisällyttäminen vientilupaan edellyttäisi, että hakija varaa jo valmistetut ampuma-aseet varastoon tiettyä vientiä varten. Edellä mainitut vientilupaan merkittäväksi tulevat tiedot on viejän annettava kauttakuljetusvaltioina toimiville kolmansille maille ennen kuljetusta, mikäli kun tiedot sisältyvät jo tuontilupaan. Asetukseen sisältyy yksinkertaistettu menettely ampuma-aseiden väliaikaista vientiä varten.

Lupahakemuksen hylkäämisestä ja luvan peruuttamisesta säädetään asetuksen 10 ja 11 artiklassa. Jäsenvaltion on vientilupaa koskevassa päätöksenteossaan otettava mukaan huomioon kaikki asiaankuuluvat seikat. Asetuksessa on erikseen mainittu seuraavat huomioitavat seikat:

- a) kansainvälisten vientivalvontajärjestelyjen ja kansainvälisten sopimusten velvoitteet;
- b) kansallisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökohdat ja neuvoston yhteinen kanta 2008/944/YUTP; sekä
- c) tuotteen loppukäyttöön, tuotteen vastaanottajaan sekä loppukäytön kiertämisvaaraan liittyvät näkökohdat.

Jäsenvaltioiden on otettava vientilupaa koskevaa hakemusta arvioidessaan huomioon, soveltaako viejä oikeasuhteisia ja riittäviä keinoja ja menettelyjä varmistaakseen asetuksen säännösten ja tavoitteiden sekä luvan käsittämien ehtojen ja vaatimusten noudattamisen. Jäsenvaltioiden on noudatettava seuraamuksia koskevia velvoitteitaan, jotka niille on erityisesti aseidenvientikieltojen osalta asetettu neuvoston hyväksymissä päätöksissä tai jossain Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön päätöksessä taikka Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston sitovassa päätöslauselmassa.

Lupahakemus on hylättävä, jos sen hakijalla on rikosrekisterimerkintä, joka koskee sellaista tekoa, joka täyttää eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS (1) 2 artiklan 2 kohdassa luetellun rikoksen tunnusmerkistön, tai muuta tekoa, edellyttäen että se on täyttänyt sellaisen rikoksen tunnusmerkistön, josta määrättävä enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta tai ankarampi rangaistus. Hakemus on hylättävä myös, jos lupaa hakeva oikeushenkilö tai luonnollinen henkilö on tuomittu ampumaseiden, niiden osien ja olennaisten komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittomasta kaupasta tai muista vakavista rikoksista.

Lupaviranomaisen on mitätöitävä, keskeytettävä, muutettava tai peruutettava vientilupa, jos sen myöntämistä koskevat edellytykset eivät ole täyttyneet tai eivät enää täyty. Sekä ampumaseiden asevientiasetuksen säännökset edellyttävät ulko- ja turvallisuuspoliittisten seikkojen arviointia asekauppasopimuksen vaatimukset täyttävällä tavalla. Asekauppasopimuksen hyväksymisellä ei ole siviiliaseiden viennin osalta vaikutusta viranomaisten toimintaan.

Osana valvontajärjestelmää ampumatarvikkeista on asekauppasopimuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan pidettävä kansallista valvonnalaisten tuotteiden listaa. Ampumaseiden soveltamisalan osalta eli siviilikäyttöön tarkoitettujen ampumatarvikkeiden viennin ja ampumaseissa käytettävien ampumatarvikkeiden tuonnin osalta lista on erittäin kattava. Lista perustuu asedirektiivin määritelmiin eikä tarvetta kansallisen lainsäädännön muuttamiseen asekauppasopimuksen hyväksymisen johdosta ole.

Asekauppasopimuksen tuontia koskevat määräykset (8 artikla) jättävät sopimusvaltioille mahdollisuuden säätää tuonnin valvonnasta kansallisen harkinnan mukaan riittävällä tasolla. Ampumaseiden soveltamisalaan kuuluvien esineiden eli ampumaseiden, aseiden osien, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten sekä ohjus- ja raketinheitinjärjestelmien tuonti on luvanvaraista. Muiden kuin ampumaseiden soveltamisalaan kuuluvien esineiden, kuten aseistamattomien sotilasilma-alusten ja sotilasalusten, tuonnin tulee tapahtua kaikkien tullisäädöksissä säädettyjen määräysten ja menettelyiden mukaisesti.

Tulli valvoo puolustustarvikkeiden siirtoja, vientejä ja kauttakuljetuksia ja käsittelee näitä toimintoja varten myönnettyt luvat sekä tutkii esitutkintaviranomaisena siirtoihin, vientiin ja kauttakuljetuksiin liittyvät tullirikoksina käsiteltävät lainvastaiset menettelyt. Vain osa tavanomaisista aseista luokitellaan puolustustarvikkeiksi, jolloin muiden eli siviiliaseiden valvonta tapahtuu Tullissa ampuma-aselain määräysten mukaisesti. Tulli valvoo ampuma-aseiden, niiden osien, patruunoiden ja vaarallisten ammusten siirtoja, tuontia, vientiä ja kauttakuljetusta sekä käsittelee näitä toimintoja varten myönnettyt luvat sekä tutkii esitutkintaviranomaisena siirtoihin, tuontiin, vientiin ja kauttakuljetuksiin liittyvät tullirikoksina käsiteltävät lainvastaiset menettelyt.

Suomen kansallisen valvontajärjestelmän voidaan jo nykyisellään katsoa vastaavaan asekauppasopimuksen 5 artiklan vaatimuksia, eikä asekauppasopimuksen ratifioiminen siten aiheuta tarvetta muuttaa Suomen lainsäädäntöä. Sopimuksen tarkempi täytäntöönpano voi kuitenkin jatkossa edellyttää viranomaisvalvonnan tehostamista ja viranomaisyhteistyön kehittämistä. Sopimuksen 5 artiklan 6 kohdassa tarkoitetuiksi yhteystahoiksi on tarkoitus nimetä ulkoasiainministeriö, puolustusministeriö ja sisäasiainministeriö/Poliisihallitus.

6 artikla. Kiellot. Artiklassa määrätään sellaisista ehdottomista kielloista, jotka johtavat 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden taikka 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtojen epäämiseen. Artikla koskee laajasti kaikkia sopimuksen kattamia siirtomuotoja. Artikla on yksi sopimuksen keskeisimmistä kohdista ja sen riittävä kattavuus oli monelle valtiolle kynnyskysymys erityisesti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kirjausten osalta. Artikla vastaa keskeisesti sopimuksen 1 artiklassa määriteltyihin sopimuksen tavoitteisiin ja tarkoitukseen. Artikla on rajoittunut vakavimpiin rikoksiin, jotka koskettavat koko kansainvälistä yhteisöä. Kansainvälisillä rikoksilla tarkoitetaan yleensä niin sanottuja maailmanrikoksia tai varsinaisia kansainvälisen oikeuden vastaisia rikoksia, kuten artiklassa mainitut joukkotuhonta, sotarikokset ja rikokset ihmisyyttä vastaan. Luokittelut ovat osittain päällekkäisiä. Käytännössä joukkotuhonta ja rikos ihmisyyttä vastaan koostuvat sotarikoksiksi katsottavista teoista, mutta tekojen suunnitelmallisuudesta ja päämääristä johtuen teoilla on omat rikosnimikkeensä. Joukkotuhontaan ja rikokseen ihmisyyttä vastaan voidaan syyllistyä myös rauhan aikana, toisin kun sotarikoksiin. Artiklan tarkoituksena on kattaa mahdollisimman laajasti edellä mainitut, painoarvoltaan vakavat kansainvälisen oikeuden vastaiset teot.

Artiklan 1 kohdan mukaan osapuoli ei saa myöntää lupaa tavanomaisten aseiden taikka 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoon, jos siirto rikkoisi osapuolten velvoitteita, jotka perustuvat Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan VII luvun mukaisesti toimivan Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston hyväksymiin toimenpiteisiin, erityisesti aseidenvientikieltoihin.

Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmat ovat oikeudellisesti sitovia Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) VII luvun mukaisesti silloin, kun on kyse toimenpiteistä kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi. Lähtökohtaisesti kaikki turvallisuusneuvoston päätöslauselmat ovat Suomea ja muitakin Yhdistyneiden kansakuntien jäsenvaltioita sitovia. Peruskirjan VII luvun nojalla voidaan antaa myös artiklassa mainittuja asevientikielloja, jotka sitovat Yhdistyneiden kansakuntien jäsenvaltioita. Suomi on muiden jäsenvaltioiden tapaan Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan nojalla velvollinen panemaan täytäntöön turvallisuusneuvoston VII luvun nojalla määräämät

asevientikiellot. Kansallisesti lupaa puolustustarvikkeiden viennille ei myönnetä asevientikieltojen kohteena olevaan valtioon, ellei ehdotettuun vientiin sovellu jokin Yhdistyneiden kansakuntien päätöslauselmaan tai EU:n neuvoston päätökseen kirjatuista poikkeusperusteista. Vienti voi siten poikkeuksellisesti olla sallittua esimerkiksi alueella toimivien kriisinhallintajoukkojen käyttöön. Lupahakemukset käsitellään puolustusministeriön asettamassa työryhmässä, joka valmistelee asiat päätöksentekijälle.

Artiklan 2 kappaleen mukaan osapuoli ei saa myöntää lupaa tavanomaisten aseiden tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoon, jos siirto rikkoisi osapuolen kansainvälisiä velvoitteita, jotka perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin, joissa se on osapuolena, erityisesti tavanomaisten aseiden siirtoon tai laittomaan kauppaan liittyviä velvoitteita. Artiklan lähtökohtana on muistuttaa asekauppasopimuksen kannalta keskeisistä kansainvälisistä sopimuksista, joissa valtio on osapuolena ja jota näin ollen kansainväliseen sopimukseen sisältyvät kansainvälisen oikeuden alaiset oikeudet ja velvollisuudet sitovat. Suomea sitovista keskeisistä kansainvälisistä sopimuksista on tehty edellä selkoa jaksossa 2.1.

Artiklan 3 kappaleen mukaan osapuoli ei saa myöntää lupaa tavanomaisten aseiden tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoon, jos sillä on luvasta päättämisen ajankohtana tietoa, että kyseisiä aseita tai tarvikkeita käytettäisiin joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan, vuoden 1949 Geneven sopimusten törkeään rikkomiseen, suojeltuihin siviilikohteisiin tai suojeltuihin siviileihin kohdistuviin hyökkäyksiin tai muihin sotarikoksiin, jotka määritellään kansainvälisissä sopimuksissa, joissa kyseinen osapuoli on osapuolena.

Artiklan sisältyvä kielto kattaa kaikista vakavimmat kansainväliset rikokset, tällaisina erityisesti joukkotuhonta ja rikokset ihmisyyttä vastaan, jotka on säädetty rangaistaviksi Suomen rikoslain (39/1889) 11 luvussa. Joukkotuhontaa koskee joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi tehty yleissopimus (SopS 5/1960), jossa Suomi on osapuolena. Yleissopimuksen 1 artiklan mukaan sopimuksen osapuolet toteavat joukkotuhonnan, tapahtui se sitten rauhan tai sodan aikana, olevan kansainvälisen oikeuden mukaan rikoksen, jonka ehkäisemiseen ja rankaisemiseen ne sitoutuvat. Suomen rikoslain 11 luvun 1 pykälässä kriminalisoidaan joukkotuhonta törkeänä sotarikoksena. Rikoslakia on Rooman perussäännön hyväksymisen jälkeen muutettu vastaamaan perussäännön rikosmääritelmiä (HE 55/2007 vp). Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön (SopS 56/2000) 6 artiklassa määritellään joukkotuhonnan tunnusmerkit täyttävät teot. Rooman perussäännön mukaan kansainvälisen rikostuomioistuimen toimivaltaan kuuluvat sen perussäännössä määritellyt joukkotuhonta, rikokset ihmisyyttä vastaan ja sotarikokset. Tuomioistuimen toimivalta täydentää kansallista toimivaltaa.

Artiklan 3 kohdassa määritellään sen soveltamisalaan kuuluvat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkaukset. Tällaisiksi määritellään vuoden 1949 Geneven sopimusten törkeä rikkomisen, suojeltuihin siviilikohteisiin tai suojeltuihin siviileihin kohdistuvat hyökkäykset tai muut sotarikokset, jotka määritellään kansainvälisissä sopimuksissa, joissa kyseinen osapuoli on osapuolena. Artiklassa tarkoitetaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden neljää Genevessä 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyä sopimusta haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamisesta, sotavankien kohtelusta ja siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana. Kussakin mainitussa sopimuksessa määritellään törkeät rikokset suojeltavia ihmisiä vastaan.

Artiklan 3 kohdassa mainitaan erikseen nimenomaisesti suojellut siviilikohteet tai suojeltuihin siviileihin kohdistuvat hyökkäykset. Vuoden 1949 Geneven sopimukseen on vuonna 1977 neuvoteltu kaksi lisäpöytäkirjaa, jotka koskevat erityisesti maan sisäisten selkkausten uhreja ja vaikuttavat näin ollen keskeisesti myös siviilien suojeluun. Näihin sopimukseen ei kuitenkaan viitata nimenomaisesti artiklassa, vaan lisäpöytäkirjat tulevat sovellettaviksi artiklan mukaan ainoastaan silloin, jos valtio on niissä osapuolena. Geneven yleissopimusten ns. yhteinen 3 artikla koskee myös maan sisäisiä selkkauksia kansainvälisten selkkausten lisäksi. Vakavina valtionsisäisissä selkkauksissa sovellettavan kansainvälisen oikeuden ja tapojen loukkauksina pidetään tahallista hyökkäystä siviiliväestöä tai siviilihenkilöitä vastaan, jotka eivät osallistu välittömästi vihollisuuksiin. Artiklaan ei saatu kirjatuksi yksiselitteistä viittausta kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen mukaan lukien tapaoikeus, joka humanitaarisen oikeuden saralla on keskeinen kansainvälinen oikeuslähde. Artiklaan haluttiin tästä syystä sisällyttää nimenomainen viittaus suojeltuihin siviilikohteisiin ja siviileihin, jotta nämä nimenomaisesti sisältyisivät artiklan soveltamisalaan ja jotta kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskeva kirjaus olisi mahdollisimman kattava neuvottelurealiteetit huomioiden.

Artiklan 3 kohtaan sisältyy myös viittaus sellaisiin kansainvälisiin sopimukseen, joissa kyseinen osapuoli on osapuolena. Tällä tarkoitetaan erityisesti Rooman perussääntöä, johon artiklassa ei kuitenkaan voitu viitata nimenomaisesti siitä syystä, että kaikki valtiot eivät ole perussääntöä ratifioineet. Rooman perussäännön 8 artikla sisältää kansainvälisesti kaikista laajimmat sotarikoksia koskevat määritelmät, joten sen sisällyttäminen epäsuorasti artiklaan tuo lisäarvoa kieltojen soveltamisalaan. Suomi on ratifoinut Rooman perussäännön ja on sitoutunut osapuolena sen määräyksiin. Myös Rooman perussääntöön vuonna 2010 tehtyjen muutosten (hyökkäysrikos ja 8 artikla) kansallinen hyväksyminen ja voimaansaattaminen on parhaillaan valmisteilla. Näin ollen Suomi tulkitsee artiklaan sisältyvää sotarikoksia koskevaa kirjausta mahdollisimman kattavasti.

Neuvottelujen kuluessa Suomi esitti artiklan 3 kohtaan vahvistuksia, jotka olisivat nostaneet ihmisoikeusrikokset itsenäisinä rikoksina esille sen sijaan, että nämä ovat osa sotarikoksia tai rikoksia ihmisyyttä vastaan. Tämä lisäsehdotus ei kuitenkaan saavuttanut riittävästi tukea.

EU:n yhteisessä kannassa on määrätty ehdottomista kielloista, jotka otetaan huomioon kansallisessa lupaharkinnassa. EU:n yhteisen kannan kiellot ovat oleellisilta osin yhteneväiset asekauppasopimuksen kieltojen kanssa. Kansallista valvontajärjestelmää on selostettu tarkemmin 5 artiklan perusteluissa. Suomen kansallisten säännösten voidaan katsoa täyttävän 6 artiklassa asetetut arviointia koskevat edellytykset.

7 artikla. *Vienti ja vientilupahakemusten arviointi.* Artikla koskee sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden ja tarvikkeiden vientiä koskevaa lupaharkintaa silloin, kun 6 artiklan mukaisia ehdottomia kieltoja ei vientihakemuksen arvioinnin yhteydessä sovelleta. Artiklan tarkoituksena on sopimuksen tavoite ja tarkoitus huomioiden määrittää mahdollisimman tiukat yhteiset kansainväliset vähimmäisvaatimukset kansalliselle vientilupahakemusten arvioinnille.

Artiklan 1 kohta velvoittaa sopimuksen osapuolena olevan viejävaltion, lainkäyttövaltansa ja kansallisen valvontajärjestelmänsä mukaisesti, arvioimaan viennin vaikutuksia ennen vientiluvan myöntämistä. Kansallisessa harkinnassa tulee arvioida artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan, vaikuttaisiko vientihakemuksen mukainen tavanomaisten aseiden vienti rauhaan tai turvallisuuteen

joko vahvistavasti tai heikentävästi. Käytännössä tällä tarkoitetaan tavanomaisia aseita vastaanottavan valtion ja ympäröivän alueen tilanteen arvioimista. Samoin tulee arvioida artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla, loukattaisiinko aseilla tai tarvikkeilla vakavasti kansainvälistä humanitaarista oikeutta tai ihmisoikeuksia koskevaa kansainvälistä oikeutta tai helpotettaisiinko tällaisia loukkauksia. Käytännössä vakavilla kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksilla tarkoitetaan sotarikoksia. Sotarikoksiksi katsotaan esimerkiksi siviilihenkilöiden tai sotavankien tahallinen surmaaminen, kidutus tai epäinhimillinen kohtelu. Suomessa sotarikos määritellään rikoslain 11 luvun 5 §:ssä.

Artiklan 1 kohdan b alakohta velvoittaa lisäksi arvioimaan, voitaisiinko vietävillä aseilla tai tarvikkeilla syyllistyä tekoon, joka on rikos sellaisten terrorismia koskevien kansainvälisten sopimusten tai lisäpöytäkirjojen mukaan, joissa viejävaltio on osapuolena. Käytännössä tällä tarkoitetaan YK:n terrorismia koskevia sopimuksia. YK:n terrorisminvastainen toiminta ja valtioiden välinen yhteistyö perustuvat YK:n 13 sektorikohtaiseen terrorismin vastaiseen kansainväliseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan sekä niihin tehtyihin kolmeen sopimusmuutokseen. YK:n sopimukset velvoittavat sopimuksen osapuolet toimivaltansa puitteissa tutkimaan terrorismirikokset ja tuomitsemaan niihin syyllistyneet siltä osin kuin heitä ei luovuteta toiselle toimivaltaiselle valtiolle. Suomi on ratifioinut kaikki YK:n terrorismin torjuntaa koskevat yleissopimukset ja pöytäkirjat ja valmistelee parhaillaan viimeisimpien sopimusmuutosten kansallista hyväksymistä. Nämä ovat merenkulun turvallisuutta koskevaan sopimukseen ja pöytäkirjaan vuonna 2005 tehdyt muutokset. Artikla velvoittaa lisäksi arvioimaan, voidaanko aseita tai tarvikkeita käyttää sellaisen rikoksen tekemiseen, joka on rikos kansainvälistä järjestäytyntä rikollisuutta koskevien kansainvälisten sopimusten nojalla. Tällaisina sopimuksina voidaan pitää erityisesti kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista YK:n yleissopimusta (SopS 20/2004) ja sen lisäpöytäkirjoja.

Artiklan 1 kohtaan sisältyvää vientilupahakemusten arviointia tulee käsitellä yhtenäisenä kansallisena prosessina, joka huomioi toisaalta vaikutukset rauhaan ja turvallisuuteen ja toisaalta mahdollisuudet erityisesti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksien loukkauksiin. Artiklan käytännön soveltamisessa korostuvat erityisesti b alakohtaan sisältyvät kirjaukset kansainvälisestä humanitaarisesta oikeudesta ja ihmisoikeuksista. Sopimusneuvotteluiden kuluessa rauhaa ja turvallisuutta koskevasta arvioinnista tehtiin samantasoinen kriteeri muiden vientilupahakemusten arviointiin mahdollisesti vaikuttavien tekijöiden kanssa. Neuvotteluissa korostui myös näkemys siitä, että artiklassa tulee viitata mahdollisimman yleisesti ja kattavasti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden vakaviin loukkauksiin. Tämänkaltaista laajaa kirjausta edistivät etenkin EU:n jäsenvaltiot.

Artiklan 2 kohta mahdollistaa artiklan 1 kohdan mukaisten riskien vähentämiseksi tehtävät toimet, jotka lisäävät luottamusta. Nämä toimet ovat kuitenkin harkinnanvaraisia velvoittavuuden sijaan. Tätä luonnetta ja harkinnanvaraisuutta korostettiin artiklaa koskevissa neuvotteluissa. Toimet eivät myöskään ole edellytys lupaharkinnan lopputulokselle. Tarkoituksena ei ole, että erinäiset toimet voisivat syrjäyttää vientilupaharkinnan artiklan 1 kohdan osalta, vaan lähinnä tämänkaltaiset toimet voivat olla kansallista lupaharkintaa kokonaisuudessaan täydentäviä.

Artiklan 3 kohdan mukaan vientilupaa ei saa myöntää, mikäli on olemassa jonkin 1 kohdassa tarkoitetun kielteisen seurauksen huomattava riski. Artiklan englanninkielisessä toisinnossa

käytetään käsitettä ”overriding risk”, joka on oikeudellisesti tulkinnanvarainen ja uusi käsite. Tämän voidaan katsoa artiklan edellyttämän kokonaisarvioinnin yhteydessä tarkoittavan huomattavan riskin mahdollisuuden arvioimista.

Artiklan 4 kohdan mukaan arvioinnissa on myös otettava huomioon ampumatarvikkeiden, osien ja komponenttien viennin vaikutukset törkeään sukupuolittuneeseen väkivaltaan. Tämä on merkittävä edistysaskel kansainvälisenä sopimuskirjauksena. Sukupuolittuneella väkivallalla tarkoitetaan tekoa, jonka pääasiallisena motiivina on sukupuoli. Sukupuolittunut väkivalta sisältyy YK:n erityisjärjestöjen välisen ohjauskomitean vuoden 2005 suuntaviivoihin (*”Guidelines for gender-based violence interventions in humanitarian settings”*), jossa se määritellään sateenvarjokäsitteeksi, jolla tarkoitetaan mitä tahansa haitallista tekoa, joka tehdään henkilölle tahdonvastaisesti sukupuolten välisiin eroavuuksiin perustuen. Käsitettä sukupuolittunut väkivalta käytetään myös muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien naisten asemaa käsittelevän toimikunnan 67. istunnon loppupäätelmissä. Käytännössä sopusmääräys velvoittaa huomioimaan riskin törkeään sukupuolittuneeseen väkivaltaan vientilupaharkinnassa. Kirjausta pidettiin tärkeänä ja sitä ajoivat erityisesti Pohjoismaat ja EU-maat. Tavoitteena on kirjauksen kautta kiinnittää erityistä huomiota sukupuolittuneen väkivallan tilanteisiin.

Artiklan 4 kohdan mukaan vientiä koskevassa arvioinnissa on huomioitava myös se mahdollisuus, että aseita ja tarvikkeita käytettäisiin törkeään naisiin ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan tai tällaisen väkivallan edistämiseen. Lapsella tarkoitetaan lapsen oikeuksien yleissopimuksen (SopS 60/1991) mukaisesti alle 18-vuotiasta. Kaikkinaisen naisten syrjinnän kieltämistä koskeva yleissopimus (SopS 67 ja 68/1986, jäljempänä CEDAW-sopimus) puolestaan kieltää kaiken naisiin kohdistuvan syrjinnän. CEDAW-komitea on yleissuosituksissaan no. 12 ja 19 katsonut, että naisiin kohdistuva väkivalta on naisten syrjinnän muoto ja sellaisena siis kielletty. Valtioilla on komitean tulkinnan mukaan myös huolellisuusvelvoite (*due diligence*) paitsi pidättäytyä sukupuolittuneesta väkivallasta, myös velvollisuus suojella naisia yksityisten tahojen tekemää väkivaltaa vastaan. EN:n yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (CETS No. 210, jäljempänä Istanbulin sopimus) velvoittaa kieltämään kaikki mahdolliset naisiin kohdistuvan ja perheväkivallan muodot. Sopimus sisältää myös edellä mainitun huolellisuusvelvoitteen ehkäistä, tutkia ja rangaista ei-valtiollisten tahojen tekemää sukupuolittunutta väkivaltaa. Suomi on allekirjoittanut Istanbulin sopimuksen 11 päivänä toukokuuta 2011 ja sen ratifiointi on parhaillaan valmisteltavana.

Artiklan 5 kohdan mukaan viejävaltion tulee varmistaa, että vientiluvat ovat yksityiskohtaisia ja että ne aikataulullisesti annetaan ennen vientiä.

Artiklan 6 kohdan mukaan viejävaltio saattaa pyydettyä asiaan mukaiset tiedot luvasta tuojaosapuolen sekä kauttakuljetus- tai uudelleenlastausvaltioina olevien osapuolten saataville kansallisten säädöstensä, käytäntöjensä ja toimintaperiaatteidensa mukaisesti.

Puolustustarvikkeiden vientilupahakemusten arviointi perustuu Suomessa puolustustarvikkeiden viennistä annettuun lakiin ja EU:n yhteiseen kantaan. Siviiliaseiden vientilupahakemuksia arvioidaan ampuma-aselain, EU:n asevientiasetuksen ja EU:n yhteisen kannan perusteella. Suomen lupajärjestelmää on selostettu edellä tarkemmin 5 artiklaa koskevissa yksityiskohtaisissa

perusteluissa. Suomen kansallisten säännösten voidaan katsoa täyttävän 7 artiklassa asetetut arviointia koskevat edellytykset.

8 artikla. *Tuonti.* Artiklassa määrätään tavanomaisten aseiden tuonnista. Tuontia koskevat säännökset ovat huomattavasti vientiä yksinkertaisemmat, eivätkä sisällä vientilupahakemuksiin verrattavaa arviointimenetelmää siitä huolimatta, että sopimusneuvotteluissa monet maat vaativat, että vientiä ja tuontia tulisi kohdella samalla tavoin. Niiden mukaan sopimuksessa annettiin enemmän painoarvoa viejäm maiden päätöksille.

Artiklan 1 kohdan mukaan tuojaosapuolen tulee antaa viejäosapuolelle sellaiset tiedot, joiden avulla joiden avulla viejäosapuoli voi arvioida viennin kansallisesti 7 artiklan mukaisesti. Nämä toimet voivat sisältää loppukäyttöä tai loppukäyttäjää koskevaa dokumentointia. Tiedonanto tapahtuu kansallisten säädösten puitteissa.

Artiklan 2 kohdan mukaan tuojaosapuoli toteuttaa toimet, joiden avulla se voi säännellä tarvittaessa lainkäyttövaltaansa kuuluvaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tuontia. Nämä toimet voivat sisältää tuontijärjestelmiä.

Artiklan 3 kohdan mukaan tuojaosapuoli voi pyytää viejäosapuolelta tietoja vientilupahakemuksista tai myönnytyistä vientiluvista, joissa tuojaosapuoli on lopullisena määräamana.

Puolustustarvikkeiden vientiä koskevaan lakiin ei sisälly tuontia koskevia säännöksiä. Asekauppasopimuksen tuontia koskevat määräykset jättävät sopimusvaltioille mahdollisuuden säätää tuonnin valvonnasta kansallisen harkinnan mukaan riittävällä tasolla. Ampuma-aselain soveltamisalaan kuuluvien esineiden eli ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten sekä ohjus- ja raketinheitinjärjestelmien tuonti on luvanvaraista. Muiden kuin ampuma-aselain soveltamisalaan kuuluvien esineiden, kuten aseistamattomien sotilasilmalusten ja sotilasalusten, tuonnin tulee tapahtua kaikkien tullisäädöksissä säädettyjen määräysten ja menettelyiden mukaisesti. Tämä menettely täyttää asekauppasopimuksen asettamat edellytykset.

9 artikla. *Kauttakuljetus tai uudelleenlastaus.* Artiklan mukaan osapuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla ne sääntelevät tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden kauttakuljetusta tai uudelleenlastausta alueensa kautta asiaa koskevan kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Asekauppasopimuksessa ei ole määritelty käsitteitä kauttakuljetus ja uudelleenlastaus. Neuvotteluissa pyrittiin sopimukseen kirjaamaan mahdollisimman kattavasti eri siirtomuodot kansalliset eroavaisuudet huomioiden. Sopimusneuvotteluissa katsottiin, että kauttakuljetuksella tarkoitetaan sellaista siirtoa, jota ei pureta kuljetuksen aikana. Uudelleenlastauksella tarkoitetaan sellaista siirtoa, joka puretaan kuljetuksen aikana ja lastataan uudelleen purkamisen jälkeen.

Suomen lainsäädäntö ei tunne asekauppasopimuksessa käytettyä termiä ”uudelleenlastaus”. Sen sijaan sekä puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa että ampuma-aseissa käytetään termiä ”kauttakuljetus”. Uudelleenlastausta ei siten ole määritelty Suomen lainsäädännössä, vaan sen katsotaan Suomessa sisältyvän kauttakuljetukseen (tai vastaavasti vientiin tai tuontiin).

Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 8 §:n mukaan puolustustarvikkeiden kauttakuljetus on sallittua ainoastaan luvalla, jonka myöntää puolustusministeriö tai valtioneuvosto. Puolustustarvikkeita saa kuljettaa Suomen alueen kautta vain kauttakuljetukseen myönnettyllä luvalla, jos viejä tai vastaanottaja on Euroopan talousalueen ulkopuolella. Kyseisen pykälän mukaan Suomessa kauttakuljetuksella tarkoitetaan puolustustarvikkeen kuljetusta Suomen kautta, kun puolustustarvikkeen viejä tai vastaanottaja on Euroopan talousalueen ulkopuolella. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 8 §:n perusteluissa todetaan, että kauttakuljetuksella tarkoitetaan perättäisiä kuljetuksia, joiden välissä tavara varastoidaan Suomessa enintään 14 vuorokauden ajaksi. Jos puolustustarvike varastoidaan tätä pitemmäksi ajaksi, sen jatkokuljetus Suomesta on puolustustarvikkeen vienti (Euroopan talousalueen ulkopuolelle) tai siirto (Euroopan talousalueelle) (HE 93/2011 vp). Kauttakuljetuslupaa ei vaadita Euroopan talousalueen sisäisissä siirroissa. Kyse ei tällöin ole kauttakuljetuksesta, vaan puolustustarvikesiirtoja koskevan direktiivin mukaisesta sisäisestä siirrosta.

Muiden kuin puolustustarvikkeiksi katsottavien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten kauttakuljetuksesta säädetään ampuma-aselaisissa. Kauttakuljetuksella tarkoitetaan lain 16 §:n 2 momentin mukaan kuljetusta muualta kuin EU:n jäsenvaltiosta Suomen kautta muualle kuin EU:n jäsenvaltioon. Lain 18 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirto kaupallisessa tarkoituksessa on luvanvaraista. Ampuma-aselain 36 §:n mukaan luvan ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden tai erityisen vaarallisten ammusten kauttakuljetukseen kaupallisessa tarkoituksessa antaa Poliisihallitus. Ampuma-aselaisissa tarkoitettu kauttakuljetus kattaa myös asekauppasopimuksessa tarkoitettua uudelleenlastauksen. Yksityisessä tarkoituksessa tapahtuvaa kauttakuljetusta säännellään ampuma-aselaisissa Suomeen tapahtuvan tuonnin ja Suomessa tapahtuvan hallussapidon osalta.

10 artikla. Välitys. Artiklassa säädetään niistä toimista, joilla osapuolet kansallisen lainsäädäntönsä puitteissa sääntelevät 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisen aseiden välitystä siltä osin kuin se kuuluu niiden lainkäyttövaltaan. Osapuolet voivat vaatia välitystoimintaa harjoittavia rekisteröitymään tai hankkimaan kirjallisen luvan ennen välitystoimintaan ryhtymistä.

Ampuma-aselaisissa ei ole säännöksiä aseiden välityksestä. Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 7 §:n mukaan puolustustarvikkeiden välitys on sallittua ainoastaan puolustusministeriön myöntämällä luvalla. Puolustustarvikkeiden välityksellä tarkoitetaan toimintaa, jossa välittäjä saattaa sopijapuolet yhteyteen toistensa kanssa puolustustarviketta koskevan sopimuksen aikaansaamiseksi. Sopijapuolet eivät välttämättä konkreettisesti kohtaa toisiaan. Välittäjän toiminnalla tulee olla huomattava merkitys oikeustoimen syntymiseen, jotta toiminta on luvanvaraista. Välityksestä ei ole kysymys, jos ulkomailla toimiva puolustusteollisuusyritys myy ulkomailla valmistamia tuotteita tai hankkii puolustustarvikkeen osia tai komponentteja käytettäväksi omassa tuotannossaan.

Suomen alueella puolustustarvikkeita saa välittää vain välitykseen myönnettyllä luvalla. Välitystoiminta tapahtuu Suomen alueella ja välitettävät puolustustarvikkeet siirtyvät Suomen alueen ulkopuolella. Välitys tapahtuu Suomen alueella, jos Suomessa oleva välittäjä neuvottelee tai järjestää puolustustarviketta koskevan sopimuksen tai muun oikeustoimen, joka koskee puolustustarvikkeen maastavientiä tai siirtoa maasta toiseen. Välitys tapahtuu Suomen alueella

myös silloin, kun omistusoikeus siirtyy myyjältä välittäjälle tai välittäjältä ostajalle Suomen alueella tehdyllä oikeustoimella.

Suomen alueen ulkopuolella tapahtuvaan puolustustarvikkeiden välitykseen vaaditaan lupa, jos välittäjä on Suomen kansalainen, suomalainen yhteisö tai kotikuntalainen (201/1994) mukaisesti Suomessa asuva ulkomaalainen. Tällä pyritään estämään lupasäännösten kiertäminen esimerkiksi siirtämällä välitystoiminta Suomesta sellaiseen maahan, jossa välitystoiminta ei ole luvanvaraista tai jossa välittäjä arvioi välitysluvan saamisen olevan helpompaa kuin Suomessa. Soveltamispiirissä olevilla luonnollisilla henkilöillä ja yhteisöillä voidaan katsoa olevan sellaisia liittymäkohtia Suomeen, että näiden harjoittaman välitystoiminnan valvominen on Suomen etujen mukaista.

11 artikla. *Tarkoituksenvastaiset siirrot.* Artiklassa määritellään, miten sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaiset siirrot pyritään estämään (*diversio*). Asekauppasopimuksessa on määräyksiä tavanomaisten aseiden siirtojen arvioinnista sekä toimenpiteistä, joilla estetään tavanomaisten aseiden ohjautuminen tuonti-, vienti- ja kauttakulkuun laittomille markkinoille. Artikla liittyy asekauppasopimuksen tavoitteeseen laittoman asekaupan estämisestä.

Artiklan 1 kohdan mukaan aseiden siirtoon osallistuvan osapuolen on toteuttava toimet, joilla tarkoituksenvastaiset siirrot estetään. Artiklassa pyritään kattamaan tilanteet, joissa tavanomaisia aseita kaupataan laittomasti laittomien välikäsien kautta.

Artiklan 2 kohdassa todetaan, että viejäosapuolen on pyrittävä estämään tarkoituksenvastaiset siirrot 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti perustetun kansallisen valvontajärjestelmänsä avulla, arvioimalla vietävien aseiden tarkoituksenvastaisten siirtojen riski ja harkitsemalla riskejä vähentävien toimien käyttöönottoa, kuten luottamusta lisääviä toimia tai viejä- ja tuojamaiden yhdessä kehittämiä ja sopimia ohjelmia. Muita estämistoimia voivat tarvittaessa olla vientiin osallistuvien toimijoiden selvittäminen, täydentävien asiakirjojen, todistusten ja vakuutusten vaatiminen, viennin kieltäminen ja muut asianmukaiset toimet. Tällaisia toimia ovat loppukäyttäjien selvittäminen loppukäyttäjätodistuksia edellyttämällä.

Artiklan 3 kohdan mukaan tuoja- ja viejävaltiot sekä kauttakuljetus- ja uudelleenlastausvaltiot toimivat tarvittaessa ja mahdollisuuksiensa mukaan yhteistyössä ja vaihtavat tietoja kansallisten lakiansa puitteissa vähentääkseen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaisten siirtojen riskiä.

Artiklan 4 kohdan mukaan osapuolen on toteuttava kansallisen lakinsa ja kansainvälisen oikeuden mukaiset asianmukaiset toimet tarkoituksenvastaisen siirron käsittelemiseksi, jos osapuoli havaitsee 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvia tavanomaisia aseita siirretyn tarkoituksenvastaisesti. Sellaisia toimia voivat olla varoituksen antaminen niille osapuolille, joita asia koskee, soveltamisalaan kuuluvien tarkoituksenvastaisten kuljetusten tutkimuksen ja seurantatoimet tutkinnan ja lainvalvonnan avulla.

Osapuolia kehoitetaan artiklan 5 kohdassa jakamaan tietoja tehokkaista toimista tarkoituksenvastaisten siirtojen käsittelemiseksi, jotta tarkoituksenvastaisia siirtoja ymmärrettäisiin ja estettäisiin paremmin. Tällaisia tietoja voivat olla tiedot laittomasta toiminnasta koko siirtoketjun

aikana, mukaan lukien korruptio, kansainväliset laittoman kaupan kulkureitit, laittomat välittäjät, laittomat toimituslähteet, salaamisen menetelmät, tavanomaiset lähetyspaikat ja tarkoituksenvastaisiin siirtoihin osallistuvien järjestäytyneiden ryhmien käyttämät määräpaikat.

Artiklan 6 kohdassa osapuolia kehoitetaan ilmoittamaan muille osapuolille sihteeristön kautta niistä toimista, jotka ne ovat toteuttaneet käsitelläkseen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaisia siirtoja.

Yhtenä sopimuksen keskeisenä tavoitteena on laittoman asekaupan estäminen, mihin tavoitteeseen pyritään tarkoituksenvastaisien siirtojen eli diversion estämisellä. Tarkoituksenvastaisiin siirtoihin pyritään puuttumaan koko siirtoketjun osalta. Keinoina ovat mahdollisimman tarkka loppukäytön ja loppukäyttäjän selvittäminen ja näitä tarkoittavien mahdollisimman tarkkojen asiakirjojen vaatiminen sekä suorien siirtojen että jälleenmyynnin/viennin yhteydessä. Tarkoituksenvastaisia siirtoja pyritään estämään mahdollisimman aukottoman yhteistyön ja tietojenvaihdon avulla. EU-maiden kesken tällaista tietojenvaihtoa tavanomaisten aseiden viennistä ja vientikielloista suoritetaan kirjallisesti EU:n sisäisessä tietojenvaihtoverkossa sekä tavanomaisia aseita käsittelevässä kuukausittain kokoontuvassa työryhmässä. Pohjoismaat ja Baltian maat keskustelevat vientilupa-asioista säännöllisissä kokouksissaan.

Neuvotteluissa monien maiden päätavoitteena oli sopimuksen keskittyminen laittoman kaupan estämiseen. Tätä tarkoitusta varten sopimukseen laadittiin erillinen artikla tarkoituksenvastaisista siirroista ja keinoista niiden estämiseksi. Loppukäyttö ja -käyttäjät eivät edelleenkään tulleet kirjatuiksi sopimukseen kaikkia tyydyttävillä tavoilla ja näiden termien käytön osalta käytiin paljon keskustelua. Monissa kommentteissa katsottiin, että sama loppukäyttäjä voi käyttää aseita moniin loppukäyttötarkoituksiin. Erillisen artiklan kirjaaminen tarkoituksenvastaisista siirroista sopimukseen oli kuitenkin myönteinen seikka monille maille ja siihen liittyvien tekijöiden kirjaaminen samaan artiklaan selvensi kysymyksen käsittelyä sekä poliittisesti että sopimuksen sisällön osalta.

Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 14 §:ssä säädetään hakijaa koskevista edellytyksistä. Keskeisessä asemassa on hakijan toimialan ja toiminnan soveltuvuus haettuun luvanalaiseen toimintaan. Sen, jolle lupa myönnetään, tulee kyetä noudattamaan lain yleisiä säännöksiä ja kyseessä olevan luvan erityisiä ehtoja. Hakijan soveltuvuuden arviointi on osa luvan myöntämisen edellytyksien kokonaisharkintaa. Lain 15 §:ssä säädetään luvan hakijan velvollisuudesta varmentaa vietävien, siirrettävien, kauttakuljetettavien ja välitettävien puolustustarvikkeiden loppukäyttö. Luvan myöntämistä harkittaessa on välttämätöntä tietää, missä maassa ja kenen toimesta vietävä, siirrettävä, kauttakuljetettava tai välitettävä puolustustarvike on tarkoitettu lopullisesti käytettäväksi. Loppukäyttäjätodistuksen on oltava loppukäyttäjän alkuperäisellä allekirjoituksella varustettu. Loppukäyttäjätodistuksessa tärkeätä on loppukäyttäjän vakuutus sille, ettei se edelleen vie kyseisiä tuotteita ilman Suomen viranomaisten lupaa.

Luonnollisella henkilöllä tai yhteisöllä, joka harjoittaa ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden, erityisen vaarallisten ammusten taikka ohjus- tai raketinheitinjärjestelmien valmistusta tai kauppaa, on oltava tätä toimintaa varten ampuma-aselain 20 §:ssä tarkoitettu asealan elinkeinolupa. Lupa voidaan lain 23 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan peruuttaa määräajaksi tai kokonaan, jos luvanhaltija tai sen vastuuhenkilö on rikkonut ampuma-aselakia, sen nojalla annettuja säännöksiä tai

lupaehtoja tai muuten osoittautunut sopimattomaksi harjoittamaan luvassa tarkoitettua toimintaa. Ampuma-aselain vastainen vienti ja kauttakuljetus on säädetty rangaistaviksi rikoslain (39/1889) 41 luvun 1-3 §:ssä ampuma-aserikoksena, törkeänä ampuma-aserikoksena tai lievänä ampuma-aserikoksena.

Suomen voimassa olevan lupa- ja valvontajärjestelmän voidaan katsoa täyttävän nykyisellään asekauppasopimuksen asettamat vaatimukset aseiden tarkoitustenvastaisten siirtojen estämisestä. Suomen järjestelmä perustuu etukäteen tehtävään lupaharkintaan ja kattavaan luvitukseen. Näin pyritään varmistamaan, etteivät aseet päädy laittomille markkinoille ja ettei aseita käytetä tarkoituksenvastaisesti. Kansallista valvontajärjestelmää on tarkasteltu yksityiskohtaisesti 5 artiklan perusteluissa.

Sopimuksen 11 artiklassa viitataan ainoastaan sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluviin tavanomaisiin aseisiin. Artiklassa 11 ei sen sijaan lainkaan suoraan viitata 3 artiklassa tarkoitettuihin ampumatarvikkeisiin eikä 4 artiklassa tarkoitettuihin osiin ja komponentteihin. Kansallisessa lupaharkinnassa Suomessa tarkoituksenvastaisten siirtojen mahdollisuus huomioidaan kuitenkin myös ampumatarvikkeiden sekä osien ja komponenttien luvituksessa. Tämä perustuu Euroopan unionin yhteiseen kantaan.

12 artikla. *Tiedostojen pito.* Artiklassa edellytetään, että sopimuksen osapuolet säilyttävät tietoja (*record*) kansallisen lainsäädännössä edellytetyllä tavalla myöntämistään sopimuksessa tarkoitettujen tavanomaisten aseiden vientiluvista tai niiden toteutuneesta viennistä. Kyseisiä tietoja kehoitetaan säilyttämään niistä tavanomaisista aseista, jotka siirretään lopulliseen määräpaikkaansa kyseisen osapuolen alueella tai joiden kauttakuljetus tai uudelleenlastaus sallitaan kyseisen osapuolen lainkäyttövaltaan kuuluvan alueen kautta. Osapuolia kehoitetaan merkitsemään kyseisiin tiedostoihin tarpeen mukaan 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden määrä, arvo, malli/tyyppi, sallitut kansainväliset siirrot, tosiasiallisesti siirretyt tavanomaiset aseet sekä yksityiskohtaiset tiedot viejävaltiosta tai -valtioista, tuojavaltiosta tai -valtioista, kauttakuljetus- ja uudelleenlastausvaltiosta tai -valtioista ja loppukäyttäjistä. Tietoja on säilytettävä vähintään kymmenen vuotta.

Suomessa asiakirjojen arkistoinnista, mukaan lukien asiakirjojen säilytysajat, säädetään arkistolaisissa (831/1994). Puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 18 §:ssä veloitetaan puolustusministeriö julkaisemaan puolustusministeriön internet-sivuilla ministeriön myöntämät yleiset siirtoluvat. Lain 33 § pykälässä säädetään vienti-, siirto-, kauttakuljetus- ja välityslupien saajien velvollisuudesta toimittaa puolustusministeriölle selvitykset lupien mukaisista toimista sekä siirtolupia koskevasta kirjanpitovelvollisuudesta. Sen, jolle on myönnetty vienti-, siirto-, kauttakuljetus- tai välityslupa, on toimitettava puolustusministeriölle luotettava selvitys tuotteiden toimittamisesta lupaehtojen mukaisesti määrämaahan sekä osaltaan puolivuositain selvitys maasta viedyistä, siirretyistä, kauttakuljetuksen kohteena olleista tai välitetyistä puolustustarvikkeista. Sen, jolle on myönnetty siirtolupa sekä yleisen siirtoluvan käyttäjän, on pidettävä tapahtumakohtaista ja täydellistä kirjanpitoa toteuttamistaan siirroista. Kirjanpidon säilyttämisestä säädetään kirjanpitolaissa (1336/1997). Kirjanpitoon on sisällytettävä seuraavat tiedot: 1) viety tai siirretty puolustustarvike, 2) puolustustarvikkeen määrä ja euromääräinen arvo, 3) vienti- tai siirtopäivät, 4) vastaanottaja, 5) loppukäyttö ja loppukäyttäjä, jos nämä ovat tiedossa, 6) selvitys siitä, että tiedot

mahdollisista siirtolupaan liitetyistä vientirajoituksista on toimitettu puolustustarvikkeiden vastaanottajalle.

Ampuma-aselain 25 §:n mukaan kyseisessä laissa säädettyä asealan elinkeinon harjoittamisen valvontaa varten on kaupan harjoittamiseen, valmistamiseen, korjaamiseen tai muuntamiseen oikeutetun ase-elinkeinoharjoittajan pidettävä tiedostoa ampuma-aseista, aseiden osista, patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista. Tiedostoon on merkittävä myös esineen luovuttajan ja luovutuksensaajan sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi. Ase-elinkeinoharjoittajan on vaadittaessa esitettävä tiedosto poliisille sekä luovutettava se lupaviranomaiselle, kun asealan elinkeinolupa raukeaa tai jos se peruutetaan. Tiedosto on säilytettävä vähintään kaksikymmentä vuotta siihen viimeksi tehdyn merkinnän jälkeen. Tiedosto on hävitettävä sen jälkeen, kun viimeisen merkinnän tekemisestä on kulunut 50 vuotta. Lisäksi ampuma-aselain 113 §:n mukaan poliisin on pidettävä ampuma-aseista, aseiden osista, patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista lupahallinto- ja valvontatehtävien suorittamiseksi tarpeellisia tiedostoja. Tiedostoihin voidaan merkitä myös edellä tarkoitettujen esineiden hankkimista, hallussapitoa, siirtoa, tuontia ja vientiä koskevia tietoja. Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003) säädetään hallintoasiain tietojärjestelmästä. Sen 3 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan tietojärjestelmään saadaan lisäksi tallettaa ampuma-aseilla säädettyjen poliisin tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot mainitussa laissa tarkoitettua hakemuksesta, luvasta, poliisin toimenpiteestä, päätöksestä, esteestä, huomautuksesta, ilmoituksesta ja tarkastuksesta. Lain 23 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan järjestelmän aselupatiedoista poistetaan päätöstä koskevat tiedot kymmenen vuoden kuluttua päätöksestä tai sen raukeamisesta taikka päätöksessä mainitun voimassaoloajan päättymisestä, lupatiedot kymmenen vuoden kuluttua luvan voimassaoloajan päättymisestä, este- tai huomautustiedot ja muut talletetut tiedot kymmenen vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä. Lain muuttamisesta on annettu hallituksen esitys (HE66/2012), jossa tiedostojen säilytysaika ehdotetaan muutettavaksi 10 vuodesta 20 vuoteen.

EU:n asevientiasetuksen 12 artiklan mukaan jäsenvaltioiden olisi säilytettävä vientilupa merkittävät tiedot vähintään 20 vuotta. Tiedot säilytetään kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Säännöstä ei sovellettaisi sellaiseen tilapäiseen vientiin, johon sovelletaan yksinkertaistettuja menettelyjä. EU:n asedirektiivin 4 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava 31 päivään joulukuuta 2014 mennessä, että ne pitävät yllä keskitettyä tai hajautettua tietokoneistettua tietojen arkistointijärjestelmää, jonka avulla toimivaltaisilla viranomaisilla on pääsy tietojen arkistointijärjestelmiin ja jossa kustakin tämän direktiivin soveltamisalan piiriin kuuluvasta ampuma-aseesta mainitaan tarpeelliset tiedot. Tähän arkistointijärjestelmään tallennetaan ja siinä säilytetään vähintään 20 vuoden ajan kunkin ampuma-aseen tyyppi, merkki, malli, kaliiperi ja valmistusnumero sekä toimittajan ja hankkijan tai hallussapitäjän nimet ja osoitteet.

13 artikla. Raportointi. Asekauppasopimus on pääasialliselta luonteeltaan tavanomaisten aseiden kauppaa sääntelevä sopimus eikä siihen tästä syystä sisälly kansainvälisten aseriisunta- ja valvontasopimusten sisältämiä kansallisen toimeenpanon valvontaa koskevia määräyksiä. Asekauppasopimuksessa kansallisen toimeenpanon seuranta tapahtuu osapuolten laatimien raporttien pohjalta. Raportointi on sopimuksen ainoa toimeenpanon seuranta koskeva mekanismi. Artiklan 1 kohta sisältää sopimuksen tehokkaan soveltamisen ja läpinäkyvyyden kannalta keskeiset raportointia koskevat määräykset. Raportointi lisää osapuolten toiminnan ennustettavuutta ja se voidaan lukea myös luottamusta herättäviin toimiin ja preventiivisen diplomatian alaan.

Sopimuksen tehokas soveltaminen liittyy keskeisesti myös osapuolten läpinäkyvään ja vastuulliseen raportointiin. Raportoinnin julkisuuden suhteen määräys jätettiin eriävien kantojen vuoksi osittain epäselväksi. Määräystä voidaan kuitenkin tulkita siten, että se sisältää myös raporttien julkisuuden. Sopimuksen soveltaminen tapahtuu kansallisella tasolla. Kansainvälisenä toimijana on ainoastaan sopimuksella perustettu, raportit kokoava ja edelleen lähettävä sihteeristö, joka ei kuitenkaan voi suoraan puuttua osapuolten kansalliseen toimintaan.

Jokaisen osapuolen tulee vuoden sisällä siitä ajankohdasta, jolloin sopimus on tämän osapuolen osalta astunut voimaan, toimittaa sihteeristölle ensimmäinen raportti, jossa selostetaan sopimuksen soveltamista koskevia osapuolen toimenpiteitä. Tällaisiin toimenpiteisiin kuuluvat tarvittavan kansallisen lainsäädännön hyväksyminen, muiden säädösten hyväksyminen, valvontalistojen laatiminen sekä tarpeelliset hallinnolliset toimenpiteet esimerkiksi valvontaviranomaisten perustaminen. Osapuolilla on myös tarpeen mukaan velvollisuus raportoida jokaisesta uudesta sopimuksen soveltamista koskevasta toimenpiteestä. Raportit toimitetaan sihteeristölle, joka jakaa ne muille osapuolille. Näin luodaan modernien kansainvälisten vientivalvontajärjestelmien mukainen järjestelmä, jossa sopimuksen kansallinen soveltaminen saatetaan ulkopuoliseen tarkasteluun. Raportoinnin avulla pystytään myös osoittamaan sopimuksen mahdolliset puutteet, jotka voidaan korjata 20 artiklan mukaisessa sopimuksen muuttamismenettelyssä.

Osapuolten ensimmäisen raportin avulla pystytään myös määrittämään osapuolen teknisen avun tarve. Artiklan 16 mukaan osapuoli voi pyytää ja saada toisilta osapuolilta sopimuksen tehokkaan soveltamisen kannalta merkittävää teknistä apua hallintonsa perustamiseen ja lainsäädännön laatimiseen.

Tarkoituksenvastaisten siirtojen ja laittoman asekaupan estäminen on yksi asekauppasopimuksen päämääristä. Tarkoitustenvastaisten siirtojen absoluuttinen estäminen ei ole mahdollista. Sitä voidaan kuitenkin eri tavoin pyrkiä rajoittamaan. Artiklan 2 kohdassa osapuolia kehoitetaan tarkoitustenvastaisia siirtoja koskevaan sopimuksen 11 artiklaan liittyen raporttoimaan sihteeristön kautta toisille osapuolille tehokkaiksi osoittautuneista toimenpiteistä tarkoitustenvastaisten siirtojen ehkäisemiseksi.

Osapuolten vuosiraporteista määrätään artiklan 3 kohdassa. Vuosiraportit tulee toimittaa sihteeristölle jokaisen kalenterivuoden toukokuun 31. päivään mennessä. Raporttien tulee sisältää tiedot 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavanomaisten aseiden luvitetuista tai toteutuneista vienneistä ja tuonneista. Koska määräys rajoittaa raportoinnin tuonteihin ja vienteihin, sopimuksen mukainen raportointi liittyy välillisesti YK:n tavanomaisten aseiden aserekisterin (UNROCA) raportointiin. Vuosiraportti voi siten käytännössä sisältää osapuolen muihin YK:n järjestelmiin ml. YK:n aserekisteriin toimittamia tietoja vastaavat tiedot. Määräyksessä todetaan erikseen, ettei raportointivelvollisuus koske kaupallisia tai kansallisen turvallisuuden kannalta sensitiivisiä tietoja. Suomi raportoi ainoastaan luvitetut viennit, koska toteutuneita vientejä ei rekisteröidä. Viennit voivat toteutua pitkänkin ajan kuluttua lupapäätöksen antamisesta. Suomi ei sisällytä raportteihin kaupallisia tai sisäisen turvallisuuden kannalta sensitiivisiä tietoja. Tässä tapauksessa sovelletaan samaa menettelyä kuin EU:n kieltopäätösten raportoinnissa.

14 artikla *Täytäntöönpano.* Artiklassa määrätään, että osapuolet toteuttavat asianmukaiset toimet saattaakseen voimaan kansalliset säädökset ja määräykset, joilla asekauppasopimuksen määräykset pannaan täytäntöön.

Suomen voimassa olevan lainsäädännön katsotaan mahdollistavan sopimuksen täytäntöönpanon, eikä sopimuksen ratifiointi sen vuoksi edellytä uutta lainsäädäntöä taikka muita viranomaistoimia.

Määräys eroaa tarkoitukseltaan sopimuksen yleistä täytäntöönpanoa koskevasta 5 artiklasta ja se velvoittaa osapuolet sisällyttämään sisäiseen lainsäädäntöönsä rangaistussäännökset, joiden perusteella voidaan nostaa syyte sopimuksen soveltamiseen liittyviä kansallisia säännöksiä rikkovaa yksityistä tai oikeushenkilöä vastaan. Suomen sisäiseen lainsäädäntöön on jo sisällytetty säännökset puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta ja ampuma-aserikoksesta. Ampuma-aselain vastainen vienti ja kauttakuljetus on säädetty rangaistaviksi rikoslain (39/1889) 41 luvun 1-3 §:ssä ampuma-aserikoksena, törkeänä ampuma-aserikoksena tai lievänä ampuma-aserikoksena. Puolustustarvikkeiden puolella puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta säädetään rikoslain 46 luvun 11 §:ssä. Puolustustarvikkeiden maastavientirikkomuksesta on säädetty puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 38 §:ssä. Lisäksi sovellettavaksi voisi tulla rikoslain 34a luvun säännökset terroristisessa tarkoituksessa tehdyistä rikoksista.

15 artikla *Kansainvälinen yhteistyö.* Artiklassa määrätään kansainvälisestä yhteistyöstä sopimuksen tehokkaan toimeenpanon edistämiseksi.

Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolet toimivat yhteistyössä sopimuksen panemiseksi tehokkaasti täytäntöön.

Artiklan 2 kohdassa osapuolia kehoitetaan helpottamaan kansainvälistä yhteistyötä. Tällainen yhteistyö voisi käsittää tietojen vaihtoa sellaisista asioista, jotka koskevat yhteistä etua ja jotka liittyvät sopimuksen täytäntöönpanoon ja soveltamiseen. Yhteistyön tulisi tapahtua kansallisen lainsäädännön puitteissa ja turvallisuusetuja vaarantamatta.

Artiklan 3 kohdassa osapuolia kehoitetaan neuvottelemaan keskenään yhteistä etua koskevista asioista sekä jakamaan tarvittaessa tietoja.

Artiklan 4 kohdassa kehoitetaan toimimaan yhteistyössä, jotta edistetään sopimuksen määräysten kansallista täytäntöönpanoa ja estetään ja lopetetaan sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaiset siirrot. Tähän sisältyy muun muassa tietojen vaihtoa laittomista toiminnoista ja toimijoista.

Artiklan 5 kohdan mukaan osapuolet avustavat toisiaan yhteisestä sopimuksesta ja kansallisten lakiansa mukaisesti mahdollisimman laajasti tutkinnassa, syytetoimissa ja oikeudenkäynneissä, jotka liittyvä sopimuksen mukaisesti toteutettujen kansallisten toimien rikkomiseen.

Artiklan 6 kohdassa kehoitetaan yhteistyöhön korruptiomenettelyjen estämiseksi 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden siirroissa.

Artiklan 7 kohdassa osapuolia kehoitetaan vaihtamaan kokemuksia ja tietoja sopimukseen liittyvistä näkökohdista.

Asekauppasopimuksella parannetaan asekaupan avoimuutta kansainvälisen yhteistyön ja tietojenvaihdon lisäämisen sekä keskinäisen avunannon avulla. Tietojen vaihdon ja yhteistyön tulisi tapahtua kansallisen lainsäädännön puitteissa ja turvallisuusetuja vaarantamatta.

Artiklan 5 kohdan mukaan osapuolet avustavat toisiaan yhteisestä sopimuksesta ja kansallisten lakiansa mukaisesti mahdollisimman laajasti tutkinnassa, syytetoimissa ja oikeudenkäynneissä, jotka liittyvä sopimuksen mukaisesti toteutettujen kansallisten toimien rikkomiseen. Määräys koskee siten kansainvälinen rikosoikeusapua eli apua, jota eri valtioiden viranomaiset antavat toisilleen valtioiden rajat ylittävien rikosasioiden käsittelyssä. Suomessa kansainvälistä rikosoikeusapua koskevat säännökset sisältyvät pääosin kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettuun lakiin (4/1994). Kyseisen lain perusteella Suomen viranomaiset voivat antaa ja pyytää oikeusapua. Lain soveltamisala on laaja ja Suomen viranomaiset voivat sen perusteella antaa toisen valtion viranomaisille oikeusapua siitä riippumatta, onko Suomen ja oikeusapua pyytäneen valtion välillä voimassa valtiosopimusta. Rikosoikeusavusta on lisäksi olemassa kansainvälisiä sopimuksia, kuten vuoden 1959 eurooppalainen yleissopimus keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa (SopS 30/1981) ja siihen vuonna 1978 tehty lisäpöytäkirja (SopS 14/1985). EU:n jäsenvaltioiden välillä on myös tehty EU:n oikeusapusopimus ja sitä koskeva pöytäkirja (SopS 44/2005). Lisäksi voidaan mainita Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen yleissopimus eli niin sanottu Palermon sopimus (SopS 18/2004).

16 artikla *Kansainvälinen apu.* Artikla liittyy sopimuksen universaalisuustavoitteen toteuttamiseen eli tavoitteeseen, että sopimusta sovellettaisiin maailmanlaajuisesti. Artiklassa määrätään kansainvälisestä erimuotoisesta avusta, jota osapuolilla on mahdollisuus pyytää sopimuksen määräysten panemiseksi täytäntöön.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että pannessaan sopimusta täytäntöön osapuolet voivat pyytää apua. Tämä apu voi olla oikeusapua, lainsäädäntöapua, instituutioiden valmiuksien kehittämistä sekä teknistä, aineellista ja taloudellista apua. Apua voidaan antaa varastojen hallintaan, aseidenriisuntaan, demobilisaatioon ja yhteiskuntaan sopeuttamista koskeviin ohjelmiin, mallilainsäädännön laadintaan ja tehokkaiden täytäntöönpanomenettelyjen käyttöönottoon. Kaikki osapuolet, jotka pystyvät, antavat tällaista apua pyydettyä.

Artiklan 2 kohdan mukaan apua voidaan pyytää, tarjota tai ottaa vastaan muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien, kansainvälisten, alueellisten, alialueellisten ja kansallisten organisaatioiden tai kansalaisjärjestöjen kautta tai kahdenvälisesti.

Artiklan 3 kohdan mukaan osapuolet perustavat vapaaehtoisrahaston auttaakseen kansainvälistä apua tarvitsevia ja sitä pyytäviä osapuolia tämän sopimuksen täytäntöönpanossa. Kaikkia osapuolia kehoitetaan avustamaan rahastoa.

Apu voi olla muodoltaan erilaista ja kohdentua koko sopimuksen soveltamisalaan liittyviin kysymyksiin. Sopimuksen hengen mukaisesti apua on tarkoitus antaa erityisesti kehittyville maille

niiden ratifiointiprosessien edistämiseksi, koska näillä mailla ei välttämättä ole resursseja asekauppasopimuksen vaatiman lainsäädännön ja hallinnon, ml. lupaviranomaisten perustamiseksi.

Apua tulisi olla mahdollista kanavoida useaa kautta, jotta avulla saavutettaisiin mahdollisimman suuri tehokkuus. Suomen kantana neuvotteluissa on ollut, että perustettava sihteeristö toimisi eräänlaisena ”clearing housena”, joka keräisi tiedot tarvittavasta avusta ja tarjolla olevista avustuksista, mutta varsinainen avustusyhteistyö tapahtuisi kahdenvälisesti, kun avustustarpeet ja -tarjonta on identifioitu, jotta raskaat hallinnointirakenteet ja –kustannukset vältettäisiin tai ainakin minimoitaisiin.

Vapaaehtoisrahasto perustetaan ja sen toiminnasta päätetään vasta sopimuksen tultua voimaan. Sopimuksessa ei siten ole määrätty muuta kuin aikeesta perustaa vapaaehtoisrahasto, mutta varsinainen perustamispäätös tehdään myöhemmin erikseen.

Suomi varautuu avustamaan kehitysmaita rahaston kautta. Ulkoasiainministeriö pyrkii talousarviossaan varautumaan vapaaehtoisrahaston kartuttamiseen heti, kun sopimus tulee voimaan ja rahasto perustetaan, jotta avustustoiminta voidaan käynnistää mahdollisimman pian ja tätä kautta voidaan edistää sopimuksen universaalisuutta ja erityisesti tuojamaiden liittymistä sopimukseen.

17 artikla *Osapuolten konferenssi*. Artiklassa määrätään sopimuksen osapuolten konferenssin työn organisoimisesta. Artiklan 1 kohdan mukaan väliaikainen sihteeristö kutsuu koolle osapuolten konferenssin ensimmäistä kertaa viimeistään vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta. Tämän jälkeen osapuolten konferenssi kutsutaan koolle sen päättämän aikataulun mukaisesti. Artiklaan on näin ollen sisällytetty joustonvara osapuolten konferenssin kokoontumisaikatauluun, eikä sopimukseen sisällytetty säännönmukaista osapuolten konferenssien aikataulutusta.

Artiklan 2 kohdan mukaan osapuolten konferenssi hyväksyy työjärjestyksenä yksimielisesti ensimmäisessä istunnossaan.

Artiklan 3 kohdassa määrätään varainhoitoa koskevista menettelyistä. Osapuolten konferenssi hyväksyy muun muassa toimintaansa koskevat varainhoitosäännöt samoin kuin talousarvion varainhoitokaudeksi.

Artiklan 4 kohdassa luetellaan osapuolten konferenssin toimivaltuudet. Näistä käytiin sopimusneuvotteluissa pitkiä keskusteluja ja usean maan Suomi mukaan lukien tavoitteena oli varmistaa, että konferenssin toimivaltuudet kattavat myös sopimuksen kehittämiseen tähtäävät toimet. On tärkeää, että sopimukseen sisältyvät mekanismit mahdollistavat aseteknologian kehityksen huomioimisen ja että sopimus näin ollen vastaa myös tulevaisuuden kehityssuuntauksiin. Kohdan a alakohdan mukaan osapuolten konferenssi tarkastelee sopimuksen täytäntöönpanoa, mukaan lukien tavanomaisten aseiden alalla tapahtuva kehitys. Alakohdan c mukaan osapuolten konferenssi käsittelee ehdotuksia sopimuksen muuttamiseksi 20 artiklan mukaisesti. Näiden kirjausten tarkoituksena on nimenomaisesti turvata, että asekauppasopimuksen puitteissa seurataan aseteknologian kehitystä. Tämä voi johtaa myös sopimuksen muuttamiseen. Alakohta b puolestaan koskee suositusten antamista sopimuksen täytäntöönpanosta ja toiminnasta. Tässä kohtaa korostuvat etenkin sellaiset toimet, jotka edesauttavat sopimuksen johdantoon sisältyvää tavoitetta, jonka mukaan sopimusta noudatettaisiin yleismaailmallisesti. Alakohdan e

mukaan konferenssi käsittelee ja päättää sihteeristön tehtävistä ja talousarviosta. Alakohta f puolestaan koskee mahdollisten avustavien toimielinten perustamista. Alakohta g mahdollistaa, että konferenssi käsittelee muita sopimuksen mukaisia tehtäviä.

Artiklan 5 kohdan mukaan osapuolten konferenssi voi myös pitää ylimääräisiä kokouksia joko silloin, kun ne katsotaan tarpeellisiksi tai silloin, kun jokin osapuoli kirjallisesti pyytää ylimääräistä kokousta. Tämä edellyttää, että vähintään kaksi kolmasosaa osapuolista kannattaa pyyntöä.

18 artikla *Sihteeristö*. Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksella perustetaan sihteeristö, jonka tehtävänä on auttaa osapuolia täytäntöönpanemaan sopimus tehokkaasti. Sopimukseen liittyvistä hallintotehtävistä vastaa osapuolten ensimmäiseen kokoukseen saakka väliaikainen sihteeristö. Se puolestaan kutsuu koolle ensimmäisen osapuolten konferenssin 17 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

Artiklan 2 kohdan mukaan sihteeristöllä tulee olla riittävä henkilöstö. Sihteeristön hallintoa tai kokoa ei kuitenkaan määritellä sopimuksessa. Tämän takia sopimus viittaa ainoastaan riittävään henkilöstöön. Suomenkin tavoitteena oli, että sopimuksella ei perusteta liian raskasta hallintoa, jolla olisi keskeisiä kustannusvaikutuksia.

Artiklan 3 kohdassa määritellään sihteeristön tehtävät, jotka koskevat ennen kaikkea tiedon jakamista, yhteystaholistojen ylläpitämistä, kansainvälisen yhteistyön edistämistä ja osapuolen konferenssin avustamista. Lisäksi sihteeristö voi toteuttaa muita tehtäviä osapuolten konferenssin päätösten mukaisesti.

19 artikla *Riitojen ratkaiseminen*. Artikla sisältää määräykset riitojen ratkaisemisesta sopimuksen osapuolten välillä. Artiklan 1 kohdan mukaan osapuolet kuulevat toisiaan ja tekevät keskinäisellä suostumuksella yhteistyötä, myös neuvottelujen, välityksen, sovittelun tai oikeudenkäynnin avulla tai muilla rauhanomaisilla keinoilla, ratkaistakseen riidat, joita niiden välille voi syntyä sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta. Neuvotteluissa oli pitkään esillä riitojenratkaisun ulottuminen myös sopimuksen täytäntöönpanoon liittyviin kysymyksiin. Tämä jätettiin tietoisesti pois riitojenratkaisun soveltamisalasta, jolloin riitojenratkaisun ei katsota koskevan yksittäisiä vientilupapäätöksiä. Edelleen artiklan 2 kohdan mukaan osapuolet voivat keskinäisellä suostumuksella käyttää välimiesmenettelyä ratkaistakseen keskinäiset riitansa sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevista asioista.

20 artikla *Sopimuksen muuttaminen*. Artikla sisältää määräykset sopimuksen muuttamisesta. Artiklan 1 kohdan mukaan kuuden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta mikä tahansa osapuoli voi ehdottaa sopimuksen muuttamista. Sen jälkeen osapuolten konferenssi voi käsitellä muutosehdotuksia ainoastaan joka kolmas vuosi. Kirjauksen tavoitteena on tasapainoilla sopimuksen pysyvyyden ja toisaalta sen muuttamismahdollisuuden välillä niin, että sopimuksen täytäntöönpano ei kärsi turhan intensiivisestä muutosehdotusten käsittelystä. Neuvotteluissa näiden tavoitteiden välille saavutettiin artiklaan kirjattu kompromissi.

Artiklan 2 kohdan mukaan ehdotus sopimuksen muuttamiseksi toimitetaan kirjallisena sihteeristölle, joka lähettää ehdotuksen kaikille osapuolille vähintään 180 päivää ennen seuraavaa sellaista osapuolten konferenssin kokousta, jossa muutoksia voidaan käsitellä 1 kohdan mukaisesti. Muutosta käsitellään seuraavassa sellaisessa osapuolten konferenssin kokouksessa, jossa muutoksia

voidaan käsitellä 1 kohdan mukaisesti, jollei osapuolten enemmistö viimeistään 120 päivän kuluttua siitä, kun sihteeristö on lähettänyt muutosehdotuksen, ilmoita sihteeristölle tukevensa ehdotuksen käsittelyä.

Artiklan 3 kohdassa todetaan, että osapuolet pyrkivät kaikin keinoin yksimielisyyteen kaikista muutoksista. Jollei kaikista pyrkimyksistä huolimatta yksimielisyyteen ole päästy, muutos hyväksytään viime kädessä osapuolten konferenssin kokouksessa läsnä olevien ja äänestävien osapuolten kolmen neljäsosan enemmistöllä. Läsnä olevilla ja äänestävillä osapuolilla tarkoitetaan niitä läsnä olevia osapuolia, jotka äänestävät muutoksen puolesta tai sitä vastaan. Tallettaja ilmoittaa näin hyväksytyt muutokset kaikille osapuolille. Artiklakohta on lukuisten neuvottelukierrosten tulos. Eräille maille oli aluksi kynnyskysymys, että kaikki sopimuksen muutokset hyväksyttäisiin ainoastaan yksimielisyysvaatimuksella. Valtaosa neuvotteluihin osallistuneista valtioista tavoitteli kuitenkin alhaisempaa muutosten hyväksymiskynnystä ja piti ehdotonta yksimielisyysvaatimusta epärealistisena, sopimuksen kehittämistä keskeisesti jarruttavana vaatimuksena. Lopulta neuvotteluissa päädyttiin artiklakohdan mukaiseen kompromissiin, jossa kuitenkin nimenomaisesti korostetaan yksimielisyyteen pyrkimistä kaikin keinoin. Yksimielisyysvaatimus ei kuitenkaan ole absoluuttinen. Kompromissi liittyy myös artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti rajoitettuun muutosehdotusten tekemiseen aluksi kuuden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta ja sen jälkeen joka kolmas vuosi.

Artiklan 4 kohdan mukaan muutos tulee voimaan kunkin muutosta koskevan hyväksymiskirjansa tallettaneen osapuolen osalta yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun enemmistö sopimuksen osapuolista muutoksen hyväksymisen ajankohtana on tallettanut hyväksymiskirjansa tallettajan huostaan. Sen jälkeen muutos tulee voimaan kunkin muun osapuolen osalta yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun kyseinen osapuoli on tallettanut muutosta koskevan hyväksymiskirjansa. Alun perin artiklan neljännessä kohdassa ehdotettiin muutosten automaattista voimaantuloa ilman niiden kansallista hyväksymistä. Tällainen kirjaus oli kuitenkin usealle valtiolle mahdottomuus valtiosääntöoikeudellisista syistä. Tämän lisäksi monet maat Suomi mukaan lukien puuttuivat myös siihen, että muutosten voimaantulon edellyttämille kansallisille toimille tulee jättää riittävä määräaika.

21 artikla *Allekirjoittaminen, ratifioiminen, hyväksyminen tai liittyminen.* Sopimus on avoimna allekirjoittamista varten kaikille valtioille Yhdistyneiden kansakuntien päämajassa New Yorkissa 3 päivästä kesäkuuta 2013 sopimuksen voimaantuloon saakka. Allekirjoittajavaltiot ratifioivat tai hyväksyvät sopimuksen. Sopimuksen voimaantulon jälkeen se on avoimna liittymistä varten kaikille valtioille, jotka eivät ole allekirjoittaneet sitä. Ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjat talletetaan tallettajan huostaan.

22 artikla *Voimaantulo.* Sopimus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun viideskymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu tallettajan huostaan. Sellaisen valtion osalta, joka tallettaa ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa sopimuksen voimaantulon jälkeen, sopimus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun tämä valtio on tallettanut ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

23 artikla *Väliaikainen soveltaminen.* Artiklan mukaan valtio voi sopimuksen allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan antaa selityksen, jonka mukaan se

soveltaa sopimuksen kieltoja koskevaa 6 artiklaa ja vientiä ja vientilupahakemusten arviointia koskevaa 7 artiklaa väliaikaisesti ennen sopimuksen voimaantuloa kyseisen valtion osalta.

Kyseiset artiklat muodostavat asekauppasopimuksen käytännön soveltamisen ja vaikuttavuuden kannalta keskeisimmän sisällön erityisesti asevientiä koskevien ehdottomien kieltojen muodossa. Koska näiden artiklojen kautta toteutetaan kansainvälistä tavanomaisten aseiden kaupan sääntelyä, neuvotteluissa katsottiin, että väliaikaisen soveltamisen mahdollisuuden tulisi koskea nimenomaan näitä artikloja. Valtiosopimusoikeutta koskevassa Wienin yleissopimuksen 25 artiklassa on määrätty valtiosopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta (SopS 31-12/1980). Valtiosopimusta tai sen osaa sovelletaan väliaikaisesti ennen sen voimaantuloa, jos itse valtiosopimuksessa niin määrätään tai neuvottelevat valtiot ovat siitä muulla tavalla sopineet.

Sopimuksen 6 ja 7 artikla sisältävät osaltaan myös unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, joiden osalta unionin katsotaan antaneen valtuutuksen sopimuksen osapuolina oleville EU:n jäsenvaltioille ilmoittaa myös unionin toimivaltaan kuuluvilta osin 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta neuvoston allekirjoitusvaltuutta koskevassa päätöksessä. Ainoastaan yksi EU:n jäsenvaltiosta ilmoitti 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta jo sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä 3 päivänä kesäkuuta 2013. Muut jäsenvaltiot voivat tehdä ilmoituksen harkintansa mukaan myöhemmin sitoutuessaan sopimukseen. Myös Suomen on tarkoitus tehdä ilmoitus 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta Suomen ratifioimiskirjan tallettamisen yhteydessä. Koska sanotut artiklat sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, edellyttää ilmoituksen tekeminen eduskunnan hyväksyntää. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi sopimuksen 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta. Sopimuksen 6 ja 7 artiklan väliaikaista soveltamista koskeva laki ehdotetaan tulevaksi voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana mahdollisimman pian sen jälkeen, kun Suomi on tallettanut oman sitoutumiskirjansa.

24 artikla *Voimassaolo ja irtisanominen.* Sopimus on voimassa toistaiseksi. Sopimuksen osapuolella on oikeus kansallista suvereniteettiaan käyttäen irtisanoa sopimus. Osapuoli ilmoittaa irtisanomisesta tallettajalle, joka ilmoittaa asiasta kaikille muille osapuolille. Irtisanomisilmoituksessa voidaan antaa selitys irtisanomisen perusteista. Irtisanominen tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut irtisanomisilmoituksen, jollei irtisanomisilmoituksessa mainita myöhempää ajankohtaa. Valtiota ei irtisanomisensa perusteella vapauteta niistä velvoitteista, jotka sille ovat sopimuksesta syntyneet sen ollessa sopimuksen osapuolena, mukaan lukien mahdolliset rahalliset velvoitteet, joita sille on voinut syntyä.

25 artikla *Varaumat.* Artiklassa määrätään sopimukseen tehtävistä varaumista. Artiklan 1 kohdan mukaan osapuoli voi tehdä varaumia sopimukseen allekirjoittaessaan, ratifioidessaan tai hyväksyessään sopimuksen tai liittyessään siihen, jolleivät varaumat ole sopimuksen tavoitteen ja tarkoituksen vastaisia. Määräys vastaa Wienin valtiosopimusoikeutta koskevan yleissopimuksen (SopS 33/1980) artiklaa 19 varaumien tekemisestä. Yhdenmukaisuutta Wienin yleissopimuksen kanssa pidettiin neuvotteluissa tärkeänä. Esillä oli myös periaatteellinen kysymys siitä, tulisiko varaumien tekemistä sopimukseen sallia lainkaan. Varaumien tarkastelussa pidettiin neuvottelujen aikana erityisen tärkeänä kirjausta siitä, että varaumat eivät saa olla sopimuksen tavoitteen ja tarkoituksen vastaisia. Erityisesti sopimuksen soveltamisalaa koskevia 2, 3 ja 4 artiklaa sekä kieltoja koskevaa 6 artiklaa ja vientiä sekä vientilupahakemusten arviointia koskevaa 7 artiklaa voidaan pitää sellaisina artikloina, joihin varaumien teko ei olisi mahdollista ilman, että ne olisivat

sopimuksen tavoitteen ja tarkoituksen vastaisia. Artiklan 2 kohdan mukaan osapuoli voi milloin tahansa peruuttaa varaumansa ilmoittamalla asiasta tallettajalle.

26 artikla *Suhde muihin kansainvälisiin sopimuksiin.* Artikla määrää sopimuksen suhteesta muihin kansainvälisiin sopimuksiin. Artiklan 1 kohdan mukaan sopimuksen täytäntöönpano ei vaikuta sellaisiin osapuolten velvoitteisiin, jotka perustuvat olemassa oleviin tai tuleviin kansainvälisiin sopimuksiin, joissa tämän sopimuksen osapuolet ovat osapuolina. Tämä edellyttää kuitenkin, että kyseiset veloitteet ovat sopusoinnussa asekauppasopimuksen kanssa. Neuvotteluissa valtaosa valtioista edellytti nimenomaista kirjausta siitä, että muut kansainväliset veloitteet eivät saa syrjäyttää asekauppasopimusta, jonka noudattaminen yleissopimuksena haluttiin taata.

Artiklan 2 kohdan mukaan asekauppasopimukseen ei saa vedota perusteena sen osapuolten välisten puolustusyhteistyösopimusten mitätöimiselle. Neuvotteluissa määräystä ei pidetty tarpeellisena, mutta se hyväksyttiin tiettyjen valtioiden vaatimuksesta kompromissina. Kohtaa rajoitettiin niin, että se koskee ainoastaan asekauppasopimuksen osapuolten välisiä puolustusyhteistyösopimuksia kaikkien valtioiden sijaan. Määräys tarkoittaa, että asekauppasopimuksen osapuolina olevat valtiot eivät voi käyttää asekauppasopimusta perustana puolustusyhteistyösopimusten mitätöimiselle. Kirjauksella vaikutetaan näin ollen puolustusyhteistyösopimusten pysyvyyteen ja kirjaus on osoitettu nimenomaisesti sopimuksen osapuolille. Käytännössä artiklan toista kohtaa tulee kuitenkin lukea yhdessä artiklan ensimmäisen kohdan kanssa, mikä tarkoittaa, että kansainvälisiin sopimuksiin sisältyvien velvoitteiden tulee olla sopusoinnussa asekauppasopimuksen kanssa. Määräys ei siis tarkoita poikkeamista asekauppasopimuksen velvoittavuudesta. Mikäli puolustusyhteistyösopimuksen soveltaminen johtaisi siihen, että asekauppasopimuksen osapuoli päättäisi aseiden siirrosta asekauppasopimuksen vastaisesti, kyseessä olisi asekauppasopimuksen rikkominen.

27 artikla *Tallettaja.* Sopimuksen tallettajana toimii Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri.

28 artikla *Todistusvoimaiset tekstit.* Sopimuksen alkuperäiskappale, jonka arabian-, kiinan-, englannin-, ranskan-, venäjän- ja espanjankieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

2 Lakiehdotusten perustelut

2.1 Laki asekauppasopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

1 §. Pykälän mukaan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset saatetaan voimaan lain tasoisina sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut. Lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä on selvitetty eduskunnan suostumuksen tarpeellisuutta käsittelevässä jaksossa.

2 §. Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja lain voimaantulosta ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti, kun sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

2.2 Laki asekauppasopimuksen 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta

1 §. Pykälä mahdollistaa asekauppasopimuksen kieltoja koskevan 6 artiklan sekä vientiä ja vientilupahakemusten arviointia koskevan 7 artiklan soveltamisen väliaikaisesti ennen sopimuksen kansainvälistä voimaantuloa. Väliaikaisesta soveltamisesta määrätään sopimuksen 23 artiklassa, jossa todetaan, että valtio voi allekirjoittaessaan, ratifioidessaan tai hyväksyessään sopimuksen taikka liittyessään siihen, antaa selityksen, jonka mukaan se soveltaa sopimuksen 6 ja 7 artiklaa väliaikaisesti ennen sopimuksen voimaantuloa. Koska 6 ja 7 artikla sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, tulee väliaikaisesta soveltamisesta säätää lailla.

2 §. Pykälän mukaan lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Asetus annetaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun Suomi on tallettanut sitoutumiskirjan ja antanut selityksen väliaikaisesta soveltamisesta. Laki ehdotetaan olevan voimassa siihen päivään saakka, jona laki asekauppasopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta tulee voimaan. Laki on näin ollen voimassa vain siihen saakka, kunnes sopimuksen varsinainen voimaansaattamislaki tulee voimaan. Erillistä kumoamislakia ei siten ole tarvetta säätää.

3 Voimaantulo

Asekauppasopimus ei ole vielä kansainvälisesti voimassa. Se tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun viideskymmenes ratifioimis- tai hyväksymiskirja on talletettu yleissopimuksen tallettajana toimivan YK:n pääsihteerin huostaan. Sopimukseen sitoutui ensimmäisenä Islanti. Esityksen antohetkeen mennessä sopimukseen on sitoutunut [xx] maata.

Asekauppasopimuksen voimaansaattamista koskevan lain voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti, kun yleissopimus tulee kansainvälisesti ja Suomen osalta voimaan. Suomen on tarkoitus antaa sopimuksen 23 artiklassa tarkoitettu ilmoitus siitä, että Suomi soveltaa sopimuksen 6 ja 7 artiklaa väliaikaisesti ennen sopimuksen voimaantuloa. Määräykset saatetaan väliaikaisesti sovellettavaksi lailla, joka saatetaan voimaan valtioneuvoston asetuksella sen jälkeen, kun Suomi on tallettanut sitoutumiskirjansa. Sopimuksen väliaikaista soveltamista koskeva laki ehdotetaan olemaan voimassa siihen saakka, kunnes varsinainen voimaansaattamislaki tulee voimaan.

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka kuuluisivat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Itsehallintolain 27 §:n mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat ampuma-aseita ja ampumatarvikkeita (27 § 27 kohta) sekä ulkomaankauppaa (27 § 12 kohta). Siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten maahantuonnin, viennin sekä siirtojen valvontaan sovelletaan ampuma-aselakia sekä valtakunnan että Ahvenanmaan alueella. Esitykseen liittyvän voimaansaattamislain voimaantulolle Ahvenanmaan maakunnassa ei siten ole tarpeen saada itsehallintolain 59 § 2 momentin mukaista Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumusta.

Ahvenanmaan demilitarisoinnilla on vakiintunut kansainvälisoikeudellinen asema, jonka noudattamiseen Suomi on sitoutunut täysimääräisesti. Asekauppasopimuksella määrätään aseiden vientiin, tuontiin, kauttakuljetukseen, mukaan lukien uudelleenlastaus, sekä välitykseen liittyvistä asesiirtojen edellytyksistä. Asekauppasopimuksen soveltamisella ei ole vaikutusta Ahvenanmaan erityisasemaan demilitarisoituna alueena. Asekauppasopimuksen kauttakuljetusta koskevan 9 artiklan mukaan osapuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla ne sääntelevät tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan tavanomaisten aseiden kauttakuljetusta tai uudelleenlastausta alueensa kautta asiaa koskevan kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Määräys mahdollistaa Ahvenanmaan erityisaseman huomioimisen. Ahvenanmaalle ei voida tuoda eikä sen kautta voida kuljettaa asekauppasopimuksessa tarkoitettuja sotilaskäyttöön tarkoitettuja tavanomaisia aseita.

4 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

Toimivallanjako unionin ja jäsenvaltioiden välillä

Asekauppasopimus on niin sanottu sekasopimus, jonka määräyksistä osa kuuluu Euroopan unionin toimivaltaan ja osa jäsenvaltioiden toimivaltaan. Eduskunta hyväksyy vakiintuneen käytännön mukaan tällaisen sekasopimuksen vain siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan (esim. PeVL 6/2001 vp, s. 3, PeVL 31/2001 vp, s. 3, PeVL 16/2004 vp, s. 2-3). Sen sijaan eduskunnan hyväksyminen ei koske vakiintuneen käytännön mukaan sopimuksen niitä osia, jotka kuuluvat unionin yksinomaiseen toimivaltaan (esim. PeVL 31/2001 vp, PeVL 16/2004 vp ja PeVL 24/2004 vp). Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että toimivallan jakautumiseen unionin ja jäsenvaltioiden välillä kiinnitetään riittävästi huomiota laadittaessa hallituksen esityksiä jaetun toimivallan sopimuksista. Esityksistä tulee ilmetä, miltä osin sopimukset kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan (ks. esim. PeVL 6/2001 vp, PeVL 31/2001 vp ja PeVL 6/2005 vp).

Unionilla on yksinomaista toimivaltaa asekauppasopimuksen alalla siltä osin, kun unionissa on hyväksytty säädöksiä sisämarkkinoita koskevan oikeusperustan SEUT 114 ja kauppapolitiikkaa koskevan SEUT 207 artiklan nojalla. Säädösten tavoitteena on lieventää ja poistaa tavanomaisten aseiden siirtojen esteitä sisämarkkinoilla.

Unionin puitteissa on ensinnäkin annettu säädöksiä puolustustarvikkeiden ja siviiliaseiden siirroista Euroopan talousalueen *sisällä* SEUT 114 artiklan perusteella. Puolustustarvikkeiden puolella on annettu direktiivi unionin sisällä tapahtuvia puolustukseen liittyvien tuotteiden siirtoja koskevien

ehtojen yksinkertaistamisesta (2009/43/EY). Siviiliaseiden puolella taas on annettu direktiivi aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta (91/477/ETY).

Unionin puitteissa on lisäksi annettu säädöksiä aseiden viennistä kolmansiin maihin eli Euroopan talousalueen *ulkopuolelle* SEUT 207 artiklan nojalla. Unionissa on ensinnäkin annettu asetus (EU) N:o 258/2012 kansainvälisen järjestytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä.

Puolustustarvikkeiden puolella vientiä kolmansiin maihin säännellään yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan instrumenteilla. Nämä eroavat unionin sektorikohtaisilla politiikan aloilla hyväksytyistä säädöksistä siten, että yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan sovelletaan erityisiä sääntöjä ja menettelyjä, ja se on luonteeltaan korostetun hallitustenvälisenä etenkin toimielinten toimivaltuuksien, päätöksentekomenettelyn ja käytettävissä olevien säädöstyyppeiden osalta. Neuvoston yhteinen kanta sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä (2008/944/YUTP, jäljempänä ”EU:n yhteinen kanta”) sääntelee puolustustarvikkeiden vientiä kolmansiin maihin. Yhteinen kanta otetaan huomioon vientiä koskevassa kansallisessa lupaharkinnassa puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 9 §:n nojalla.

Edellä mainitut EU-säädökset määrittävät puolustustarvikkeiden ja siviiliaseiden lupajärjestelmän lupakriteerit (mukaan lukien luvan epääminen ja lupa-arvioinnin perusteet) sekä lupien peruuttamiset. Nämä liittyvät asekauppasopimuksen 2–4 artiklaan (soveltamisala) 5 artiklaan (valvontajärjestelmä), 6 artiklaan (kiellot), 7 artiklaan (vientilupahakemusten arviointi), 8 artiklaan (tuonti), 9 artiklaan (kauttakuljetus ja uudelleenlastaus), 10 artiklaan (välitys), 11 artiklaan (tarkoituksenvastaiset siirrot) ja 12 artiklaan (tiedostojen pito). Vaikka mainituissa EU-säädöksissä on asetettu edellytyksiä puolustustarvikkeiden ja ampuma-aseiden luvulle, Suomella on kuitenkin myös näiden määräysten osalta toimivaltaa ainakin siltä osin, kun kyse on ulko- ja turvallisuuspoliittisten esteiden arvioinnista puolustustarvikkeiden ja ampuma-aseiden lupaharkinnassa. Lisäksi on syytä huomata, että SEUT 346 artikla oikeuttaa jokaisen jäsenvaltion toteuttamaan toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeellisiksi keskeisten turvallisuusetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan. Kyseiset toimenpiteet eivät kuitenkaan saa heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä sisämarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön.

Sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen.

Asekauppasopimus on ensimmäinen yleismaailmallinen sopimus, jolla säännellään tavanomaisten aseiden kauppaa ja pyritään estämään laitonta asekauppaa. Asekauppasopimus sisältää

lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, joista on tehty tarkempaa selkoa sopimuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa, ja joista selostetaan alla. Tämän vuoksi sopimukselle on tarpeen hankkia eduskunnan suostumus.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan määräys on luettava lainsäädännön alaan kuuluvaksi, jos se koskee jonkin perustuslaissa turvatus perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita, jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla tai jos määräyksessä tarkoitettu asiasta on jo voimassa lain säännöksiä taikka siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (ks. esimerkiksi PeVL 11/2000 vp ja PeVL 12/2000 vp).

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan sopimuksen alueellista soveltamisalaa koskevat määräykset samoin kuin muut lainsäädännön alaan kuuluvien aineellisten sopimusmääräysten sisältöön ja soveltamiseen välillisesti vaikuttavat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan (PeVL 6/2001 vp; PeVL 24/2001). Asekaupposopimuksen tavoitetta koskeva 1 artikla sekä soveltamisalaa koskevat 2 – 4 artikla määrittävät sellaisten sopimuksen muiden määräysten sisältöä ja soveltamista, joiden määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan. Näin ollen 2, 3 ja 4 artiklat kuuluvat myös lainsäädännön alaan ja edellyttävät siten eduskunnan suostumusta.

Sopimuksen 6 artikla sisältää ehdottoman kiellon siirtää tavanomaisia aseita tai tarvikkeita, jos siirto rikkoisi YK:n asevientikieltoa tai osapuolen velvoitteita, jotka johtuvat kansainvälisistä sopimuksista, joihin kyseinen valtio on sitoutunut taikka jos valtiolla on tietoa, että aseita tai tarvikkeita käytettäisiin joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan tai sotarikoksiin. Koska määräys tosiasiallisesti rajoittaa Suomen harkintavaltaa tavanomaisten aseiden siirtoja (vientä, siirto, välitys, kauttakulku) koskevassa päätöksenteossa, määräys edellyttää eduskunnan suostumusta.

Sopimuksen 7 artiklassa määrätään viennistä ja vientilupahakemusten arvioinnista. Suomessa puolustustarvikkeiden vientilupamenettelystä on säädetty puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 3 luvussa. Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten viennistä on puolestaan säädetty ampuma-aselain 36 §:ssä sekä. Määräys kuuluu lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 8 artikla koskee tavanomaisten aseiden tuontia. Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten tuonnin luvanvaraisuudesta säädetään ampuma-aselain 18 §:ssä. Myös tullilainsäädännössä on tuonnin valvontaa koskevia säännöksiä.

Sopimuksen 9 artikla koskee tavanomaisten aseiden kauttakuljetusta ja uudelleenlastausta. Suomessa kauttakuljetuksesta on säädetty puolustustarvikkeiden vientiä koskevan lain 8 §:ssä. Ampuma-aseiden kauttakuljetusta koskee ampuma-aselain 18 §.

Sopimuksen 10 artiklassa määrätään tavanomaisten aseiden välityksestä. Suomessa puolustustarvikkeiden välityksestä on säädetty puolustustarvikkeiden vientiä koskevan lain 7 §:ssä.

Tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaisia siirtoja koskee sopimuksen 11 artikla. Sopimus edellyttää, että osapuoli toteuttaa toimet, joilla estetään aseiden tarkoituksenvastaiset siirrot. Määräys velvoittaa valtiota toteuttamaan tarvittavat toimet laittoman asekaupan estämiseksi. Määräys rajoittaa Suomen harkintavaltaa tavanomaisten aseiden siirtoja (vientä, siirto, välitys, kauttakulku) koskevassa päätöksenteossa ja sen on siksi katsottava edellyttävän eduskunnan suostumusta.

Sopimuksen 12 artiklan mukaan osapuolet pitävät kansallisten säädöstensä mukaisesti tiedostoja vientiluvista. Suomessa asiakirjojen arkistoinnista, mukaan lukien asiakirjojen säilytysajat, säädetään arkistolaissa (831/1994). Tiedostojen pidosta on säädetty ampuma-aselain 25 ja 113 §:ssä sekä henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003). Lisäksi puolustustarvikkeiden siirtolupien julkaisusta on säädetty puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 18 §:ssä. Sopimusmääräys kuuluu näin ollen lainsäädännön alaan.

Sopimuksen 13 artiklassa on määräykset raportoinnista. Artiklan 3 kohdan mukaan raportista voidaan jättää pois kaupallisesti arkaluontoiset tai ja kansallista turvallisuutta koskevat tiedot. Salassa pidettävistä tiedoista on säädetty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:ssä. Koska määräys ei velvoita Suomea luovuttamaan salassa pidettävää tietoa, määräyksen ei ole katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan, eikä siten edellytä eduskunnan suostumusta.

Sopimuksen 19 artikla sisältää määräykset riitojen ratkaisusta. Artiklan mukaan osapuolet kuulevat toisiaan ja tekevät keskinäisellä suostumuksella yhteistyötä, myös neuvottelujen, välityksen, sovittelun tai oikeudenkäynnin avulla tai muilla rauhanomaisilla keinoilla, ratkaistakseen riidat, joita niiden välille voi syntyä sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta. Osapuolet voivat saattaa riidan myös välimiesmenettelyn ratkaistavaksi. Määräyksen on katsottava kuuluvan lainsäädännön alaan siltä osin, kun määräys voisi johtaa pakolliseen ja sitovaan riitojen ratkaisuun, jossa riidan ratkaisu voisi vaikuttaa siihen, miten sopimuksen laintasoisena säänneltyä asiaa koskevaa määräystä on Suomessa sovellettava (PeVL 31/2001 vp).

Sopimuksen 23 artikla sisältää mahdollisuuden soveltaa sopimuksen 6 ja 7 artiklaa väliaikaisesti. Suomen on tarkoitus tehdä ilmoitus 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta Suomen ratifioimiskirjan tallettamisen yhteydessä. Koska sanotut artiklat sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, edellyttää kyseisen ilmoituksen tekeminen eduskunnan hyväksyntää. Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi sopimuksen 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta. Sopimuksen 6 ja 7 artiklan väliaikaista soveltamista koskeva laki ehdotetaan tulevaksi voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana mahdollisimman pian sen jälkeen, kun Suomi on tallettanut oman sitoutumiskirjansa.

Sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, eikä esitykseen sisältyvä lakiehdotus koske perustuslakia sen 95 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Sopimus voidaan näin ollen hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänen enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsiksi voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

eduskunta hyväksyisi New Yorkissa 2 päivänä huhtikuuta 2013 tehdyn asekauppasopimuksen.

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki**asekauppasopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten
voimaansaattamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

New Yorkissa 2 päivänä huhtikuuta 2013 tehdyn asekauppasopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä päivänä kuuta 2013

PÄÄMINISTERI Jyrki Katainen Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

2.

Laki**asekauppasopimuksen 6 ja 7 artiklan väliaikaisesta soveltamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

New Yorkissa 2 päivänä huhtikuuta 2013 tehdyn asekauppasopimuksen 6 ja 7 artiklan määräyksiä voidaan soveltaa väliaikaisesti ennen sopimuksen kansainvälistä voimaantuloa.

2§

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Tämä laki on voimassa siihen päivään, jona asekauppasopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annettu laki (/) tulee voimaan.

Helsingissä päivänä kuuta 2013

PÄÄMINISTERI Jyrki Katainen

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

ASEKAUPPASOPIMUS

Johdanto

Tämän sopimuksen osapuolet, jotka

toimivat Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan päämäärien ja periaatteiden ohjaamina,

palauttavat mieliin Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan 26 artiklan, jolla pyritään edistämään kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden aikaansaamista ja ylläpitämistä käyttäen maailman ihmisvoimia ja taloudellisia voimavaroja mahdollisimman vähän aseistukseen,

korostavat tarvetta estää ja lopettaa tavanomaisten aseiden laitton kauppa sekä estää näiden aseiden tarkoituksenvastaiset siirrot laittomille markkinoille tai luvattomaan loppukäyttöön ja luvattomille loppukäyttäjille, mukaan lukien terroriteot,

tunnustavat valtioiden oikeudet poliittiset, taloudelliset, kaupalliset ja turvallisuusedut, jotka liittyvät tavanomaisten aseiden kansainväliseen kauppaan,

vahvistavat jokaisen valtion suvereenin oikeuden säännellä ja valvoa tavanomaisia aseita yksinomaan omalla alueellaan oman oikeusjärjestelmänsä tai valtiosääntöjärjestelmänsä mukaisesti,

tiedostavat, että rauha ja turvallisuus, kehitys ja ihmisoikeudet ovat Yhdistyneiden kansakuntien järjestelmän peruspilareita ja muodostavat yhteisen turvallisuuden perustan, ja ovat tietoisia siitä, että kehitys, rauha ja turvallisuus sekä ihmisoikeudet ovat sidoksissa toisiinsa ja vahvistavat toisiaan,

palauttavat mieliin Yhdistyneiden kansakuntien aseidenriisuntatoimikunnan antamat kansainvälisten asesiirtojen suuntaviivat, jotka perustuvat 6 päivänä joulukuuta 1991 annettuun yleiskokouksen päätöslauselmaan 46/36 H,

panevat merkille sen työpanoksen, joka on annettu Yhdistyneiden kansakuntien toimintaohjelmalla pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan kaikkien osa-alueiden estämisestä, torjumisesta ja poistamisesta, kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävällä ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevalla lisäpöytäkirjalla sekä kansainvälisellä välineellä, jonka avulla valtiot voivat tunnistaa ja jäljittää nopeasti ja luotettavasti laittomat pienaseet ja kevyet aseet,

ovat tietoisia tavanomaisten aseiden laittoman ja sääntelemättömän kaupan vaikutuksista turvallisuuteen, talouteen sekä sosiaaliin ja humanitaarisiin olosuhteisiin,

pitävät mielessä, että suuri enemmistö aseellisten selkkausten ja aseellisen väkivallan uhreista on siviilejä, erityisesti naisia ja lapsia,

ovat tietoisia myös aseellisten selkkausten uhrien kohtaamista haasteista ja heidän tarpeestaan saada asianmukaista hoitoa ja kuntoutusta sekä päästä osallisiksi yhteiskunnasta ja taloudesta,

korostavat, ettei mikään tämän sopimuksen määräys estä valtioita ylläpitämästä ja toteuttamasta muita tehokkaita toimia, joilla edistetään tämän sopimuksen tavoitetta ja tarkoitusta,

ottavat huomioon tiettyjen tavanomaisten aseiden laillisen kaupan, laillisen omistuksen ja käytön viihde-, kulttuuri-, historia- ja urheilutoiminnassa, jossa tällainen kauppa, omistus ja käyttö ovat lailla sallittuja tai suojattuja,

ottavat huomioon myös sen tehtävän, joka alueellisilla järjestöillä voi olla niiden avustaessa osapuolia pyydettyä tämän sopimuksen täytäntöönpanossa,

ovat tietoisia siitä vapaaehtoisesta ja aktiivisesta panoksesta, jonka kansalaisyhteiskunta, kansalaisjärjestöt mukaan lukien, ja elinkeinoelämä voivat antaa tiedottamalla tämän sopimuksen tavoitteesta ja tarkoituksesta sekä tukemalla sen täytäntöönpanoa,

tiedostavat, että tavanomaisten aseiden kansainvälisen kaupan sääntely ja niiden tarkoituksenvastaisten siirtojen estäminen eivät saisi haitata kansainvälistä yhteistyötä eivätkä varusteiden, tarvikkeiden ja teknologian laillista kauppaa rauhanomaisiin tarkoituksiin,

korostavat olevan suotavaa, että tätä sopimusta noudatetaan yleismaailmallisesti,

ovat päättäneet toimia seuraavia periaatteita noudattaen:

Periaatteet

- kaikkien valtioiden luonnollinen oikeus erilliseen ja yhteiseen puolustautumiseen, joka on tunnustettu Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan 51 artiklassa;
- kansainvälisten riitojen selvittäminen Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan 2 artiklan 3 momentin mukaisesti rauhanomaisin keinoin siten, ettei kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta eikä oikeudenmukaisuutta vaaranneta;
- Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan 2 artiklan 4 momentin mukainen pidättyminen kansainvälisissä suhteissa väkivallalla uhkaamisesta tai sen käyttämisestä minkään valtion alueellista koskemattomuutta tai poliittista riippumattomuutta vastaan tai menettelemästä muulla tavalla, joka on ristiriidassa Yhdistyneiden kansakuntien päämäärien kanssa;
- Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan 2 artiklan 7 momentin mukainen puuttumattomuus asioihin, jotka olennaisesti kuuluvat jonkin valtion sisäiseen toimivaltaan;
- kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattaminen ja sen noudattamisen varmistaminen muun muassa vuoden 1949 Geneven sopimusten mukaisesti sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja niiden kunnioittamisen varmistaminen muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen mukaisesti;
- kaikkien valtioiden vastuu tavanomaisten aseiden kansainvälisen kaupan tehokkaasta sääntelemisestä kansainvälisten velvoitteidensa mukaisesti ja näiden aseiden tarkoituksenvastaisten

siirtojen estämisestä sekä kaikkien valtioiden ensisijainen vastuu kansallisten valvontajärjestelmien perustamisesta ja toteuttamisesta;

– kunnioitus sitä kohtaan, että jokaisella valtiolla on oikeutettu etu saada hankkia tavanomaisia aseita käyttääkseen oikeuttaan puolustautumiseen ja osallistuakseen rauhanturvaoperaatioihin sekä oikeutettu etu tuottaa, viedä maasta, tuoda maahan ja siirtää tavanomaisia aseita;

– tämän sopimuksen johdonmukainen, puolueeton ja syrjimätön täytäntöönpano,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla Tavoite ja tarkoitus

Tämän sopimuksen tavoitteena on

- saada aikaan mahdollisimman tiukat yhteiset kansainväliset vaatimukset, joilla säännellään tavanomaisten aseiden kansainvälistä kauppaa tai parannetaan sen sääntelyä;

- estää ja lopettaa tavanomaisten aseiden laitton kauppa ja estää näiden aseiden tarkoituksenvastaiset siirrot,

jolloin sopimuksen tarkoituksena on

- osaltaan edistää kansainvälistä ja alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta;

- vähentää ihmisten kärsimyksiä;

- edistää osapuolten yhteistyötä, avoimuutta ja vastuullista toimintaa tavanomaisten aseiden kansainvälisessä kaupassa ja siten lisätä osapuolten keskinäistä luottamusta.

2 artikla Soveltamisala

1. Tätä sopimusta sovelletaan kaikkiin tavanomaisiin aseisiin, jotka kuuluvat seuraaviin luokkiin:

- (a) taistelupanssarivaunut;
- (b) panssaroidut taistelujoneuvot;
- (c) suurikaliiperiset tykistöjärjestelmät;
- (d) taistelulentokoneet;
- (e) rynnäköhelikopterit;
- (f) taistelualukset;
- (g) ohjukset ja ohjuslaukaisimet; ja
- (h) pienaseet ja kevyet aseet.

2. Tätä sopimusta sovellettaessa kansainvälisen kaupan toiminnan katsotaan sisältävän viennin, tuonnin, kauttakuljetuksen, uudelleenlastauksen ja välityksen, joita jäljempänä sanotaan "siirroksi".

3. Tätä sopimusta ei sovelleta, kun osapuoli tai joku muu sen puolesta kuljettaa tavanomaisia aseita kansainvälisesti omaa käyttöönsä varten, edellyttäen, että tavanomaiset aseet pysyvät kyseisen osapuolen omistuksessa.

3 artikla

Ampumatarvikkeet

Osapuolet perustavat kansallisen valvontajärjestelmän ja ylläpitävät sitä säännelläkseen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvilla tavanomaisilla aseilla ammuttujen, laukaistujen tai lähetettyjen ampumatarvikkeiden vientiä, ja osapuolet soveltavat 6 ja 7 artiklan määräyksiä ennen kuin myöntävät luvan tällaisten ampumatarvikkeiden vientiin.

4 artikla

Osat ja komponentit

Osapuolet perustavat kansallisen valvontajärjestelmän ja ylläpitävät sitä säännelläkseen osien ja komponenttien vientiä, jos vienti tapahtuu muodossa, joka mahdollistaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden kokoamisen, ja osapuolet soveltavat 6 ja 7 artiklan määräyksiä ennen kuin myöntävät luvan tällaisten osien ja komponenttien vientiin.

5 artikla

Yleinen täytäntöönpano

1. Osapuolet panevat tämän sopimuksen täytäntöön johdonmukaisesti, puolueettomasti ja syrjimättömästi, pitäen mielessä sopimuksessa tarkoitetut periaatteet.
2. Osapuolet perustavat kansallisen valvontajärjestelmän, mukaan lukien kansallinen valvonnalaisten tuotteiden luettelo, ja ylläpitävät sitä pannakseen tämän sopimuksen määräykset täytäntöön.
3. Osapuolia kehoitetaan soveltamaan tämän sopimuksen määräyksiä mahdollisimman monenlaisiin tavanomaisiin aseisiin. Sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan a–g alakohdan soveltamisalaan kuuluvien luokkien kansallisten määritelmien on sisällettävä vähintään ne kuvaukset, joita Yhdistyneiden kansakuntien tavanomaisten aseiden rekisterissä käytetään sopimuksen voimaantulon ajankohtana. Sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan h alakohdan soveltamisalaan kuuluvan luokan kansallisten määritelmien on sisällettävä vähintään ne kuvaukset, joita asianomaisissa Yhdistyneiden kansakuntien asiakirjoissa käytetään tämän sopimuksen voimaantulon ajankohtana.
4. Osapuolet toimittavat kansallisen lakinsa mukaisesti kansallisen valvontaluettelonsa sihteeristölle, joka saattaa sen muiden osapuolten saataville. Osapuolia kehoitetaan saattamaan valvontaluettelonsa julkisesti saataville.
5. Osapuolet toteuttavat tämän sopimuksen määräysten täytäntöönpanon edellyttämät toimet ja nimeävät toimivaltaiset kansalliset viranomaiset luodakseen tehokkaan ja avoimen kansallisen valvontajärjestelmän, jolla säännellään sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden sekä 3 ja 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoa.
6. Kukin osapuoli nimeää yhden tai useamman kansallisen yhteystahon vaihtamaan tietoja tämän sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvistä asioista. Kukin osapuoli ilmoittaa 18 artiklan mukaisesti perustetulle sihteeristölle kansallisen tai kansalliset yhteystahonsa ja pitää tämän tiedon ajan tasalla.

6 artikla

Kiellot

1. Osapuoli ei myönnä lupaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoon, jos siirto rikkoisi osapuolen velvoitteita, jotka perustuvat Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan VII luvun mukaisesti toimivan Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston hyväksymiin toimenpiteisiin, erityisesti aseidenvientikieltoihin.
2. Osapuoli ei myönnä lupaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoon, jos siirto rikkoisi osapuolen kansainvälisiä velvoitteita, jotka perustuvat kansainvälisiin sopimuksiin, joissa se on osapuolena, erityisesti tavanomaisten aseiden siirtoon tai laittomaan kauppaan liittyviä velvoitteita.
3. Osapuoli ei myönnä lupaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden siirtoon, jos sillä on luvasta päättämisen ajankohtana tietoa, jonka mukaan kyseisiä aseita tai tarvikkeita voitaisiin käyttää joukkotuhontaan, rikoksiin ihmisyyttä vastaan, vuoden 1949 Geneven sopimusten törkeään rikkomiseen, suojeltuihin siviilikohteisiin tai suojeltuihin siviileihin kohdistuviin hyökkäyksiin tai muihin sotarikoksiin, jotka määrittellään kansainvälisissä sopimuksissa, joissa kyseinen osapuoli on osapuolena.

7 artikla

Vienti ja vientilupahakemusten arviointi

1. Jollei vientiä kielletä 6 artiklan mukaisesti, viejänä oleva sopimuksen osapuoli arvioi ennen vientiluvan myöntämistä 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluville tavanomaisille aseille tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluville tarvikkeille, lainkäyttövaltansa ja kansallisen valvontajärjestelmänsä mukaisesti, puolueettomasti ja syrjimättömästi sekä ottaen huomioon asianmukaiset tekijät, myös tuojavaltion 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti antaman tiedon, sitä mahdollisuutta, että kyseisillä tavanomaisilla aseilla tai tarvikkeilla
  - a) vahvistettaisiin tai heikennettäisiin rauhaa ja turvallisuutta;
  - b) saatettaisiin
    - i) loukata vakavasti kansainvälistä humanitaarista oikeutta tai helpottaa tällaista loukkaamista;
    - ii) loukata vakavasti ihmisoikeuksia koskevaa kansainvälistä oikeutta tai helpottaa tällaista loukkaamista;
    - iii) syyllistyä tekoon tai helpottaa tekoa, joka on rikos sellaisten terrorismia koskevien kansainvälisten sopimusten tai pöytäkirjojen mukaan, joissa viejävaltio on osapuolena; tai
    - iv) syyllistyä tekoon tai helpottaa tekoa, joka on rikos sellaisten kansainvälistä järjestäytyntä rikollisuutta koskevien kansainvälisten sopimusten tai pöytäkirjojen mukaan, joissa viejävaltio on osapuolena.
2. Viejänä oleva sopimuksen osapuoli harkitsee myös, voitaisiinko 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettujen riskien vähentämiseksi toteuttaa joitakin toimia, kuten luottamusta lisääviä toimia tai viejä- ja tuojavaltioiden yhdessä kehittämiä ja sopimia ohjelmia.

3. Jos viejänä oleva sopimuksen osapuoli päättää asiaa arvioituaan ja käytettävissä olevia riskiä vähentäviä toimia harkittuaan, että on olemassa jonkin 1 kohdassa tarkoitetun kielteisen seurauksen huomattava riski, se ei saa myöntää venttilupaa.

4. Asiaa arvioidessaan viejänä oleva sopimuksen osapuoli ottaa huomioon sen riskin, että 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvia tavanomaisia aseita tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvia tarvikkeita saatetaan käyttää törkeään sukupuolittuneeseen väkivaltaan tai törkeään naisiin ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan tai tällaisen väkivallan helpottamiseen.

5. Viejänä oleva sopimuksen osapuoli toteuttaa toimet, joilla se varmistaa, että kaikki 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvien tarvikkeiden venttiluvat ovat yksityiskohtaisia ja että ne annetaan ennen vientiä.

6. Viejänä oleva sopimuksen osapuoli saattaa pyydettäessä asianmukaiset tiedot kyseisestä luvasta tuojana olevan sopimuksen osapuolen sekä kauttakuljetus- tai uudelleenlastausvaltioina olevien osapuolten saataville kansallisten säädöstensä, käytäntöjensä ja toimintaperiaatteidensa mukaisesti.

7. Viejänä oleva sopimuksen osapuolta, joka saa luvan myöntämisen jälkeen uutta asiaan liittyvää tietoa, kehoitetaan arvioimaan lupa uudelleen neuvoteltuaan tarvittaessa tuojavaltion kanssa.

8 artikla

Tuonti

1. Tuojana oleva sopimuksen osapuoli toteuttaa toimet, joilla se varmistaa, että asiaa koskevaa ja asianmukaista tietoa annetaan pyydettäessä sen kansallisten säädösten mukaisesti viejänä olevalle sopimuksen osapuolelle, jotta tämä voi tiedon avulla arvioida viennin kansallisesti 7 artiklan mukaisesti. Nämä toimet voivat sisältää loppukäyttöä tai loppukäyttäjää koskevaa dokumentointia.

2. Tuojana oleva sopimuksen osapuoli toteuttaa toimet, joiden avulla se voi säännellä tarvittaessa lainkäyttövaltaansa kuuluvaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tuontia. Nämä toimet voivat sisältää tuontijärjestelmiä.

3. Tuojana oleva sopimuksen osapuoli voi pyytää viejänä olevalta sopimuksen osapuolelta tietoja venttilupahakemuksista tai myönnettyistä venttiluvista, joissa tuojana oleva sopimuksen osapuoli on lopullisena määräamana.

9 artikla

Kauttakuljetus tai uudelleenlastaus

Osapuolet toteuttavat asianmukaiset toimet, joilla ne sääntelevät tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan lainkäyttövaltaansa kuuluvaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden kauttakuljetusta tai uudelleenlastausta alueensa kautta asiaa koskevan kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

10 artikla

Välitys

Osapuolet toteuttavat kansallisen lakinsa mukaisesti tarvittavat toimet, joilla ne sääntelevät lainkäyttövaltaansa kuuluvaa 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden

välitystä. Näissä toimissa aseiden välittäjiä voidaan vaatia rekisteröitymään tai hankkimaan kirjallinen lupa ennen välitystoiminnan aloittamista.

11 artikla

Tarkoituksenvastaiset siirrot

1. Sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden siirtoon osallistuva osapuoli toteuttaa toimet, joilla estetään aseiden tarkoituksenvastaiset siirrot.

2. Viejänä oleva sopimuksen osapuoli pyrkii estämään 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaiset siirrot 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti perustetun kansallisen valvontajärjestelmänsä avulla, arvioimalla vietävien aseiden tarkoituksenvastaisten siirtojen riskin sekä harkitsemalla riskejä vähentävien toimien käyttöönottoa, kuten luottamusta lisääviä toimia tai viejä- ja tuojavaltioiden yhdessä kehittämiä ja sopimia ohjelmia. Muita estämistoimia voivat tarvittaessa olla vientiin osallistuvien toimijoiden selvittäminen, täydentävien asiakirjojen, todistusten ja vakuutusten vaatiminen, viennin kieltäminen tai muut asianmukaiset toimet.

3. Tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan tuoja- ja viejävaltioina olevat osapuolet sekä kauttakuljetus- ja uudelleenlastausvaltioina olevat osapuolet toimivat yhteistyössä ja vaihtavat keskenään tietoja kansallisen lakinsa mukaisesti vähentääkseen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaisen siirron riskiä.

4. Jos osapuoli havaitsee siirrettyjä 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvia tavanomaisia aseita siirretyn tarkoituksenvastaisesti, se toteuttaa kansallisen lakinsa ja kansainvälisen oikeuden mukaisesti asianmukaiset toimet tämän tarkoituksenvastaisen siirron käsittelemiseksi. Nämä toimet voivat sisältää varoituksen antamisen niille osapuolille, joita asia mahdollisesti koskee, kyseisten 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaisten kuljetusten tutkimisen sekä seurantatoimet tutkinnan ja lainvalvonnan avulla.

5. Jotta osapuolet pystyisivät paremmin ymmärtämään ja estämään siirrettävien 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaisia siirtoja, niitä kehoitetaan jakamaan keskenään asianmukaisia tietoja tehokkaista toimista tarkoituksenvastaisten siirtojen käsittelemiseksi.

Näitä tietoja voivat olla tiedot laittomasta toiminnasta, mukaan lukien korruptio, kansainväliset laittoman kaupan reitit, laittomat välittäjät, laittomat toimituslähteet, salaamismenetelmät, tavanomaiset lähetyspaikat ja tarkoituksenvastaisiin siirtoihin osallistuvien järjestäytyneiden ryhmien käyttämät määräpaikat.

6. Osapuolia kehoitetaan ilmoittamaan muille osapuolille sihteeristön kautta niistä toimista, jotka ne ovat toteuttaneet käsitelläkseen siirrettyjen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaisia siirtoja.

12 artikla

Tiedostojen pito

1. Osapuolet pitävät kansallisten säädöstensä mukaisesti kansallisia tiedostoja vientiluvista, jotka ne ovat myöntäneet 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvia tavanomaisia aseita varten, tai tällaisten aseiden toteutuneesta viennistä.

2. Osapuolia kehoitetaan pitämään tiedostoja 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvista tavanomaisista aseista, jotka siirretään lopulliseen määräpaikkaansa niiden alueelle tai joiden kauttakuljetus tai uudelleenlastaus osapuolten lainkäyttövaltaan kuuluvan alueen kautta sallitaan.

3. Osapuolia kehoitetaan merkitsemään kyseisiin tiedostoihin tarpeen mukaan 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden määrä, arvo, malli/tyyppi, sallitut kansainväliset siirrot, tosiasiallisesti siirretyt tavanomaiset aseet sekä yksityiskohtaiset tiedot viejävaltiosta tai -valtioista, tuojavaltiosta tai -valtioista, kauttakuljetus- ja uudelleenlastausvaltiosta tai -valtioista ja loppukäyttäjistä.

4. Tiedostojen tietoja säilytetään vähintään kymmenen vuotta.

13 artikla Raportointi

1. Kukin osapuoli antaa ensimmäisen vuoden kuluessa tämän sopimuksen voimaantulosta kyseisen osapuolen osalta 22 artiklan mukaisesti sihteeristölle ensimmäisen raportin toimista, jotka se on toteuttanut tämän sopimuksen täytäntöön panemiseksi, mukaan lukien kansalliset säädökset, kansalliset valvontaluettelot sekä muut määräykset ja hallinnolliset toimet. Osapuolet raportoivat tarvittaessa sihteeristölle uusista toimista, jotka ne ovat toteuttaneet tämän sopimuksen täytäntöön panemiseksi. Sihteeristö saattaa raportit osapuolten saataville ja jakaa ne näille.

2. Osapuolia kehoitetaan raportoimaan sihteeristön välityksellä muille osapuolille tiedot sellaisista toteutetuista toimista, jotka ovat osoittautuneet tehokkaiksi käsiteltäessä siirrettyjen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaisia siirtoja.

3. Osapuolet antavat sihteeristölle vuosittain viimeistään 31 päivänä toukokuuta raportin edelliseltä kalenterivuodelta 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden viennistä ja tuonnista, johon annettu lupa tai joka on toteutunut. Sihteeristö saattaa raportit osapuolten saataville ja jakaa ne näille. Sihteeristölle annettu raportti voi sisältää samat tiedot, jotka osapuoli on antanut muiden asiaa koskevien Yhdistyneiden kansakuntien järjestelmien yhteydessä, mukaan lukien Yhdistyneiden kansakuntien tavanomaisten aseiden rekisteri. Raporteista voidaan jättää pois kaupallisesti arkaluontoiset ja kansallista turvallisuutta koskevat tiedot.

14 artikla Täytäntöönpano

Osapuolet toteuttavat asianmukaiset toimet saattaakseen voimaan kansalliset säädökset ja määräykset, joilla tämän sopimuksen määräykset pannaan täytäntöön.

15 artikla Kansainvälinen yhteistyö

1. Osapuolet toimivat yhteistyössä keskenään turvallisuusetujensa ja kansallisen lakinsa mukaisesti pannaan tämän sopimuksen tehokkaasti täytäntöön.

2. Osapuolia kehoitetaan helpottamaan kansainvälistä yhteistyötä, mukaan lukien tietojen vaihto sellaisista yhteistä etua koskevista asioista, jotka liittyvät tämän sopimuksen täytäntöönpanoon ja soveltamiseen, turvallisuusetujensa ja kansallisen lakinsa mukaisesti.

3. Osapuolia kehoitetaan neuvottelemaan keskenään yhteistä etua koskevista asioista sekä jakamaan tarvittaessa keskenään tietoja tämän sopimuksen täytäntöönpanon tukemiseksi.
4. Osapuolia kehoitetaan toimimaan yhteistyössä kansallisen lakinsa mukaisesti edistääkseen tämän sopimuksen määräysten kansallista täytäntöönpanoa, myös vaihtamalla keskenään tietoja laittomista toiminnoista ja toimijoista, sekä estääkseen ja lopettaakseen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaiset siirrot.
5. Osapuolet avustavat toisiaan yhteisestä sopimuksesta ja kansallisen lakinsa mukaisesti mahdollisimman laajasti tutkinnassa, syytetoimissa ja oikeudenkäynneissä, jotka liittyvät tämän sopimuksen mukaisesti toteutettujen kansallisten toimien rikkomiseen.
6. Osapuolia kehoitetaan toteuttamaan kansallisia toimia ja toimimaan yhteistyössä keskenään estääkseen korruptiomenettelyt 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvien tavanomaisten aseiden siirrossa.
7. Osapuolia kehoitetaan vaihtamaan keskenään kokemuksia ja tietoja kaikista tähän sopimukseen liittyvistä näkökohdista.

16 artikla

Kansainvälinen apu

1. Tätä sopimusta täytäntöön pannessaan osapuolet voivat pyytää apua, mukaan lukien oikeusapu ja lainsäädäntöapu, instituutioiden valmiuksien kehittäminen sekä tekninen, aineellinen ja rahallinen apu. Tätä apua voidaan antaa varastojen hallinnassa, aseidenriisuntaa, demobilisaatiota ja yhteiskuntaan sopeuttamista koskevien ohjelmien toteuttamisessa, mallilainsäädännön laadinnassa sekä tehokkaiden täytäntöönpanomenettelyjen käyttöönotossa. Kaikki osapuolet, jotka siihen pystyvät, antavat tällaista apua pyydettyään.
2. Osapuolet voivat pyytää, tarjota tai ottaa vastaan apua muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien, kansainvälisten, alueellisten, alialueellisten tai kansallisten organisaatioiden tai kansalaisjärjestöjen kautta tai kahdenvälisesti.
3. Osapuolet perustavat vapaaehtoisen rahaston auttaakseen kansainvälistä apua tarvitsevia ja sitä pyytäviä osapuolia tämän sopimuksen täytäntöön panemisessa. Kaikkia osapuolia kehoitetaan luovuttamaan rahastoon varoja.

17 artikla

Osapuolten konferenssi

1. Tämän sopimuksen 18 artiklan mukaisesti perustettu väliaikainen sihteeristö kutsuu koolle osapuolten konferenssin viimeistään vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulosta ja sen jälkeen ajankohtina, joista osapuolten konferenssi päätää.
2. Osapuolten konferenssi hyväksyy työjärjestyksensä yksimielisesti ensimmäisessä istunnossaan.
3. Osapuolten konferenssi hyväksyy toimintaansa koskevat varainhoitosäännöt, mahdollisesti perustamiensa avustavien toimielinten rahoitussäännöt sekä sihteeristön toimintaa sääntelevät varainhoitomääräykset.

Kussakin varsinaisessa istunnossaan osapuolten konferenssi hyväksyy talousarvion seuraavaan varsinaiseen istuntoon saakka kestäväksi varainhoitokaudeksi.

4. Osapuolten konferenssi

- a) tarkastelee tämän sopimuksen täytäntöönpanoa, mukaan lukien tavanomaisten aseiden alalla tapahtuva kehitys;
- b) käsittelee ja antaa suosituksia, jotka koskevat tämän sopimuksen täytäntöönpanoa ja toimintaa, erityisesti sen yleismaailmallisuuden edistämistä;
- c) käsittelee ehdotuksia tämän sopimuksen muuttamiseksi 20 artiklan mukaisesti;
- d) käsittelee tämän sopimuksen tulkinnasta syntyviä kysymyksiä;
- e) käsittelee sihteeristön tehtäviä ja talousarviota ja päättää niistä;
- f) käsittelee sellaisten avustavien toimielinten perustamista, joita saatetaan tarvita tämän sopimuksen toimivuuden parantamiseksi; ja
- g) suorittaa muita tämän sopimuksen mukaisia tehtäviä.

5. Osapuolten konferenssi pitää ylimääräisiä kokouksia katsoessaan sen tarpeelliseksi tai osapuolen pyydettyä kirjallisesti ylimääräistä kokousta, edellyttäen, että vähintään kaksi kolmasosaa osapuolista kannattaa tätä pyyntöä.

18 artikla Sihteeristö

1. Tällä sopimuksella perustetaan sihteeristö, jonka tehtävänä on auttaa osapuolia panemaan tämä sopimus tehokkaasti täytäntöön. Osapuolten konferenssin ensimmäiseen kokoukseen saakka tämän sopimuksen mukaisista hallintotehtävistä vastaa väliaikainen sihteeristö.

2. Sihteeristöllä on riittävä henkilöstö. Henkilöstöllä on tarvittava asiantuntemus sen varmistamiseksi, että sihteeristö pystyy suorittamaan 3 kohdassa tarkoitettut tehtävät tehokkaasti.

3. Sihteeristö on vastuussa osapuolille. Sihteeristö toimii mahdollisimman kevyellä organisaatiolla ja suorittaa seuraavia tehtäviä:

- a) vastaanottaa, saattaa saataville ja jakaa tässä sopimuksessa määrättyjä raportteja;
- b) pitää luetteloja kansallisista yhteystahoista ja saattaa sen osapuolten saataville;
- c) auttaa sovittamaan yhteen sopimuksen täytäntöönpanoon liittyviä avunpyyntöjä ja -tarjouksia sekä edistää pyydettyä kansainvälistä yhteistyötä;
- d) avustaa osapuolten konferenssia sen työssä, myös tekemällä järjestelyjä ja suorittamalla tarvittavia palveluja tämän sopimuksen mukaisia kokouksia varten; ja
- e) suorittaa muita tehtäviä osapuolten konferenssin päätösten mukaan.

19 artikla Riitojen ratkaiseminen

1. Osapuolet kuulevat toisiaan ja tekevät keskinäisellä suostumuksella yhteistyötä, myös neuvottelujen, välityksen, sovittelun tai oikeudenkäynnin avulla tai muilla rauhanomaisilla keinoilla, ratkaistakseen riidat, joita niiden välille voi syntyä tämän sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta.

2. Osapuolet voivat keskinäisellä suostumuksella käyttää välimiesmenettelyä ratkaistakseen keskinäiset riitansa tämän sopimuksen tulkintaa tai soveltamista koskevista asioista.

20 artikla

Sopimuksen muuttaminen

1. Kuuden vuoden kuluttua tämän sopimuksen voimaantulosta mikä tahansa osapuoli voi ehdottaa sopimuksen muuttamista. Sen jälkeen osapuolten konferenssi voi käsitellä muutosehdotuksia ainoastaan joka kolmas vuosi.

2. Ehdotus tämän sopimuksen muuttamiseksi toimitetaan kirjallisena sihteeristölle, joka lähettää ehdotuksen kaikille osapuolille vähintään 180 päivää ennen seuraavaa sellaista osapuolten konferenssin kokousta, jossa muutoksia voidaan käsitellä 1 kohdan mukaisesti. Muutosta käsitellään seuraavassa sellaisessa osapuolten konferenssin kokouksessa, jossa muutoksia voidaan käsitellä 1 kohdan mukaisesti, jollei osapuolten enemmistö viimeistään 120 päivän kuluttua siitä, kun sihteeristö on lähettänyt muutosehdotuksen, ilmoita sihteeristölle tukevansa ehdotuksen käsittelyä.

3. Osapuolet pyrkivät kaikin keinoin yksimielisyyteen kaikista muutoksista. Jollei kaikista pyrkimyksistä huolimatta yksimielisyyteen ole päästy, muutos hyväksytään viime kädessä osapuolten konferenssin kokouksessa läsnä olevien ja äänestävien osapuolten kolmen neljäsosan enemmistöllä. Tässä artiklassa tarkoitetaan läsnä olevilla ja äänestävillä osapuolilla niitä läsnä olevia osapuolia, jotka äänestävät muutoksen puolesta tai sitä vastaan. Tallettaja ilmoittaa näin hyväksytyyn muutoksen kaikille osapuolille.

4. Tämän artiklan 3 kohdan mukaisesti hyväksytty muutos tulee voimaan kunkin muutosta koskevan hyväksymiskirjansa tallettaneen osapuolen osalta yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun enemmistö sopimuksen osapuolista muutoksen hyväksymisen ajankohtana on tallettanut hyväksymiskirjansa tallettajan huostaan. Sen jälkeen muutos tulee voimaan kunkin muun osapuolen osalta yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun kyseinen osapuoli on tallettanut muutosta koskevan hyväksymiskirjansa.

21 artikla

Allekirjoittaminen, ratifioiminen, hyväksyminen tai liittyminen

1. Tämä sopimus on avoinna allekirjoittamista varten kaikille valtioille Yhdistyneiden kansakuntien päämajassa New Yorkissa 3 päivästä kesäkuuta 2013 sopimuksen voimaantuloon saakka.

2. Allekirjoittajavaltiot ratifioivat tai hyväksyvät tämän sopimuksen.

3. Tultuaan voimaan tämä sopimus on avoinna liittymistä varten kaikille valtioille, jotka eivät ole allekirjoittaneet sitä.

4. Ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjat talletetaan tallettajan huostaan.

22 artikla

Voimaantulo

1. Tämä sopimus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun viideskymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu tallettajan huostaan.

2. Sellaisen valtion osalta, joka tallettaa ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tämän sopimuksen voimaantulon jälkeen, sopimus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun tämä valtio on tallettanut ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

23 artikla

Väliaikainen soveltaminen

Valtio voi tämän sopimuksen allekirjoittaessaan tai ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tallettaessaan antaa selityksen, jonka mukaan se soveltaa sopimuksen 6 ja 7 artiklaa väliaikaisesti ennen sopimuksen voimaantuloa kyseisen valtion osalta.

24 artikla

Voimassaolo ja irtisanominen

1. Tämä sopimus on voimassa toistaiseksi.

2. Osapuolella on oikeus kansallista suvereniteettiaan käyttäen irtisanoa tämä sopimus. Osapuoli ilmoittaa irtisanomisesta tallettajalle, joka ilmoittaa asiasta kaikille muille osapuolille. Irtisanomisilmoituksessa voidaan antaa selitys irtisanomisen perusteista. Irtisanominen tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut irtisanomisilmoituksen, jollei irtisanomisilmoituksessa mainita myöhempää ajankohtaa.

3. Valtiota ei irtisanomisensa perusteella vapauteta niistä velvoitteista, jotka sille ovat syntyneet tästä sopimuksesta sen ollessa sopimuksen osapuolena, mukaan lukien mahdolliset rahalliset velvoitteet, joita sille on voinut syntyä.

25 artikla

Varaumat

1. Osapuoli voi tehdä varaumia tähän sopimukseen allekirjoittaessaan, ratifioidessaan tai hyväksyessään sopimuksen tai liittyessään siihen, jolleivät varaumat ole sopimuksen tavoitteen ja tarkoituksen vastaisia.

2. Osapuoli voi milloin tahansa peruuttaa varaumansa ilmoittamalla asiasta tallettajalle.

26 artikla

Suhde muihin kansainvälisiin sopimuksiin

1. Tämän sopimuksen täytäntöönpano ei vaikuta sellaisiin osapuolten velvoitteisiin, jotka perustuvat olemassa oleviin tai tuleviin kansainvälisiin sopimuksiin, joissa tämän sopimuksen osapuolet ovat osapuolina, jos kyseiset velvoitteet ovat sopusoinnussa tämän sopimuksen kanssa.

2. Tähän sopimukseen ei saa vedota perusteena sen osapuolten välisten puolustusyhteistyösopimusten mitätöimiselle.

27 artikla

Tallettaja

Tämän sopimuksen tallettajana toimii Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri.

28 artikla
Todistusvoimaiset tekstit

Tämän sopimuksen alkuperäiskappale, jonka arabian-, kiinan-, englannin-, ranskan-, venäjän- ja espanjankieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

Tehty New Yorkissa toisena päivänä huhtikuuta vuonna kaksituhattakolmesta.